

Leto III.
št. 25

Ljubljana, 23. junija 1955

TTT TEDENSKA TRIBUNA

20
din

12 STRANI CLANKOV IN SLIK
Z VSEH PODROČIJ POLITIKE, ZNANOSTI,
UMETNOSTI IN RAZVEDRILA

TEDNIK
»SLOVENSKEGA
POROČEVALCA«

DESET LET OZN

V San Franciscu so proslavili 10-letnico Ustanovne listine Združenih narodov

V New Yorku stoji že polnih pet let. Enklava država v ZDA. S svojo preprosto skatlasto obliko je tuid med fantastičnimi manhattanskimi nebotičniki prava posebnost. Niti eden izmed njih — tudi ne bližnji ošak vseh nebotičnikov, 417 m visoki Empire State Building — se ponoči ne koplje v tako bogatem morju luči kot palača OZN. Mogočna steklena omara je dolga komaj 80 m, šteje pa 39 nadstropij. Njenih 5500 oken ne prestanto snaži 14 čistilcev; skoraj 400 oken odpade na vsakega. Na levem čelnem robu ravne strehe plapolata modra zastava z grbom OZN, ki predstavlja zemeljsko kroglo, obda-

Sprehod po palači OZN

državam, ki so dobre volje. Sprejema jih Generalna skupščina na priporočilo Varnostnega sveta.

Pa si oglejmo, kako je sestavljena OZN, kateri so njeni bistveni organi! Takle prospetk prejme brezplačno vsak obiskovalec palače.

»Vrhovni vodnik človeštva«, kot ga nazivajo v OZN, je njen generalni tajnik, zdaj Dag Hammarskjöld. Njegova poslovna doba

počlaga 40 izšolanih vodnic. To so mlade ženske med 20. in 26. letom z zaključeno solidno šolsko izobrazbo, z znanjem vsaj dveh tujih jezikov, brezhibnega vedenja in s tako imenovanim »cultural background« — po naše bi se reklo »iz dobre rodbine«. Načelno jih izbirajo le iz pripadnic držav članic.

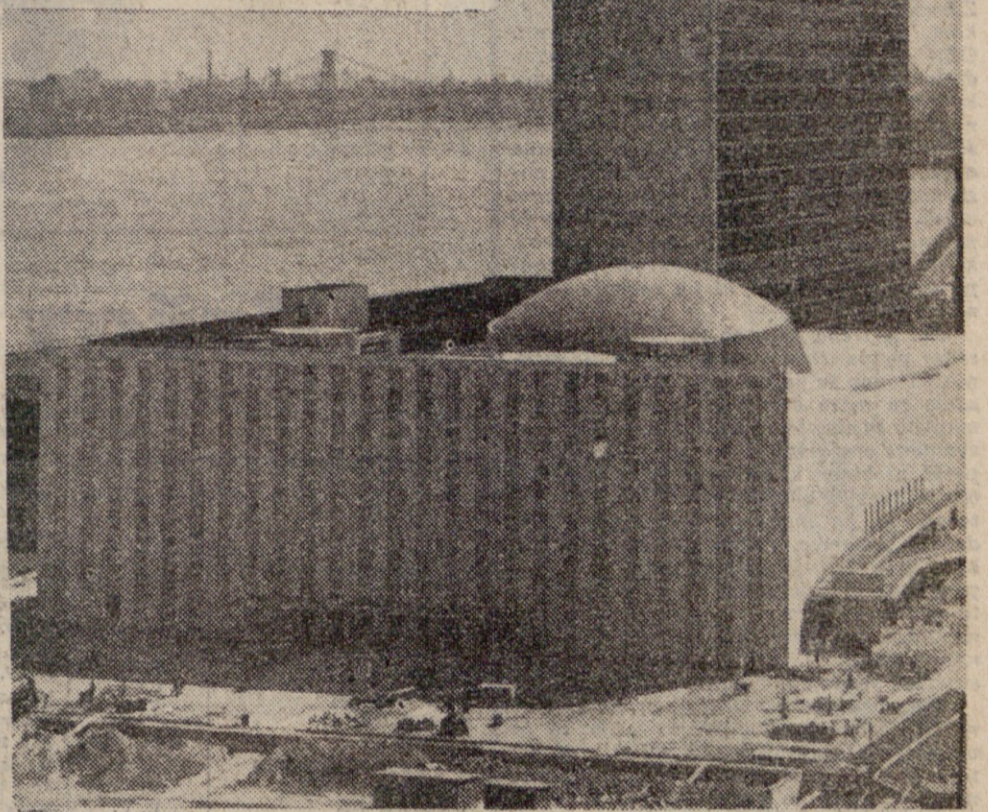
Po preizkušnji jih v posebnem tečaju nekaj tednov vežbajo za novo službo. Šest ur je posvečenih kozmetiki, nauku o lepotilih, dalje se uče »lepega vedenja«, se pravi: tudi v najbolj nenavadnih okoliščinah ostati vedno »sweet«, sladka, tožej, mična. To je bistvo vodniške vzgoje.

V službi, ki se prične ob 8.45 in konča ob 15.45, nosijo posebno uniformo: nogavice brez šiva, nizke črne čevlje s srednjevisokimi petami, belo bluzo z ovrtnikom. Nalčnje mora biti čimbolj naravno. Na jopci levo zgoraj imajo v celoti uvezeno svoje ime.

Prejmejo dve letni in dve zimski uniformi. Službeno obleko jemati na cesto ali domov je prepovedano.

Štirikratno vodstvo po poslojpu je za vsako vodnico na dan obvezno. Za to prejema po 65 dolarjev na teden. Ako je potrebno še peto in šesto vodstvo, ji to posebej nagradijo s tremi dolarji. Delovni teden znaša pet dni. Niso pa proste ob sobotah in nedeljah, ker prihaja tedaj največ tujcev in je takrat zanje največ dela. Odpočijejo si med tednom. Med enournim opoldanskim odmorom se lahko okrepečajo v novinarskem baru. Zaradi visokih cen pa prinaša večina svojih južino s seboj in si privoščijo le skodelico kave. S posebno izaznico lahko vstopajo v enklavo Združenih narodov ali jo zapuščajajo tudi pri drugih vratih, ki niso dovoljena za obiskovalce.

V socialnem pogledu je zanje dobro poskrbljeno: socialno zavarovanje plača delodajalec, pritiče jim plačan šesttedenski letni odmor in imajo pravico do dvanašteden-

V NEW YORKU JE ZRASLA MOGOČNA PALAČA, STALNI SEDEŽ OZN

Za steklenimi kabinami desno in levo domujejo med sejami tolmači in glasovni tehniki.

Jezični fenomeni

Prad vsakim sedežem za poslušalce so nameščene slušalke in šest atikal. Če poslušalec vključi št. 1, sliši govornikov glas, na št. 2 čuje angleški prevod, na št. 3 francoski, na št. 4 ruski, na št. 5 španski in na št. 6 kitajski prevod.

Tolmači prevajajo stavek za stavkom, pri čemer zaostajajo za govornikom le ne-

kako 35 sekund. Na svetu je le kakih sto tolmačev tako presenetljivih zmožnosti. 64 med njimi je nameščenih pri OZN.

Napačno je mnenje nekaterih, da prevajajo govore zelo komplikirani stroji. Ti »stroji« so doslej še vedno le izredna človeška bitja.

V »Danski dvorani« zaseda Skrbniški svet, ki skrbi za enajst skrbniških ali mandatnih ozemelj in jih postopoma navaja k samostojni upravi.

(Nadaljevanje na 2. strani)

NARODI JUGOSLAVIJE SO ZDRUŽENIM NARODOM PODARILI SPOMENIK — ZENO NA KONJU, KI DRŽI V ROKI GLOBUS, V DRUGI PA OLIČNO VEJICO. KIP JE IZDELAL ZAGREBSKI KIPAR ANTUN AUGUSTINČIĆ. PETNAJSTEGA DECEMBRA 1954 JE STALNI PREDSTAVNIK FLRJ PRI OZN VELEPOSILNIK DR. JOŽE BRILEJ IZROČIL TA KIP PREDSTAVNIKOM TAJNISTVA ZDRUŽENIH NARODOV. KIP STOJI V PARKU PRED PALAČO OZN V NEW YORKU

no z dvema belima oljčnima vejicama. Resnično pomemben simbol!

Deset let bo poteklo 26. junija, odkar je bila v San Franciscu podpisana ustanovna listina Združenih narodov. Podpisali so jo zastopniki 50 držav. Proslave desetletnice, ki se je pričela ravno tam 20. junija, se bo udeležilo vseh sedanjih 60 držav — članic OZN, med njimi tudi Jugoslavija, ki je že od vseh začetkov njena uvaževana pripadnica.

Vzdrževanje mednarodnega miru in varnosti je glavni cilj te svetovne organizacije. Vanjo so odprta vrata vsem narodom in

traja pet let. Lahko pa je spet ponovno izvoljen. Vsaka članica ima pri ZN svoje stalno predstavništvo. Naš stalni predstavnik je veleposlanik dr. Jože Brilej. Uradništvo — nad 4000 oseb — je povečini iz včlanjenih držav. Zdaj so vsi njeni uradi pod skupno streho mogočnega upravnega poslojpa OZN v New Yorku. Palača je zanimivost, ki pritegne vsakogar, kdor se le kratak čas mudi v milijonskem mestu.

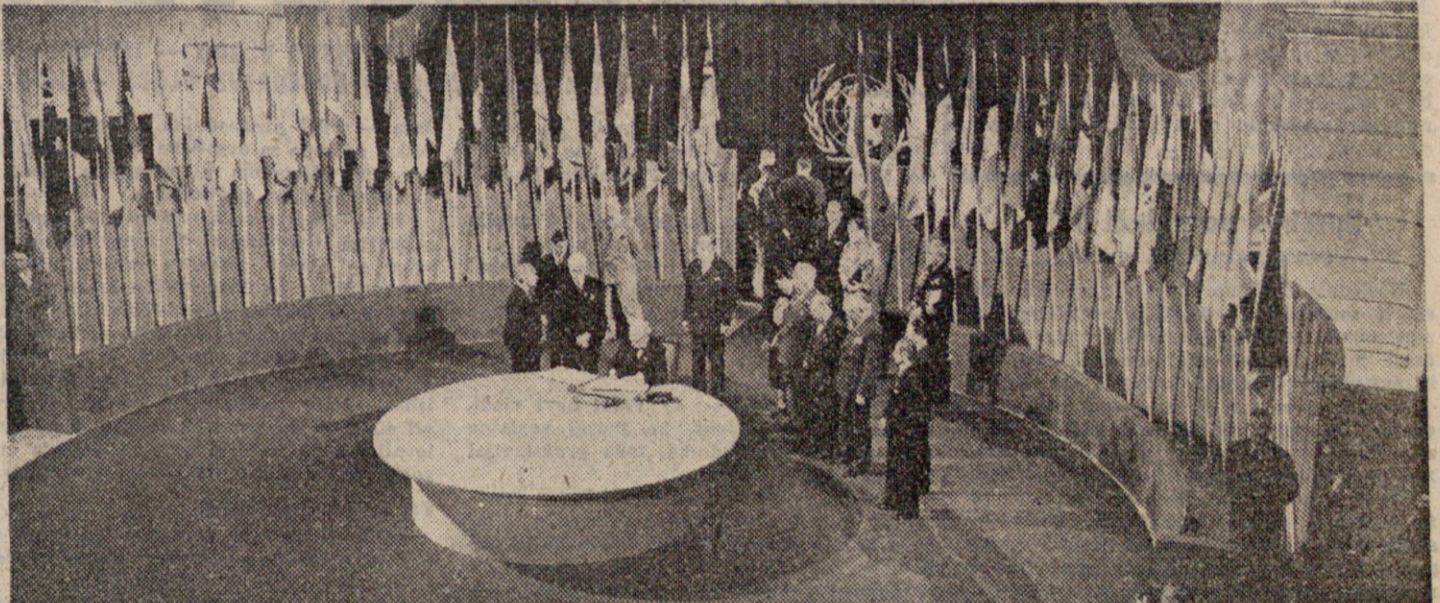
Guides — vodnice tujcev

Da poteka ogled sedeža OZN po načrtu in brezhibno, je radovednim tujcem na raz-

Prva in
bržkone
zadnja
indijska
lepotna
kraljica

Odkar je Gandhi ml. izjavil, da je razkazovanje lepих žensk — prav tako kot filmski poljub in alkohol — nemoralno, so oblasti prepovedale vsakršne lepotne tekme

TO JE TRENUTEK SLOVESNEGA PODPISOVANJA USTANOVNE LISTINE ZDRUŽENIH NARODOV. TA ZGODOVINSKI DOGODEK JE BIL 26. JUNIJA 1954 V SAN FRANCISCU (ZDA). V OZADJU VIDIMO ZASTAVE USTANOVNIH ČLANIC ZDRUŽENIH NARODOV

skega porodniškega dopusta. Odpovedni rok znaša štiri tedne.

Malo naokoli

Ogledovanje sedeža OZN traja eno uro. To je nekako 2 km hoje, ki pa ne utruja. Priložnosti za počitek je na izbiri: udobni sedeži, mehke blazine, debele preproge, tekoče stopnice in dvigala.

Vstopnina za ogled znaša en dolar. Zato pa sme vsakdo izpraševati po mili volji. Če mu vodnica ne ve odgovora, se lahko obrne na poseben »kotiček za vprašanja in odgovore«, ki v njem kraljuje kot izvedenec za težja vprašanja g. Wong.

Z ogledovanjem pričenejo v zveznem krilu med konferenčnim poslojpm in palačo Generalne skupščine. Na desni pritegne pozornost ljubka japonska pagoda z mirovnim zvonom — darilo Japoncev Združenim narodom. Za pagodo plapolajo zastave 60 držav počeni od afganistanske do jugoslovanske.

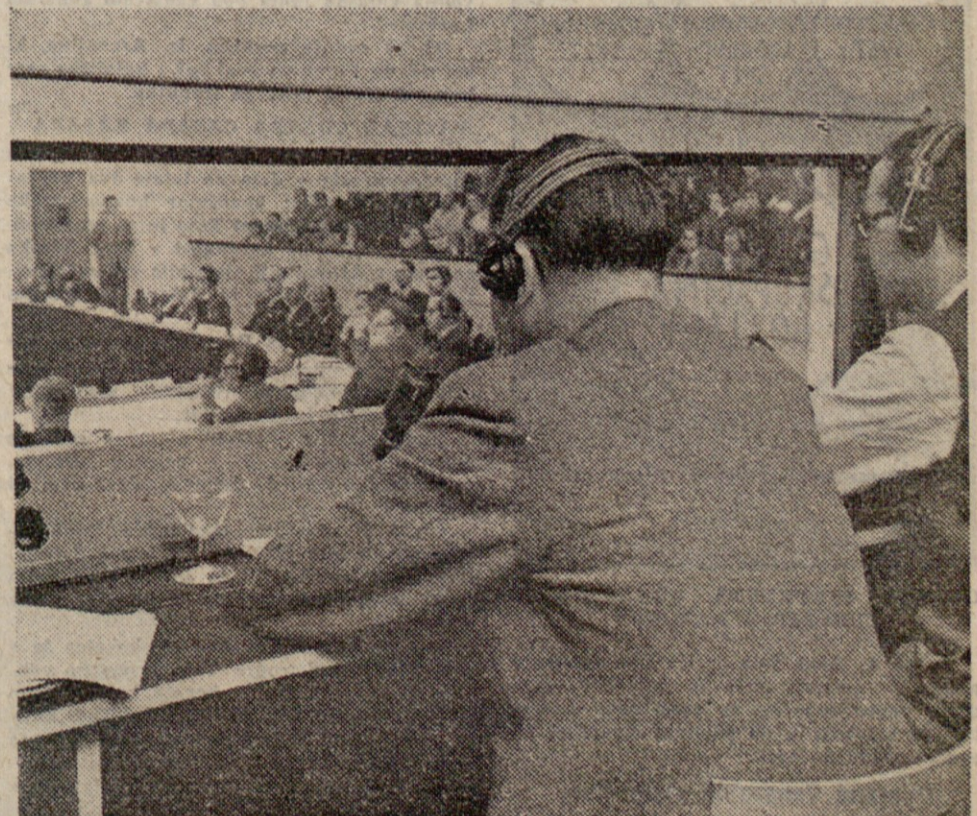
Pripomniti je treba, da so za okrasitev poslojpi prispevale vse države članice. Pred poslojpm stoji velik bronast kip, delo kiparja Augustinčiča in darilo jugoslovanske vlade.

Po bežnem zunanem ogledu ogromne steklene omare — palače ZN — stopijo obiskovalci v prvo izmed treh dvoran, v

dvorano Varnostnega sveta

Poklonila jo je Skandinavija. Enajstotica ki ob grozečih svetovnih spopadih tod razglablja za mirno rešitvijo, sedi okoli mize v obliki podkve. Za poslušalce je v vsaki dvorani posebna galerija.

Ker so skoraj vse seje raznih oddelkov Združenih narodov javne, si je treba preskrbeti le brezplačno vstopnico.

GOVORE DELEGATOV V ORGANIZACIJI ZDRUŽENIH NARODOV PREVAJAJO HKRATI V VSEH PET POSLOVNIH JEZIKOV — V FRANCOŠČINO, ANGLEŠČINO, ŠPANSČINO, RUSČINO IN KITAJŠČINO. TO DELO OPRAVLJAJO IZREDNI JEZIKOVNI STROKOVNJAKI — PRAVI POLIGLOTI. NA SLIKI VIDIMO ENO OD PETH CELIC, KJER DVA PREVAJALCA OPRAVLJATA SVOJE NAPORNO IN IZREDNO DELO

Združeni narodi

Ko so pred desetimi leti — to je ob koncu druge svetovne vojne — predstavniki petdesetih držav v San Franciscu podpisali Ustanovno listino združenih narodov, najbrž niso pričakovali, da bo razvoj ne samo odobril to vrsto organizacije, pač pa pokazal še na potrebo njenega razširjenja.

Organizacija združenih narodov je bila sicer zamišljena kot vseobsegajoča svetovna organizacija, ne pa zgolj kot koalicija držav, ki so neposredno ali pa samo posredno sodelovale v vojni proti fašističnim silam. Po desetih letih se je pokazalo, da je treba to načelo upoštevati: 21 držav je zaprosilo, da bi jih uvrstili med združene narode poleg že sodelujočih 60 držav. Od konca vojne do danes se je pač svet spremenil in mnoge države si danes upravičeno želijo po svojih močeh prispevati pri splošnem in mirnem razvoju človeštva, se pravi pri nalogi, ki je med prvimi v programu delovanja Združenih narodov.

Ce kritično pogledamo nazaj, lahko ugotovimo, da OZN ni bila vselej kos svoj nalogi; sebični interesi raznih držav — predvsem seveda veseli — so ovirali njegovo delo in ogrožali s tem tudi ugled Združenih narodov. Priča smo bili dogodkom, ko so si celo prizadevali potisniti OZN ob stran in najti drugačna pota za diplomatsko obračunavanje. Toda na konec koncev je le prevladalo prepričanje svetovnega javnega mnenja, da je Organizacija združenih narodov prepotrebna, koristna organizacija, ki ji velja posvečati vso pozornost in z vsemi silami dvigati njen ugled. Danes v mednarodnih odnosih že ne more nihče mimo določil in sklepov, ki so jih sprejeli Združeni narodi, se manj pa more mimo načel, ki jih vsebuje Ustanovna listina...

Zal je treba prav ob tej priložnosti posebej poudariti, da univerzalnost Združenih narodov še vedno šepa. Ne gre pri tem samo za vrsto držav, ki doslej iz raznih vzrokov še niso bile sprejete med članice te svetovne organizacije, pač pa gre tu za zelo pereč problem, koda ima pravico zastopati 600-milijonski kitajski narod. Politični interesi, ki jih imajo predvsem Zdrževne države Amerike, doslej niso dovolili, da bi v krog Združenih narodov stopili tudi predstavniki milijonov in milijonov Kitajcev in nemara je ta odnos tudi vzrok napetosti in neurejenih razmer na Daljnem vzhodu, se pravi — najbolj kočljive situacije sedanjega časa.

Prav desetletnica OZN je primeren trenutek, da se vsaj načelno rešijo ta še vedno pereča vprašanja. Z rešitvijo vsega tega bi OZN pridobila na svojem ugledu, na svoji moči in vplivu. Poleg tega pa problemi, ki tarejo svet gotovo niso zgolj politično-diplomatske narave, pač pa stopajo čedalje bolj v ospredje gospodarski in socialni problemi, od katerih rešitve je v marsikaterem pogledu odvisna tudi politična situacija na svetu in s tem tudi mir.

Naša država je bila od vsega začetka članica OZN. Kot majhna država pa je Jugoslavija napravila veliko: problem sožitja in sodelovanja med narodi ni samo torišče, na katerem bi lahko delovale samo velike in velike države, pač pa je danes tudi vprašanje splošnega sodelovanja in enakih pravic ter dolžnosti, skratka enakopravnosti velikih in malih držav; prav Jugoslavija pa je pred vsem svetom pokazala, kaj lahko napravi sicer majhna država, če se dosledno drži in vztrajno zagovarja prav tista načela, na katerih je bila ustanovljena in na katerih stoni vsa zgradba svetovne organizacije Združenih narodov.

Sprehod po palači OZN
(Nadaljevanje s 1. strani)

Naslednjo dvorano, ki je v njej Ekonomski in socialni svet, trenutno preurejajo. 18 zastopnikov 18 držav obravnava v njej vprašanja mednarodnega gospodarstva, socialna, zdravstvena, vzgojna, kulturna in ostala družbena vprašanja. V njegovem obsežnem okvirju je tudi UNICEF, Mednarodni fond za pomoč otrokom, ki si med drugim prizadeva seznaniti matere z moderno higieno.

Ce bi n. pr. vse mleko v prahu, ki ga je fond doslej razdelil med otroke po vsem svetu, nalili v skodelice in jih uvrstili drugo poleg druge, bi dobili mlečno cesto, ki bi najmanj petkrat obkrožila zemljo.

GLAVNA STRUKTURA ORGANIZACIJE ZDRUŽENIH NARODOV

Je pa še dosti dela spričo dejstev, da v nekaterih delcih med 40 dojenčki umre deset neboljjenčkov, da vsak osmi človek trpi na malariji in da polovica človeštva ne zna ne pisati ne brati!

Dvorana Generalne skupščine, vsesplošna dvorana sveta, je tudi moderne tehnike. Pri njeni in njenega predvorja okrasitvi imajo svoj delež vse države članice. Kot vsa poslopja na sedežu OZN je tudi to dvorano zasnovala deseteroglavna

60 držav - članic Združenih narodov

U. C. pomeni ustanovne člane, ki so podpisali Ustanovno listino Združenih narodov v San Franciscu 26. junija 1945. Stevilke v oklepajih označujejo države na zemljevidu.

Država	Datum sprejema v OZN	Šef delegacije na 9. rednem zasedanju Generalne skupščine	Država	Datum sprejema v OZN	Šef delegacije na 9. rednem zasedanju Generalne skupščine
AFGANISTAN (1)	19. XI. 1946	Sardar Mohamed Naim	NIZOZEMSKA (41)	U. C.	E. N. van Kleffens
ARGENTINA (2)	U. C.	Jeronimo Remorino	NORVEŠKA (42)	U. C.	Halvard Lange
AVSTRALIJA (3)	U. C.	R. G. Casey	NOVA ZELANDIJA (43)	U. C.	Leslie Knox Munro
BELGIJA (4)	U. C.	P. H. Spaak	PAKISTAN (44)	30. IX. 1947	Muhammad Zafrulla Khan
BELORUSKA SSR (5)	U. C.	K. V. Kiseľev	PANAMA (45)	U. C.	Jose Ramon Guizado
BOLIVIJA (6)	U. C.	Hernan Siles Zuazo	PARAGVAJ (46)	U. C.	Hipolito Sanchez Quej
BRAZILIJA (7)	U. C.	Ernesto Leme	PERU (47)	U. C.	Victor A. Belaunde
BURMA (8)	19. IV. 1948	Sao Khun Hkio	PERZIJA (48)	U. C.	Nasrollah Entezam
ČESKOSLOVAŠKA (9)	U. C.	Vaclav David	POLJSKA (49)	U. C.	Stanislav Skrzyszewski
CILE (10)	U. C.	José Maza	SAUDOVA ARABIJA (50)	U. C.	Sheikh Asad Al-Faquih
DANSKA (11)	U. C.	Hans C. Hansen	SIAM (51)	16. XII. 1946	Prince Wan Walthayakon
DOMINIKANSKA REP. (12)	U. C.	Tullio Franco	SIRIJA (52)	U. C.	Faris El-Khoury
EGIPT (13)	U. C.	Mahmoud Azmi	SOVJETSKA ZVEZA (53)	U. C.	A. I. Višinski (J. A. Malik)
EKVADOR (14)	U. C.	José Vicente Trujillo	ŠVEDSKA (54)	19. XI. 1946	Osten Unden
EL SALVADOR (15)	U. C.	Carlos Azucar Chavez	TURCIJA (55)	U. C.	Selim Sarper
ETIPIJA (16)	U. C.	Ato Yilma Dereasa	UKRAJINSKA SSR (56)	U. C.	L. F. Palamarčuk
FILIPINI (17)	U. C.	Carlos P. Romulo	URUGVAJ (57)	U. C.	Francisco Gamarra
FRANCIJA (18)	U. C.	Pierre Mendès-France	VELIKA BRITANIJA (58)	U. C.	Anthony Eden
GRCIJA (19)	U. C.	Stefanos Stefanopoulos	VENEZUELA (59)	U. C.	Santiago Perez
GUATEMALA (20)	U. C.	Adrian Recinos	ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE (60)	U. C.	John Forster Dulles
HAITI (21)	U. C.	Lus C. Fouché			
HONDURAS (22)	U. C.	Tiburcio Caris, Jr.			
INDIJA (23)	U. C.	V. K. Krišna Menon			
INDONEZIJA (24)	28. IX. 1950	dr. Sunario Mohamed Fadil Al Jamali			
IRAK (25)	U. C.	Thor Thors			
ISLAND (26)	19. XI. 1946	Abba Ebaa			
IZRAEL (27)	11. V. 1949	Abdurrahman Abulamad Abou-Talob			
JEMEN (28)	30. IX. 1947	Koča Popović			
JUGOSLAVIJA (29)	U. C.	G. P. Jooste			
JUŽNA AFRIKA (30)	U. C.	Lester B. Pearson			
KANADA (31)	U. C.	George K. C. Yeh			
KITAJSKA (FORMOZA) (32)	U. C.	Evaristo Sourdis			
KOLUMBIJA (33)	U. C.	Fernando Fournier			
KOSTARIKA (34)	U. C.	Gonzalo Guell			
KUBA (35)	U. C.	Charles Malik			
LIBANON (36)	U. C.	Henry Ford Cooper			
LIBERIJA (37)	U. C.	Joseph Bech			
LUXEMBURG (38)	U. C.	Luis Padilla Nervo			
MEHIKA (39)	U. C.	Guillermo Sevilla Sacasa			
NIKARAGUA (40)	U. C.				

Kaj se dogaja v Buenos Airesu

SPOR IN SPOPAD MED VATIKANOM IN ARGENTINSKO VLADO — IZOBČENJE PERONA IN UPOR V MORNARICI — GENERAL LUCERO SE POJAVI — TRIUMVIRAT NAMESTO DOSEDANJE VLADNE — KDO JE PRAVZAPRAV ZMAGAL?

Ob »Dnevu zastave« 20. junija bo veliko zborovanje na Plaza de Mayo, na katerem bo predsedoval general Franklin Lucero, vojni minister...

Opazovalci trdijo, da je general Franklin Lucero, vojni minister, prevzel upravo...

Trdijo tudi, da bo vodstvo države prevzel triumvirat, v katerem bi bila razen generala Perona še general Lucero in general José Humberto Soba Solina, minister za obrambo, ali pa admiral Alberto Tesairo, podpredsednik Argentine.

»New York Times«: »V vsaki novi vladi, ki bi bila sestavljena, bo Peron verjetno imel položaj predsednika, toda predstavljal bo samo figuro.«

»Vse kaže, da je predsednik Peron pravzaprav izgubil s političnega prizorišča. Njegovo ime je prvič v desetih letih skoraj popolnoma izginilo iz časopisov... Sodijo, da se vojaški voditelji na vso moč trudijo, da bi prepričali morebitno državljansko vojno in da žele zato, da bi Peron ostal predsednik, čeprav samo po imenu. Družbene sile pa bi vodila vojaška junta pod vodstvom generala Lucera.«

To so zadnja poročila iz Argentine, ki kažejo, da Peron za svoj boj s katoliško cerkvo ni izbral pravega trenutka.

VATIKAN CONTRA CASADA RASADA

15. junija sta se na letališču v Buenos Airesu vkrcala v državno letalo dva neprostoVOLjna potnika: koadjutor buenosaireske škofije nadškof Manuel Tato in še en prelät. Letalo je odletelo naravnost v Rim. Vlsoka gospoda v Argentini nista bila več zaželeni. Borba med cerkvi in državo je dosegla višek...

Ce se je Casada Rosada — Rožnata pamednarodna skupina arhitektov, med njimi slavni Francoz Le Corbusier.

Kadar zaseda svetovni plenum, sede za mizami, prevlečenimi z zelenim usnjem, predstavniki vseh 60 držav članic s svojimi sodelavci.

Ob šestih obletnici razglasitve človečanskih pravic pri OZN je bil v tej dvorani slavnostni koncert, ki je odjeknil po vsem svetu. Brez dvoma tudi desetletnica ne pojde mimo nje.

Končno potegne dvigalo obiskovalca še v prvo kletno nadstropje. Tam se vrstijo vabljive trgovine z darili, bogate knjižarne in kotičke za vprašanja in odgovore. Tudi knjiga gostov OZN je tam na razpolago. Vpisalo se je vanjo že nad milijon obiskovalcev. Nihče tudi ne opusti priložnosti, da bi ne stobil na poštni urad, se oskrbel z znamkam OZN in si jih dal tam žigosati. Znamke nosijo znak OZN in ob robovih napis v vseh petih službenih jezikih.

Vse je prav in lepo, križ je le z nediscipliniranimi obiskovalci — tako včasih potujejo vodnice tujcev — ki kljub stalnim opozorilom strešajo pepel svojih cigaret in dragocene predroge.

lača — sedež predsednika argentinske republike, odločila za drastične ukrepe, tudi vatičanski strategom ni manjkalo orožij. — Udarec je sledil protudrže.

Kongregacija sv. konzistorija je odgovorila s svojim tisočletnim orožjem, izobčenjem. »Ker so bile v zadnjem času v republiki Argentini na različne načine kršene pravice Cerkve in je bilo uporabljeno proti duhovnim osebam nasilje, izjavlja sveti kardinalski kolegij, da zadeva vse tiste, ki so zakrivilli te prestopke, pa naj si bodo to tisti, ki so izdali ukaze kakršnekoli stopnje in vrste, ali tisti, ki so pri njih vršili samo sodelovali, ali pa tisti, ki so taka dejanja omogočili, kazen izobčenja »latas sententiae.«

ZA OBRAMBO VERE

17. junij ob enih popoldne. Trg pred palačo predsednika republike v Buenos Airesu. Velemeštni vrvež je dosegel višek. Nad trogom kroži letalo. Rezek pisk in eksplozija.

Atentat? Kaj takega bi bilo pritakovanja po sobotnih demonstracijah proti sklepu vlade o ločitvi cerkve od države. Ljudje na ulici o dekretu kardinalskega konzistorija ne vedo ničesar.

Toda tisti, ki so pripravljili »za obrambo vere«, so obveščeni. Iz ministrstva mornarice, kakih 300 metrov od predsedniške palače, se vsuje bataljon mornarjav in se razvije v strelece proti predsedniški palači. Toda tudi tam niso nepripravljeni. Izza ograje zaropotajo strojnice, napad je bil odbit. Palačo branijo vojaki suhozemne vojske.

ARMADA PROTI MORNARICI

Nova ojačenja in vojašne. Spopad na glavnem trgu se nazlo konča s porazom upornikov. V tem trenutku se znova pojavijo nad prestolnico letala iz me-nariškega letalskega oporišča v Punta del Indio, 60 kilometrov od Buenos Airesa. Tam je središče upora. Spet bombe...

RED IN MIR

S posegom vojske je bil upor naglo za-dušen. Čeprav položaj v pokrajinah, posebno v Rosario še ni bil dočeta lase. Boji v središču mesta so zahtevali 200 smrtnih žrtve in 970 ranjencev.

»Vojska in policija sta pooblašteni, da ukreneta vse potrebno za preprečenje novih neredov, toda vse v okviru zakona.« Je izjavil še istega dne na seji parlamenta predsednik Peron.

S tem je postal glavna osebnost pri urejanju razmer vojni minister general Franklin Lucero.

GENERAL LUCERO

Ko so bombe padale na zgradbo predsedstva vlade, je Peron osebno dal priznanje Lucero. Dejal je: »Vojni minister osebno vodi obrambo. On je velik človek. Poznam ga že iz zgodnje mladosti.« Verjetno noben vojaški funkcionar ni bližji Peronu kot general Lucero. Bil je njegov tovariš v vojni akademiji.

Od leta 1944 do 1946 je bil Lucero pod-

sekretar v vojnem ministrstvu. Pozneje pa je v vrsti posebnih misij obiskal Portugalsko, Španijo, Francijo in Italijo. Od leta 1947-1949 pa je bil vojni ataše v ZDA. Zastopal je Argentino v Medameriškem obrambnem svetu je bil polnomočni delegat svoje države na Generalni skupščini OZN, dokler ga Peron ni postavil leta 1949 za vojnega ministra.

Obveščeni ljudem v Buenos Airesu Lucerova vloga ne pomeni nikakega presenečenja. Po proglasitvi obsednega stanja pa je položaj tembolj v njegovih rokah, ker ima popolno nadzorstvo nad vsemi policijskimi silami v državi in nad obmejnimi stražami. Odliv vojske, ki mu je sledila, kaže, da je Lucerov vpliv med oficerji in vojniki odločilen. Pravijo, da visoki, plešasti, strogi Lucero ni politik. Toda...

VPRASANJE NEKAJ UR

20. junija je objavil »New York Times« poročilo svojega dopisnika iz Buenos Airesa, v katerem pravi, da je »padee generala Perona kot voditelja Argentine utegne biti samo vprašanje nekaj ur«. To se sicer ni zgodilo, Peron je postal član triumvirata, ki naj v bodoče vodi državne zadeve, toda zgolj formalno.

Reuterjeva poročila vedo povedati, da je s pomiritevjo v državi konec tudi procesa za ločitev cerkve od države. O vprašanju naj bi odločil referendum ob volitvah za novo ustavnoobmočno skupščino.

Kdo je torej zmagal?

KDO JE SEJAL...

Poročila, ki zadnje dni prihajajo iz argentinskega glavnega mesta, ne dajejo jasne slike ne o tem, kar se je zgodilo, ne o tem, kaj se pravzaprav dogaja. Vest, ki jih objavljajo razne tuje agencije, ne morejo prikriti določnih težav in želja, ki jih imajo tisti, katerim so te vesti v prvi vrsti namenjene.

Dejstvo je, da je prišlo do ostrega spora med vlado generala Perona, ki je bil v povojnih letih na oblasti v Argentini in Vatikanom. O Peronu res ne bi mogli trditi, da je bil velik revolucionar, na drugi strani pa je vendar treba priznati, da si je prizadeval »modernizirati« Argentino in uvesti razne reforme, ki jih je terjäl sam razvoj.

Argentina kot tudi druge države Latinske Amerike — je pretežno kmetijska država. Industrija se je začela razvijati šele v zadnjih desetletjih in ob tem se je pojavil tudi proletariat, ki je zahteval svoje pravice. Peronova oblast je sicer sponela na armadi, oprala pa se je na močne delavske sindikate.

Katoliška cerkev je imela že po tradiciji iz španskih časov močan vpliv v argentinskem notranjem življenju. Vatikan pa je imel v tej državi svoje politične in gospodarske interese. Peron pa je hotel vso oblast imeti v svojih rokah, predvsem pa si je prizadeval navezati nase mladino in delavce. Zaradi tega je tudi prišlo do spora, kajti Peron je hotel

Juan Peron

zmanjšati vpliv cerkvene hierarhije i v šolah i med delavskimi vrstami. Toda nastopila je »Katoliška akcija« in začela rovariti proti Peronu: uprta se je načrtu o ločitvi države od cerkve in hotela je osnovati svoje sindikate. Zato je vlada signalna dva najvidnejša predstavnika vatičanske politike v Argentini. Vatikan pa je odgovoril s izobčenjem Perona in njegove vlade.

...IN KDO BO POZEL?

Ta ukrep Vatikana je bil tudi neposredni poziv na upor, kajti Peron je bil tako rekoč protustavno na oblasti, kajti po argentinski ustavi mora biti predsednik nujno katoliške vere. Ta vatičanski ukrep pa so izkoristili tudi tisti, ki so že dolgo čakali na ugodno priložnost...

Danes še ni mogoče izreči zanesljive sodbe, kdo je pravzaprav zmagal v tej bitki za oblast v Argentini. Sicer pa to ta hip tudi ni tako važno: važnejše od tega je dejstvo, da se je Vatikan neposredno vmešal v notranje zadeve Argentine. Vatikanu je pač veliko od tega, da zavaruje svoje politične in gospodarske položaje v tej južnoameriški državi, kajti od tega vpliva je odvisen tudi vpliv katoliške cerkve v drugih državah Latinske Amerike. Toda, če je Vatikan sprožil ta boj, še ni rečeno, da bo imel pri končnem obračunavanju tudi zadnjo besedo: za vsem tem stoji mogoče še nekdo drugi, ki mu ni vseeno, kaj se dogaja na zahodni polobli in ki je že pri mnogih »revolucijah« v državah Latinske Amerike pokazal svoje »dolgo roko«...

- Izdaja in tiska časopisno-založniško podjetje »Slovenski poročevalec« v Ljubljani, direktor Rudi Janhujna, Urejuje uredniški odbor. Glavni urednik Branko Babič, odgovorni urednik dr. Dušan Savnik, za tisk odgovoren Franc Plevel.
- Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva ul. 7 (prilike), poštni predal 150. — Telefon: 23-522 do 23-528 (interna številka 33).
- Narodniški oddelki: Ljubljana, Kardeljeva ul. 3, telefon 21-432. Narodnina: celoletna 900 din, polletna 480 din, četrtletna 240 din, mesečna 80 din. Posamezna številka 20 din.
- Oglasni oddelki: Ljubljana, Kardeljeva ulica 6, telefon 21-596.
- Številka tekočega računa pri Narodni banki: 601-T-428.
- Rokopisov ne vračamo!

85 mrtvih pri dirkah v Le Mansu

Dirka se odvija naprej...

»Nič ne krivi! Takšnih nesreč ni mogoče prevideti, ni se jim mogoče izogniti. Ali je kdo obsojal prireditelje pred leti, v Farnborough na letalski razstavi? Bilo je 32 žrtev... Niti jaz, niti vozači niso odgovorni za žrtev.« 3 temi besedami je sprejel Charles Aroux direktor 24-urne avtomobilske dirke v Le Mansu, zastopnik tiska.

s skoraj 200 kilometri dirjali po betonski stezi, se prebivalci in mogoče ubijali... Dve in pol uri že dirjajo v blaznem krogu. Tedaj pa...

Takole pripoveduje očevidec: »Stal sem ob prehodu, ki veže obe tribuni. Hotel sem si poiskati mesto, kjer bi bolje videl in sem se povzpela na ograjo prehoda. Tedaj sem zaslišal silovit pisk, strašen hrúš, potem pa je vse

življenje z viteškim umikom navzven. Lewegha ni, da bi povedal svoje. Ali je bilo krivo vodstvo dirk? Najbrž ne. Dirkališče je ustrezalo predpisom, čeprav so ti predpisi za takšne nore hitrosti nesmiselni. Nizek zid iz zemlje ne bi mogel zadržati niti motornega kolesa, kaj šele dve toni težak avtomobil, ki doseže v posameznih trenutkih tudi 300 kilometrov na uro. Nekateri so krivili za nesrečo tovarno Mercedes. Avtomobil je bil zgrajen iz magnezija, ki lahko pri visoki temperaturi eksplodira. Strokovnjaki so odgovorili: »Neumnost, magnezij se sicer ob določenih okoliščinah lahko vžge, v nobenem primeru pa ne more eksplodirati.«

Dirko za »Grand Prix Du Mans« je konec. Pokale in nagrade so razdelili, mrtve so pokopali. Strom po Franciji pa se časopisi še vedno kregajo, kdo je kriv velike nesreče...

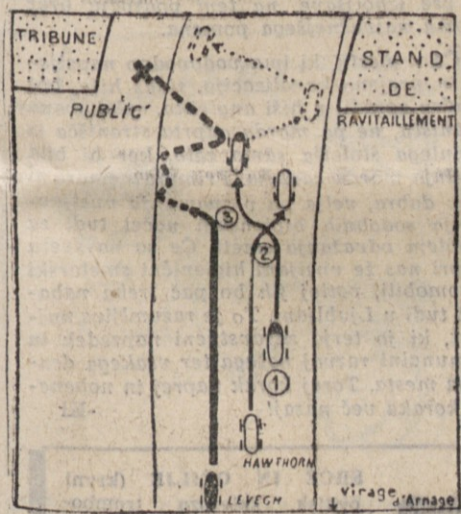

To je slika nekaj minut po nesreči. Ostanke razbitega avtomobila in nešteta trupla

Velika dirka se je spremenila v smrtno žetev. Strom po Franciji obkrojujejo 85 žrtev in trepetajo, da se ne bo njihovo število še povečalo. Ranjeni pripovedujejo svoje prve vtise. Časopisi pišejo: »Prenehajte z neumnimi dirkami! Kako dolgo homo še prenašal neumnost prirediteljev, zločincev, ki so premalo poskrbeli za varnost? 80 mrtvih... Toda dirka se odvija naprej...«

Kaj se je vendar zgodilo v Le Mansu?

Bilo je dve in pol uri po začetku velike dirke za »Grand Prix«. Nastopali so najslavnejši »asi« avtomobilskih aren Fangio, Trintignant, Bekuwart, Moss, Macklin, Hawthorn, Lewegh in najslavnejši avtomobili Mercedes, Ferrari, Jaguar, Bristol, Porsche. 24 ur bodo

Macklin (1) je zavijal zelo počasi, tako da ga je Hawthorn (2) prehitel in zapeljal na notranjo stran steze. Macklin se je moral umakniti navzven. V tem trenutku pa je pridrvel Lewegh (3) in se v zadnjem trenutku z motornim zaslonom voznika umaknil v levo, se zaletel v zid. Četini sld, s še enkrat zavrtel proti sredini, nakar ga je s polno hitrostjo zaneslo med publiko. Vozilo je medtem eksplodiralo in s svojimi delci pokostilo množico, ki je opazovala dirko

utihnilo. Dvignjen nad ostalo občinstvo sem videl pred seboj vso tragedijo. Srebrni avtomobil se je odbil od nizke ograje, zavil počez na stezo, se še enkrat obrnil, poskočil v zrak, se prevrnil, pri čemer se je vozač ubil, spet odskočil, priletel na kolesa in se zaletel v ograjo. Tedaj je eksplodiral. Motor in karoserija sta odletela v publiko kot dve orjaški ognjeni krogli, šasija pa se je ustavila zagozdena v nizki rob dirkališča.

V tistem trenutku sploh nisem vedel, kaj se dogaja. Bilo je preveč nemogoče, da bi lahko razumel. V publiko se je začrta la ognjena čista in spremenila od veselja prekipeljavajoče občinstvo v mrtva trupla. Videl sem prestrašene obraze in povsod dupla, trupla, kri in še kri in oblak črnega dima, ki se je počasi dvigal iz razbitin. Ne vem, kaj bi se še dalo o tem povedati. Takoj so poklicali vse bolnišnice, vse zdravilnice, vse bolničarje, toda mrtve so lahko odvažali le v majhnih skupinah. Bilo jih je preveč. Šteli so jih. Tudi ranjene so šteli. Naprej se je slišala številka deset, potem štrideset, na koncu jih je bilo že več kot sto. Bilo je videti, da se število noče ustaviti...

Toda to še ni konec. Pravzaprav je bila še strašnejša ravnodušnost srebrnih strojev, ki so brzeli po betonski stezi kot da se ni ničesar zgodilo. Dirke niso prekinili! Trdka Mercedes je sicer takoj po obvestilu o nesreči poklicala svoje vozače in jim prepovedala nadaljnji nastop. Ostali pa so dirjali naprej. Vedeli so, da je njihov tovariš mrtve, vedeli so tudi, da je raven njege mrtvih že 85 ljudi. Toda nihče se ni našel, ki bi jim ukazal, naj prenehajo. Približno 22 ur po strašnem dogodku so proglasili zmagovalca. Hawthorn je zmagal na »Jaguarju« s povprečno hitrostjo 172 kilometrov na uro. Toda ta vest ni zanimala nikogar več. Vsa Francija je bila preveč pod vtisom strašne nesreče.

Kot se v takih primerih že dogaja, so začeli iskati krivca. Vlada je sklicala posebno sejo in imenovala posebno komisijo za raziskovanje vzrokov. Počasi so začeli prihajati na dan rezultati preiskave. Toda kriv ni nihče... Mnogi sicer pravijo, da je povzročil nesrečo Hawthorn, ker je preostro zavil in se mu je moral Lewegh izogniti. Slavni vozač Fangio, ki je bil tik za Leweghom, trdi, da mu je Lewegh rešil

Tragedija v puščavi

Tako se je bližal konec. Zadnji kolesi sta se pogrezli v pesek, avtomobil ne more več naprej. Freda Taylor, ki je kmalu po tem posnetku umrla, se izmučena opira na blatnik in srka zadnje kaplje dragocene vode. Na zadnjih vratih vozila je napis: »Od Kenije do Anglije čez Saharo.«

V ambulanti francoske legije v Zindri, 250 kilometrov severno od Kaña v Nigeriji, Afrika, ležita dva preživela člana vesele družbe, ki se je pred mesecem dni odpravila iz Nairobija domov v Britanijo, in sicer z avtomobilom čez Saharo. To sta Peter Barnes, študent, ki je bil v Keniji na študiju in Barbara Duthy, zoologinja in delen invalid — Alan Cooper in Muriel Taylor sta pokopana v saharskem pesku.

Njihovo trpljenje se je začelo 9. maja, ko so bili 200 kilometrov severno od Agada v Nigeriji. Potovali so že teden dni v malem avtomobilu tipa Morris in s seboj so imeli 15 litrov vode in mehovich iz kamelje kože.

»Pot je izredno težavna,« piše Barnes v svojem dnevniku. »Vzpenjamo se na pečene gore in se spuščamo v kotline. 6000 kilometrov od Nairobija smo prve obitišče v pesku. Stezi je težko slediti kljub petrolejskim sondam, ki označujejo pravo smer. Cooper (48-letni kmet iz Kenije je bil vodja skupine) se oddi: zavije od označene smeri po stezi, ki se mu zdi, da je prava. Kmalu obitišče za tri ure. Puščava kar mrgoli mravelj, skorpionov in mrhovinarjev. Skopljemo se iz pe-

Sodobna žena uporablja vedno le toaletna mila Luxol

DIAGNOZA: ODJUGA in WHISKY

Berlinski opazovalci sporočajo, da je sovjetski komandant Berlina general Dibrova, ko je pretekli teden napravil običajni vjudnostni obisk pri britanskem komandantu generalu Cotrettu, podaljšal svoj obisk od pol ure na tri in da je zapustil britanski glavni stan počel... Njegov adjutant ga je le s težavo slišal v limuzino, pri čemer je general izgubil čepico. Diagnoza: prijateljstvo spet cvete.

SLABA DRUŠČINA

Kanadske oblasti na visokem severu so prepovedale vsak stik med ameriški vojniki, ki služijo v tamkajšnjih vojaških oporiščih in med Eskimi, ker se bojijo, da bi se pomehkužili, če bi se seznanili z udobnim življenjem v vojaških oporiščih nad polarnim krogom.

KNJIGA ZA VAS! Roman Pierra La Mura »MOULIN ROUGE« Celotno besedilo (nad 500 strani) Razkošna vezava Sčitni ovitek v štirih barvah, umetniška priloga v petih barvah in 17 celostranskih reprodukcij Lautrecovih del OGLEJTE SI KNJIGO V KNJIGARNI! Cena v celoplatno vezani knjigi 1260 din, v polplatno 980 dinarjev ZALOŽBA »SLOVENSKI POROČEVALEC« Ljubljana, Tomšičeva 5

STRASBOURG - SEDEŽ EVROPSKEGA SVETA

DRUGI ČLANEK S POTOVANJA SLOVENSkih ARHITEKTOV

Od Baden-Badena se vije betonska avto-cesta skozi ravno Rensko pokrajino proti Strasbourgu. Ta cesta je danes med najpomembnejšimi v Nemčiji, ker je prehodna cesta, ki pelje iz Nemčije v Francijo in Svico. Vozil smo se v dolgi koloni avtomobilov, ki se razredči le v nekaterih naseljih, kjer se avtomobil ustavlja. Brzina vozne je 100 km. Povsod ob cesti so servise postaje in bencinske črpalke. Naselja, mimo katerih smo se peljali, so lepa in čista. Značilne bele alpske hiše v leseni konstrukciji so postavljene tik ob cesti, kar iz urbanističnih in cestno-prometnih ozirov sicer ni sprejemljivo, vendar je prometnih nesreč prav malo. Bržkone zaradi brezhibnega stanja prometnih vozil, saj redko srečaš kaj star predvojni avtomobil.

Preko novega železnega mostu smo po kratki kontroli zapeljali v Strasbourg. Tu smo videli veliko naselje, ki so ga Francozi zgradili v odgovor sedemom onstran Rena. Strasbourg leži na križišču poti sever-jug in vzhod-zahod. Kot glavno mesto departementov Alzacije in Lorene leži na področju dveh velikih kanalov, ki vežeta Marono z Renom in Rhono z Renom in tako v ekonomskem smislu širi svoj vpliv na področje Pariza in Lyona. S svojimi 176.000 prebivalci predstavlja tudi kulturno središče Alzacije. Mesto je bogato arhitektonskih znamenitosti iz Srednjega veka in renesanse. Ogledali smo si znamenito strasbourško katedralo, ki so jo začeli graditi leta 1015, končali pa leta 1439. Prekrasna rozeta je žarela v popoldanskem soncu v stotini barvnih tonov, ko so zabučale orgle, ki so dale temu gotokemu prostoru šele pravo veličino. Staro mesto, ki je obdano s kanalom, preko katerega vodi 21 mostov, je pravzaprav en sam muzej. Karkoli smo si ogledali, bodisi Maison Kammerzell, večstano-leseno alpsko meštansko hišo, bodisi Rohanski grad prince Armand-Gastona z njegovo kolekcijo porcelana in fajanse ali pa mestni muzej, ki ga pravkar precej suvereno in zanimivo obnavljajo, povsod smo občutili visoko francosko kulturo, smisel za študij, tehtnost ali elastičnost. Zdi se mi, da smo pri ogledovanju zgodovinskih kul-

turnih vrednot spoznali tudi sodobnega francoskega človeka in njegovo, za nas morda preveliko individualnost, ki meji včasih že na hudo konservativnost. Za protitež tej konservativnosti in kot spoznanje socialnih težav sodobnega življenja pa lahko smatramo stanovanjsko naselje, ki sem ga že omenil. Ministrstvo za rekonstrukcijo je izdelalo gradbeni program za 800 stanovanj, v katere bi se preselili Francozi iz mesta Kehla. Razpisali so natečaj, ki so se ga udeležili znani arhitekti, kot Le Corbusier, Beaudouin, Lods, Miesbach in drugi. Natečaj je bil težak, temu primerno so bile nagrade, prva nagrada je znašala več milijonov frankov. Natečaj je vsekakor uspel, zazidava in izvedba ce-

lotnega naselja je zelo zanimiva. Ziriža je Le Corbusier načrt zavrnila, ker je predvidel bloke, ki so podobni marseille-bloku. Vendar bi prav le-ti najbolj reprezentirali francoski duh in demokratičnost na kraju, ki stoji nemški meji nasproti. Izvedeno naselje je zelo zanimivo in smo si ga natančneje ogledali in pri tem ugotovili: marsikaj, kar se mi zdi vredno posredovati našim širšim krogom.

Celotno gradnjo 800 stanovanj tega eksperimentalnega naselja je vodil arhitekt, ki je organiziral svoj štud prav na gradbišču. Ze med projektiranjem so izvajali poizkuse komade prefabriciranih elementov. Celotna zazidava je bila izvršena točno po nagrajenem projektu arhitekta Beaudouina. Ko je bil dokončan zelo proučen in točen projekt, niso dovoljevali nobenih sprememb več. Za celoten gradbeni postopek je bil izvršen operativni plan. Posamezni blok, ki so nosili označbe in iz diagrama je bil razviden termin

za posamezne faze dela, ki so ga upoštevali obrtniki in dobavitelji.

Ko smo stali pred operativnim plani gradnje, smo imeli občutek strateškega plana in odlične organizacije. V predvidenem času so bili bloki pripravljani za vselitev. Ogledali smo si stanovanje mladega poročenca z dvigalom, ki se odpre od zgoraj v šest nadstropje. Z odprtega hodnika smo stopili v zelo majhno predstobo, ki ni imela več kot 2,5 kvadratnega metra prostora. Desno je majhna kopalnica, levo kuhinja, velikost 2x2 m s prehodom v dnevno sobo, poleg je spalnica. Celotna površina znaša 36 m². Domislil sem se, da pri nas še nismo zgradili tako majhnega stanovanja, čeprav nas tlačijo stanovanjska kriza, pa vendar sta tu našla dva mlada človeka svoj prijeten in ljubeč dom. Obrtniška dela so izvedena zelo enostavno. Cela zgradba je v neometanem betonu, montažna, stopnice so kovinske, vhodna

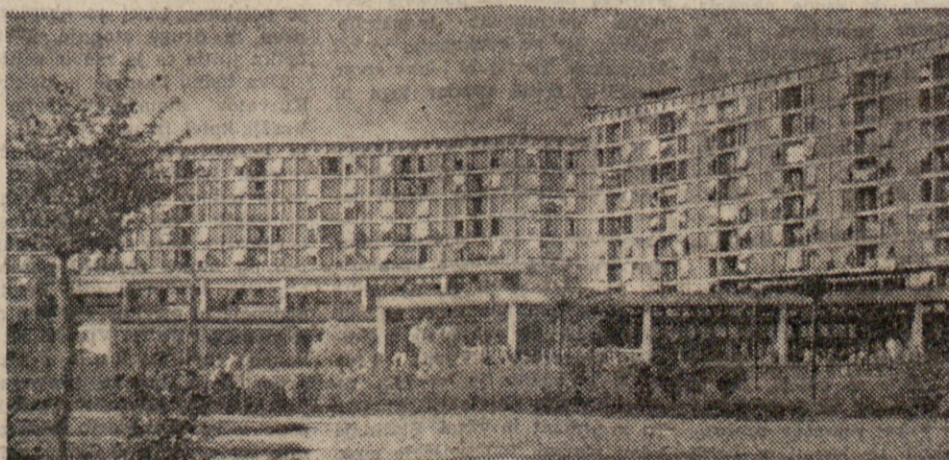
vrata v stanovanja prepletkana z ojnato barvo, dvigalo je v posebnem stopničnem stolpu, nima ne vrat ne mreže, pa se do sedaj še ni zgodila nobena nesreča. Za naše pojme, ko se vedno mislimo na štukaturo, gips, perfektno površine, je izvedba nekoliko nenavadna, a za današnje socialne razmere gotovo sprejemljiva. Če hočemo zgraditi kvantitetno stanovanj, šlo to na račun kvalitete. Videli smo tu primer zelo primitivne obrtniške izvedbe, a instalacije se bile vedno v redu izvedene. Včasih sem dobil vtis, da je prav instalacija tista, okolil katere je arhitekt organiziral življenjski prostor. Znano nam je, da je Francija dežela klasične uporabe armiranega betona, zato so v njegovi uporabi tudi najbolj napredovali. Brez dvoma so po mnogih letih njegovo uporabe in pod vplivom Perreta in Corbusiera znova odkrili estetski izraz vlitega betona. Vse stavbe novejšega datuma, kakor tudi stavbe citéja Rotterdam so izvedene v neometanem betonskem skeletu. Poštenost in odkritost izraza, ki se ne prikriva pod plaščem emeta. Pošteno izpričanje pripadnosti načelu ekonomije.

Nočem vzbuditi vtisa, da v Franciji grade samo po sodobnih principih gradnje, nasprotno, imeli smo priložnost videti tudi povsem tradicionalne naselja gradnje, ki pa so nas še bolj utrdili v prepričanju, da po tej poti ne bomo dosegli napredka in rešitve stanovanjske krize, prav tako ne rojstva arhitektonskega izraza XX. stoletja. O vsem tem smo se prepričali še bolj v Nancyju in Verdunu. Zadnji večer v Strasbourgu je bil za nas posebno doživetje. Povabilo so nas v Maison des

Tanneurs ali po naše rečeno v hišo srednjeveškega čeha strojarjev usnja. Danes je ta hiša spremenjena v luksuzno restavracijo, kjer postrežejo gostom same izbrane specialitete, med drugimi strasbourško kmečko ohčet, strasbourško šunko, sadno kirs-kupo in pa znana alpska vina, kot silvanec, Côte de Toul, Châtelain rose 12°, žganje Mirabelle itd. V lokalu strazbourški natakarji, oblačeni v dolge črne hlače, bele bluze in rdeče kratke jopiče z zlatimi gumbi. Jedilnica je vsa obita z masivnim lesom. Strop je visok le 2,20 m, okenske šipe so vijčane v svinec. Na stenah so svetilke, ki diskretno osvetljujejo posamezne mize. V tem intimnem prostoru vlada prijetno vzdušje in kmalu smo se s francoskimi kolegi počutili kot stari, dobri znanci. Le-ti so po rodu Alzastani, ki so nekdanj spadal pod Nemčijo, govore tudi vsi nemško, vendar nečjeje diskutirati v nemščini, zato smo si mi paš morali pomagati s francoščino.

V imenitnem razpoloženju smo zavili še v Bar du Theatre, kjer se zbira francoska mladina. Tu je odpadla vsa tradicija, bar je opremljen z modernimi kovinskimi mizicami s ploščami iz barvnatih umetnih mas. Prostor razsvetljuje indirektna fluorescentna razsvetljava in navadne žarnice v lahkih kovinskih senčnikih. Pod stropom pa se gibljejo Calderjevi mobilni, ki dajejo prostoru posebno živahnost in čar sence in svetlobe.

S čašo odličnega alpskega piva Kronenbourg smo zaključili zadnji strasbourški večer. Inž. Boris Gabersčič

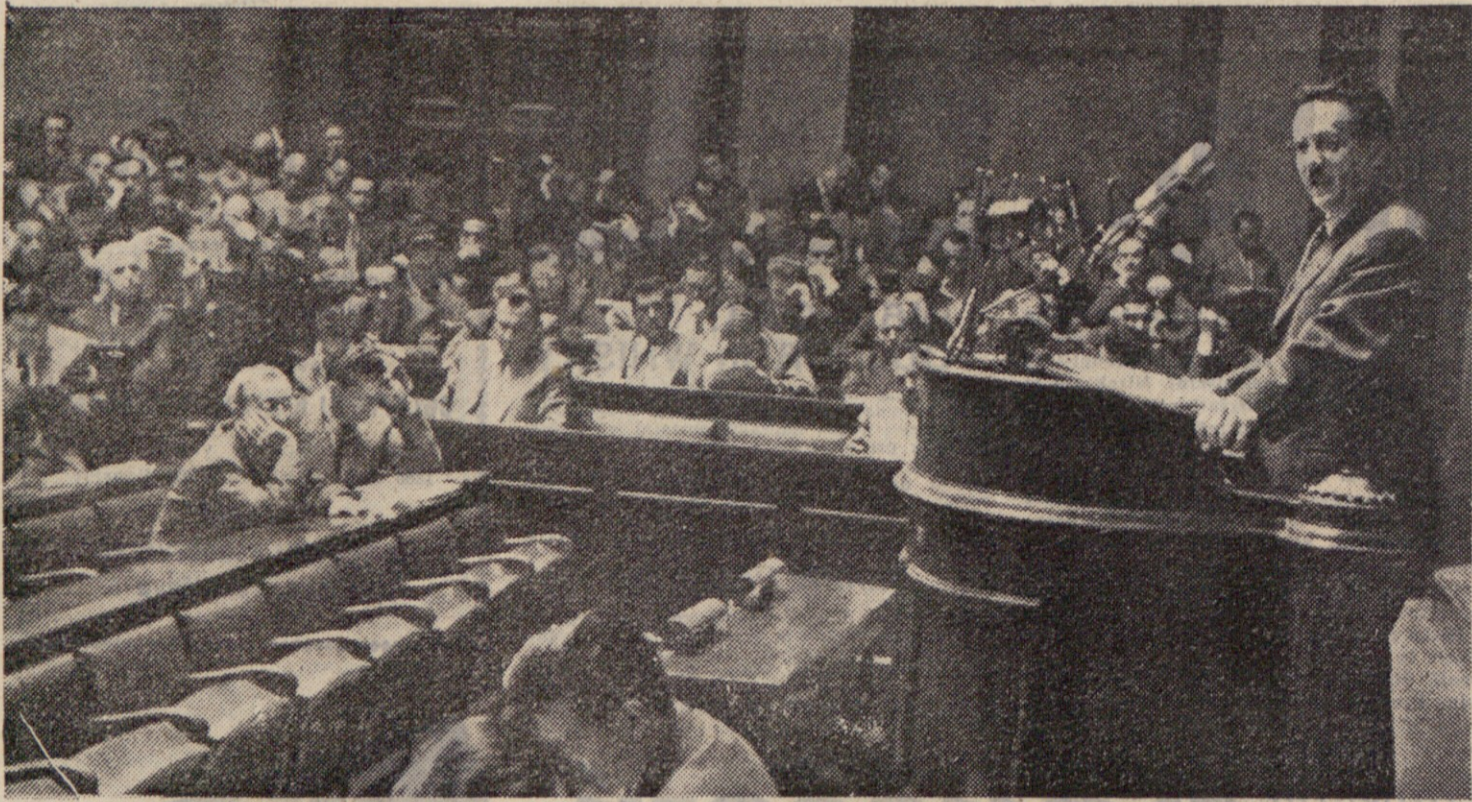

Eksperimentalno stanovanjsko naselje Cité Rotterdam v Strasbourgu

možnosti in potencial.

IZ PODSITA

Korak naprej in korak nazaj

V Ljubljani imamo hude težave s pobiranjem in odvažanjem smeti. Kaj pa je treba zdaj pisati še o smeteh, bo rekel kdo. Smeti so smeti. To vendar ni nobena taka reč, ki bi bila vredna besede. Pa je. Recimo za tiste, ki ponoči nič hudega slutite gredo po ljubljanskih ulicah domov in se jim zakadi v obraz mogočen oblak gostega prahu in prečudnih vonjav. Presneto, kaj pa se dogaja na ulici? O, nič posebnega. Odprti tovorni avtomobil stoji pred hišo in vanj stresajo smetarijo po najbližji poti iz prenapoljenih zabojev hišne smeti.

Zaboje in oslužena vedra s smetmi si lahko vsakdo ogleda tudi podnevi. To je zanimiva razstava pred vhodi hiš, za katero pa pripravljamo, naj si jih mimoidoči nikar ne ogledujejo preblizu. V križem kražem razmetanih odprtih posodah se na soncu parijo ostanki hrane, gnijoča zeljava, odprte konzerve s pokvarjeno vsebino, ki privablja poleti muhe na slavnostni obed. S kupi pepela v zabojih se poigrava spomladanski veter ter nosi mimoidočim v usta in nos oblake prahu ter še posebej skozi odprta okna stanovalcem kletnih in prličnih stanovanj. Mimoidoči se še lahko rešijo s primernim ovinkom iz te poplave bakterij in smrada. Nerodno je za tiste, ki v hiše vstopajo ali pa jih zapuščajo in se jim prenekaterikrat zgodi, da nalete na težko premostljivo falango zabojev s smetmi, ki so jih nagromadili nočni razgrajali v pijanski objestnosti pred vrata.

Ali je takšno malomarno zbiranje in odvažanje smeti v čast našemu glavnemu mestu in njegovim prebivalcem? Ni! Ali je zdravju v korist? Ni! Ali je morda zdravju v škodo? Je!

Ce bi vtaknili pod lupo mikroskopa vsebino enega samega zaboja za odpadki in smetmi, bi se zgrozili ob pogledu na gomazno množico bakterij, ki bi ob ugodnih prilikah v človeškem organizmu kaj hitro sprožilo bolezen. Nič manj porazno sliko škodljivih snovi bi pokazal aparat za merjenje prahu (konimeter), če bi z njim preiskovali oblake, ki spremljajo smetarski avtomobil na delu. Smetarji imajo zdaj pri odvažanju smeti bele rutice okrog ust. To je dobro. Preprosto in umestno zaščitno sredstvo. Ali naj si zdaj tudi mimoidoči na ulici omislijo takšne bele rutice? To ne bi bilo dobro. To bi spominjalo na stare čase, ko so ljudje na ulici nosili maske na obrazu proti kužnim boleznim.

No, seveda. V srednjem veku ljudje nasploh in tudi ljubljanski meščani, niso še prav nič vedeli o bakterijah in tudi ne dosti o higieni. Smeti so takrat dobri stanovci odlagali v vodo, na dvorišča ali pa metali kar skozi okna na ulico, vrlim sorojakom na glavo. To so bili čisti kuge in hudih nalezljivih bolezni, ki so nazadnje le privedle do spoznanja, da ni vseeno, v kakšnem okolju človek živi. Zgodovina nam natanko pove, kdaj so se tudi na ljubljanskih cestah pojavili vozovi s konjsko vprego za odvažanje smeti. Vsekakor so jih mestni očetje že vpeljali v preteklem stoletju. Po prvi svetovni vojni so Ljubljancem dolga leta vznemirjali odprti smetarski vozovi s konjsko vprego, pri katerih se je odvijal proces odvažanja smeti na zgoraj opisani današnji način — razen motornega vozila v letu 1955. Pred drugo svetovno vojno so pobirali smeti po Ljubljani s posebnimi zaprtimi vozovi s konjsko vprego, za katero so si meščani omislili smetarske zaboje po enotnem vzorcu. Smetar je vtaknil zaboj v odprto voza, zavrtel ročaj, zaboj se je znotraj postavil na glavo in se izpraznil. To je bil že napredek. Mesto se je razvijalo in širilo ter se še nenehoma širi, zlasti po osvoboditvi. Le v smetarstvu doslej močno zaostajamo. Nekdanjih zaprtih smetarskih vozov ni več, zdaj vozijo avtomobili, toda ti so odprti itd., kakor je že napisano v uvodu. Z drugimi besedami: bil je storjen korak naprej in obenem spet korak nazaj. V ekonomičnosti korak naprej, v higieničnosti korak nazaj.

V prihodnji zimi se obetajo tudi v smetarstvu boljši časi. Podjetje »Snaga« bo nabavilo in uvedlo mesto dosedanjih ne-higieničnih zabojev in vedrov, posebne zaprte pločevinaste posode, v katere bodo stanovančci zbirali odpadke in smeti. Vsaka hiša bo dobila eno takšno posodo. To je na vsak način bolj higienično. In odvoz? Za odvoz pa bodo skrbeli spet zaprti vozovi s konjsko vprego, nekakšne nizke dire. Torej spet korak naprej in korak nazaj. V higieničnosti korak naprej, v ekonomičnosti korak nazaj. Pa smo spet v začaranem krogu.

In še: nabavili bodo najprej samo štiri takšne konjske dire, ki bodo ob doletenih dneh pobirale 2000 zbratinskih posod v osrčju mesta. Kdaj bodo smetariji s štirimi dirami vse smeti mogli odvoziti, to je zdaj drugo vprašanje. Ljubljana je danes po številu prebivalstva in svoji razsežnosti že

precej veliko mesto. In v mnogem tudi moderno mesto. Skrb za snago v modernem mestu ni neka postranska skrb, ta skrb nujno raste z mestnim razvojem. V Beogradu imajo podjetje, ki skrbi za snago s 110 avtomobili. Zagreb in Sarajevo sorazmerno prav nič ne zaostajata za njim. Skopje, ki se je v preteklosti čisto drugače razvijalo kot Ljubljana, ima v ta namen 20 avtomobilov. Ljubljana bo imela konjske dire.

Zakaj to? Nabavo vozov s konjsko vprego nekatere opravčujejo s tem, da so dire poseni (170.000 dinarjev), cena modernih smetarskih avtomobilov pa gre v milijone. To je res. Toda ali je navedeni razlog zares toliko tehten, da moramo segati nazaj v zgodovino smetarstva, iz katere se ne moremo prav ničesar novega naučiti. Če naj bi se zgodovina že v čem ponavljala, potem naj bi se le v koristnih rečeh. Koliko pa je teh koristnih reči? Prav gotovo ne spada mednje komunalna higiena sodobnega večjega mesta, ki je obenem metropola, pomembno turistično središče in izhodišče itd. Komunalna higiena uređuje takšnega mesta mora biti vendar v skladu z njegovo splošno modernizacijo in so vse izboljšave na tem področju brez dvoma najvažnejšega pomena.

Ce v mestu, ki ima vodovodno napeljavno in urejeno kanalizacijo, zidaš hišo, boš vendar zgradil in hiši angleška, splakovana stranišča, ne pa morda odprta stranišča iz minulega stoletja samo zato, ker bi bila građnja morda cenejša. Primera nemanja ni prav dobra, velja pa v znamenju vveljavljanja sodobnih higieničnih načel tudi za problem odvažanja smeti. Ce so na svetu in pri nas že vpeljani higienični smetarski avtomobili, potem jih bo pač treba nabaviti tudi v Ljubljani. To je razumljiva nujnost, ki jo terja zdravstveni napredek in komunalni razvoj našega ter vsakega drugega mesta. Torej korak naprej in nobene-ga koraka več nazaj! -KI

SRCE IN OZILJE (krvni pritisk, sklerozo, trombozo), ledvice (vnetja, kamne, pesek), notranje žleze (proliferacija, basedow), živce (nevraastenjo, nerovoze, nevralgije) zdravi uspešno RADENSKO ZDRAVILISCE, Slatina Radenci. — Odprto od 1. maja dalje. V predezonni znižane cene. Zahtevajte prospekt! ZDRAVJE JE PRVO!

ZVEZNA LJUDSKA SKUPŠČINA JE ZASEDALA

Eden najpomembnejših mejnikov jugoslovanskega razvoja

Reportaža o poslovanju našega najvišjega organa oblasti — Če poslanci ne poznajo skupščinskega poslovnika — Kardeljev ekspeze in razprava o komunah

DELO ZVEZNE SKUPŠČINE

Zvezna ljudska skupščina je na svojem plenarnem zasedanju 15. in 16. junija odobrila štiri nove zakone in ratificirala tri mednarodne sporazume. V zveznem zboru so razpravljali o teh zakonskih predlogih in so predlog zakona o ljudski obrambi in predlog zakona JLA sprejeli brez diskusije, predlog zakona o doktoratih znanosti pa z enim dopolnilom. Nekaj več diskusije je bilo o predlogu splošnega zakona o ureditvi občin in okrajev, sicer pa lahko rečemo, da je bil v ospredju ekspeze predsednika Zveznega izvršnega sveta tov. Edvarda Kardelja, ki je pojasnil ta zakonski predlog.

Vsa vprašanja in vsi zakonski predlogi, ki pridejo pred plenum skupščine, so praviloma že popolnoma zreli za odobritev in se zato čisto dostojno, da plenum skupščine o njih glasuje brez diskusije. Za tak primer lahko navedemo tudi odobritev predloga zakona o ureditvi občin in okrajev, o katerem smo vsestransko razpravljali že dve leti in sta ga podrobno proučila pristojna skupščinska odbora: odbor za organizacijo oblasti in uprave ter zakonodajni odbor.

ČE POSLANCI NE POZNAJO POSLOVNIKA

Čeprav je bila osrednja točka dnevnega reda diskusija o komunah, so poslanci ob njej manj časa ustavljali kot ob vprašanju, ki ga je Zveznemu izvršnemu svetu postavil poslanec Nikola Kmezič. Poslanec Kmezič je namreč zahteval — in tudi dobil — pismeni odgovor na svoje vprašanje, kdo bo odsejal finansirala dela na kanalu Donava-Tisa-Donava, ki so ga do letos finansirali iz zveznih sredstev, česar pa letošnji družbeni plan ne predvideva več. Zvezni izvršni svet mu je torej pismeno odgovoril, da lahko dobi uprava kanala kredit od Narodne banke. O tem vprašanju so razpravljali še drugi poslanci, nazadnje pa je predsednik Zvezne ljudske skupščine tov. Moša Pijade pojasnil, da do

razprave sploh ne bi smelo priti, zakaj po poslovniku poslanci nimajo pravice zahtevati ustmene razprave, brž ko so prosili in dobili pismeni odgovor Zveznega izvršnega sveta — ne glede na to, ali so z odgovorom zadovoljni ali ne...

RAZPRAVLJANJE O KOMUNAH

Ko je Edvard Kardelj stopal proti govorniškiemu odru, da bi podal svoj ekspeze, so vsi poslanci vstali in ga pozdravili z burnim ploskanjem. Na nogah je bila tudi vsa galerija, polna novinarjev in publike. Tovariši

V jubilejnem desetem letu svojega delovanja razpisuje
GOSAD, Ljubljana

NAJVEČJE NAGRADNO ŽREBANJE V SLOVENIJI

Seznajte se s pogoji nagradnega razpisa!

ODKUPUJEMO SUHE GOBE, JURČKE IN VSE VRSTE ZDRAVILNIH ZELISČI PO NAJVIŠJIH DNEVNIH CENAH.

Zahtevajte cenike, navodila in pojasnila pri svojih kmetijskih zadrugah ali neposredno pri

GOSAD LJUBLJANA, Prečna 4

Kardelj je govoril 75 minut in ves čas je vladala tišina. V diskusiji je poslanec dr. Jerko Radmilović predlagal, naj bi člen 11. popravili tako, da bi ostalo samo »LO okraja ne more posle iz svoje pristojnosti prenesti v pristojnost občin« in da bi izbrisali ostanek tega stavka. Ob tem predlogu za popravek je prišlo do razprave, v kateri so se nekateri poslanci zavzemali za, drugi pa proti popravku. Šele predstavnik Izvršnega sveta, tovarši Kardelj, je usmeril razpravo dalje, ko je izjavil, da bi bilo treba zahtevo bolj formulirati, ker bi se drugače lahko razumelo, da se z republikanskim zakoni lahko spreminjajo stvari, za katere je pristojna edinoletna zvezna zakonodaja. »Od načela enotnosti pravnega statusa občin ne odstopamo,« je izjavil tov. Kardelj, »določene razlike pa bodo, ker jih ustvarja življenje samo.« Zatem je tov. Kardelj še predlagal, naj se dodatek prvotnega besedila člena 11. glasi: »...če za določene posle ni v zvezni ali z republikanskim zakonom, sprejetim v okviru ustrežajoče pristojnosti federacije, oziroma ljudskih republik, to drugače določeno.«

Poslanec Radmilović je nato menil, da je ta dostavek v bistvu enak staremu in da bo zato glasoval proti tej formulaciji. Vendar pa so poslanci celotni zakonski predlog soglasno sprejeli.

Po dvehletnih razpravah o novi komunalni ureditvi je tako Zvezna ljudska skupščina, naš najvišji organ oblasti, postavila enega najpomembnejših mejnikov na razvojni poti nove Jugoslavije.

MILAN POGAČNIK

Potegnili so jih

Jean Monnet, predsednik železarsko-premogovne skupnosti, je tudi lastnik tvrdke »Cognac Monnet« in je z drugimi francoskimi pridelovalci konjaka prepovedal turškim tvrdkam uporabljati ime »cognac« za označbo znane pijače. Turčija je brž obljubila, da bo napisal za konjak nemudoma spremeni. Pred nekaj dnevi so se pojavile v ankerskih in carigraskih trgovinah steklenice z novimi napisi »Cognac«. Francoski so začudeni gledali, a ugovarjati ne morejo, ker so Turki preimenovali prejšnji konjak v »Cognac« po istimenskem mestu v Turčiji, ki slovi po svojih vinogradih.

ATOMSKI CAR

Berija ni bil fizik. Svoje čase je bil gradbeni inženir s skoraj vsemi diplomskimi izpiti. Nekoliko se je že razumel na tehnično plat raziskav in je moral končno sam sebi priznati, da v manj kot 12 mesecih ne bi mogoče ničesar ustvariti.

»Predlagal vas bom za odlikovanje«

Inženir Berija je to uvidel — toda atomski šef Berija je kratko dejal: »Ostali bomo torej pri 15. maju 1943, profesor Kurčatov! Pa čeprav boste moral: ko jlogiji ves čas prestati na glavi!«

Kapica je nagubal čelo. Berija je odšel. Vsak izmed njegovih pomočnikov je bil saj ga je lahko videl na nestetih slikah, in vendar je moral Berija pokazati vsebino svojih žepov, moral je mimo rentgena, da ne bi s njim kaj »odčin«, in končno tudi mimo Geigerjeve komore, da ne bi odnesel s seboj niti jedra urana...

Poveljnik straže je izvedel te preiskave s takšno natančnostjo, da je postal Berija že žrtev. Berija je odšel. Vsak izmed njegovih pomočnikov je bil saj ga je lahko videl na nestetih slikah, in vendar je moral Berija pokazati vsebino svojih žepov, moral je mimo rentgena, da ne bi s njim kaj »odčin«, in končno tudi mimo Geigerjeve komore, da ne bi odnesel s seboj niti jedra urana...

Kmalu za tem je predsednik Kalinin podelil odlikovanje marjoru Valdaju, »poveljniku ne-kje na meji...«

To je bilo prvo odlikovanje v super kraljestvu — prvo atomsko odlikovanje v Sovjetski zvezi.

Čez dva dni sta morala tudi Kapica in Joffe v Moskvo. Marsikaj sta svetovala, marsikaj pomagala, toda terminu, ki ga je postavil Berija, se nista mogla niti za dan približati. Naslednjega petka sta morala k Stalinu.

»Kapica, kako je bilo?« je vprašal Stalin. »Kdaj bomo gotovi?«

»Nikakor prej kot v enem letu,« je odločno odgovoril Kapica.

»In kaj mislite vi o tem, Abram Feodorovič?« se je obrnil Stalin k Joffeju.

Joffe je malce okleval z odgovorom. »Po mojem mnenju precej prej, Josip Visarjonovič,« je zamišljeno dejal.

»Odično, Joffe! Torej kdaj?«

»V 364 dneh, Josip Visarjonovič,« je odvrnil Joffe s komaj »dnim trzljajem v kotih ust. «

»Kdaj je bil presenečen, to je odgovor si je prihranil zase. «

»Na svidenje, Abram Feodorovič, se je brž poslovil. «

»Na svidenje, Piotr Leonidovič, Vem da lahko upam na krajši rok. Precej krajši!«

Tako se je končala tedenska konferenca.

Berija končno popusti

Medtem je profesor Kurčatov pognal svoje poizkuse s polno paro. V glavnem bloku inštituta so garali noč in dan v dveh in celo treh izmenah.

Z Joffejevim pristankom je dobil Kurčatov tudi svojega prejšnjega asistenta profesorja Dorfmana, ki je v atomskem mestu BANG (Bajkal — Angara) dubliral njegovo delo. Na Kapicin predlog je dobil tudi profesorja Terenina, člana jedrskega sveta, ki se je ukvarjal z vžigalnim procesom, da bi svoje izkušnje uresničil pri kratkem efektu. Dvanajst tednov je Terenin zamen poizkušal. Uspel ni. Ker pa je delo na njegovem stalnem delovnem mestu zelo trpelo, ga je moral zamenjati docent P. S. Aleksandrov, poznejši sovjetski zastopnik pri komisiji za atomsko energijo OZN.

Tudi vsa pomoč Berijinih raziskovalnih birojev, ki so se ukvarjali predvsem s poročili iz inozemstva, je bila brezuspešna. Bilo je videti, da je nastala kriza, ki jo bodo lahko šele čez nekaj mesecev prebrodili. Iskali so hkrati v petih različnih smereh, v vsaki iz-

med teh smeri je bilo na stotine poizkusov in neuspehov.

Sredi marca 1943 je bil Stalingrad spet svoboden, termin pa, ki ga je postavil Berija, že strašno blizu, Kazimir Petracak je pričel svoj 603. poizkus! Flerov tudi ni zaostajal za njim.

Tedaj se je spet pojavil Berija. Kurčatov mu je vse razložil in pokazal. Videl je znatno napredek, hkrati pa tudi, da ni nobenega upanja na 15. maj 1943. Odgovoril je. Bo že našel izhod, ali bolje rečeno, vzrok za podajanje svojega termina.

Sterilitamak je postal zaradi svojega ugodnega položaja središče evakuirane industrije. Glavni šef za evakuacijo je bil Malenkov. Berija bi lahko stvar uredil z njim, vendar tega ni hotel.

Ko se je vrnil iz Vražjega kotla, je sporočil Stalinu, da je področje Sterilitamaka zaradi posebnih evakuacijskih pogojev nseljeno in zato povsem neuporabno za poizkusno eksplozijo. Spomnil se je, da bi lahko pri poizkusni eksploziji nastala nesreča, ki bi zahtevala na tisoče človeških življenj. Toda še bolj važno je seveda, da ostane vse v najgloblji tajnosti. Ta argument je vžgal. Stalin je takoj ukazal, naj pošljejo novo poizkusno področje.

Zirje-Jervi, kraj prvega atomskega poizkusa

Kljub vsej obsežnosti Sovjetske zveze je bila to precej težavna stvar. Vse polno je vzrokov in zahtev, ki so jih morali upoštevati. Tako so preleteli teden, preden so našli primeren področje. Bil je majhen otoček Maramuk na jezeru Zirja-Jervi, približno 100 km severno od Siktivkarja, glavnega mesta avtonomne republike Komi na severu evropske Rusije. To področje je zelo redko naseljeno — kar pa je še važnejše, industrije skoraj ni, prav tako ni prometa in z lahkoto se da vse področje zaščititi. Daleč okoli otočka ni nobenega nomadskega plemena, daleč naokrog ni nobene seizmološke postaje — pri Sterilitamaku sta bili dva. Zato je obstajala precej manjša nevarnost, da bi tresenje zemlje lahko izdalo njihove poizkuse.

Berija in profesor Galerkin sta takoj odletela tja. Galerkin je ugotovil, da bi bil otoček primeren tudi za »opisne« ​​vešč. je poizkuse, torej za eksplozije prve in druge stopnje. V začetku julija se je začela selitev.

Dva tedna kasneje je poklicala Kurčatov atomskega šefa v Vražji kotel in mu sporočil, da je postavljena naloga končno rešena. Istočasno je prosil — a osem tednov časa, da bi lahko pripravili vse za poizkusno eksplozijo. Zato so morali namreč na otoku zgraditi posebne naprave in pripraviti celotno področje za poizkus. Pri tem mu je pomagal Joffe. Vmešal se je končno tudi Kapica in s svoje prepričljivo besedo prepovoril Berija, da je Kurčatov vendarle uspel v osemih mesecih in da mu zato ne sme delati težav zaradi osmih tednov.

Poizkus Kazimirja Petracaka — bil je 919. poizkus v glavnem bloku inštituta — je uspel... Takoj po Berijincem obisku se je Petracak odpeljal na otoček Maramuk. Potoval je sicer v »najboljšem spremstvu«, toda štel se je že lahko za svobodnega človeka. S Flerovom bosta zaradi uspeha gotovo pri pričeli pomiloščena. O tej atomski amnestiji je Berija Kurčatovu že namignil.

Petracak je prispel pravzaprav že ob zaključku del. Po otoku je mrgolelo provizoričnih zgradb. Vse preizkusno področje so obdali z žico, področje vsega jezera pa hermetično zaprli. Razen kontrolne zgradbe v središču poizkusnega področja so zgradili ob robu še debelo zaščitno steno z dva metra globokim jarkom. »Eksperiment 912« so že šestkrat preizkusili in potrdili. Nič ne dvomi v uspeh. Sivega matematika Krilova in Kapico so zaprosili naj tudi matematično preiščeta ves poizkus. Oba sta dala, ne da bi vedela drug za drugega, isti odgovor: »P nedokazanih formulah bo poizkus moral uspeti. Toda nobenih osnov ni, da se bo odvijal res po omenjenih formulah. Zato je potrebna previdnost.«

Dvalnosemdesletni Krilov se je odpeljal sam v Maramuk. Ze večkrat so ga poklicali k raznim poizkusom, posebno pri »opisnih« ​​problemih. Prišel je, pregledal in potrdil: »Nobenih dvomov ne sme biti o količini poizkusne snovi. Sicer utegne stvar postati tvegana.«

»Eksperiment 912«

Dan X je bil 10. septembra 1943. Računali so, da jih bo postal celo Stalin s svojo prisotnostjo. Proti večeru 9. septembra pa je prišel namesto

njega maršal Klement Vorosilov. Tudi on je bil član GKO in je v imenu GKO zastopal Stalinu, ki je bil zadržan v Moskvi. Z njim je prispel tudi Berija. Razen njiju pa so prisostvovali skoraj vsi člani super svetov s Kapico na čelu.

Kazimir Petracak je doživel čast, da je storil »poslednje dejanje«. 10. septembra 1943 ob 8.30 je bilo vse pripravljeno. K ogradi, kjer je bila bomba, so poslednjič stopili Kapica, Joffe in Kurčatov ter sprejeli Petracaka poročilo. Nobeden izmed najslavnejših ruskih fizikov ni opazil nič sumljivega. Vse je bilo v redu. Pravilna je bila količina snovi, pravilna njena razmestitev, pravilna tudi vžigalna razdalja. Petracak je še enkrat poročal, da bo 80 sekund po sprožitvi naprave nastala eksplozija. Dovoli časa torej, da bo Petracak prišel od zaščitnega zidu in se skrival v jarek za njim.

Ura je kazala 8.55. Vsi so bili v zaključku.

8.59. Kazimir Petracak je z uro v roki potegnil za sprožilec. Nato se je pognal proti zidu. Deset metrov, petnaest metrov, dvajset metrov... Potem se je strahovito zabliskalo in počilo...

Poizkus je uspel! ... toda kje je Petracak? ... Petracak je izginil. Ni ga bilo več. Le nekaj raztrganih krp njegovega telesa je še ostalo.

Zaslišal se je obupen krik. Zenska se je prebila skozi ograjo in se pognala na mesto, kjer je še malo prej živel Petracak. Bila je 25-letna Hedviga Lominska, njegova žena. Štiri leta je preživela v pregnanstvu. V priznanje mlademu znanstveniku so jo privedli nazaj. Sam ni o 'nem ničesar vedel, hotel so, da bi mu prva čestitka k uspehu. Zato so jo skrili v bližnjem jar-

»Han Van Meegeren! Pamenjak! Nožete milijon osem sto tisoč florintov, mi pa vemo, da je vaše ime na seznamu izdajalcev, ki so Hermannu Goeringu prodali največje dragocenosti nizozemske umetnosti. Vemo, da ste dobili milijon florintov samo za »Prešestvujočo ženo«, za sliko, ki ste jo izročili krvniku Evrope. To platno je bilo največji dragulj, ki ga je ustvaril Johannes Vermeer, naš največji slikar XVII. stoletja. Kaj lahko pripomnite k vsemu temu?«

To je bilo novembra 1945 v Amsterdamu. Prav tedaj je Nizozemska zamenjala svoj denar. Te besede pa so bile namenjene slikarju Van Meegerenu, malemu sviračemu možu z veselimi obrazom. Na to vprašanje je Van Meegeren odgovoril s plašnim glasom:

»Da, gospod policijski komisar, res je, da sem prejel od Hermannu Goeringa milijon florintov, vendar menim, da sem s tem opravil patriotsko delo. Nisem mu namreč prodal »Prešestvujočo ženo« svojega velikega učitelja Johannes Vermeera iz docela preprostega razloga, ker Vermeer ni nikoli naslikal te slike! To sliko sem napravil jaz sam! To je bil falzifikat... Osleparil sem Goeringa...«

»Toda v zadnjih sedmih letih sem ponaredil še mnogo drugega, gospod komisar,« je nadaljeval zaslišane z glasom, v katerem je bilo občutiti zlobo in hudomušnost. »Tako sem na primer ponaredil »Popotnike iz Emausa« in »Zadnjo večerjo«. Ti dve platni, ki so ju imeli za Vermeerovi, sta mi vrgli vsaka več kot 500.000 florintov in sta še danes razstavljena na posebni razstavi v velikem muzeju Boymans, kjer bi mojih del najbrž nikoli ne razkazovali...«

»Kristus med apostoli« je v okras galeriji milijarderja Van Bunnigena!... Kakšna čast, mar ne? Tudi to delo je moje! Prodajal sem ga za sedem milijonov florintov. S tem pa še nisem povedal vsega. Dobro se zavedam, kaj s tem trvegim. Če me boste preganjali kot ponarejevalca, je prav in vse vam bom povedal. Tako bo vsaj javnost zvedela, da je v meni iskrica genialnosti!«

Tako je govoril Han, ki je priznal, da je ponarejevalec, nikakor pa ne sodelavec sovražnika. S tem se je sicer izognil večaloni ali robitvi, zakaj za ponarejevanje ga lahko obsodijo kvečjemu na dve leti zapora. Toda ali je govoril resnico?

Nizozemska in francoska policija sta začeli resno preiskovati to zadevo...

NAJLEPŠI VERMEER

Bilo je leta 1937 v Nici, ko se je pri starem umetnostnem kritiku Brediusu, ki so ga po vsem svetu cenili kot izrednega poznavalca umetnin, ogledal holandski odvetnik Boon. Boon je bil ljubitelj umetniških slik. Kritiku je prinesel na ogled velikansko platno.

»Prihajam k vam na posvet glede vrednosti neke umetnine,« je povedal odvetnik.

»Saj to so vendar »Popotniki iz Emausa!« je vzkljknil Bredius. To je Vermeer! Najlepši Vermeer... Se nikoli nisem videl lepših obrazov. To je božanski! Kje vendar ste staknili to dragocenost?«

Odvetnik Boon je pojasnil, da jo je našel njegov prijatelj Van Meegeren:

»BEGEJ« TOVARNA TULJEVA IN KLOBUKOV ZREJANIN

Največja izbira vseh vrst klobukov - zajetje in volnene, nadalje baretke, športne čepice in slamske dobite v specialni trgovini

»BEGEJ«

JUBLJANA, Čopova ulica 3 (hiša Mestne hranilnice)

ku, kjer je čakala na odločine sekunde...

Bila je čisto divja in so jo le o težavo zadržali in jo odvedli z mesta nesreče.

Kapica je stisnil oči. S hladnim pogledom je ošinil drugo črtev Vorošilova in se malomarno obrnil proč.

»V redu, uspelo!«

Maršal Vorošilov, Stalinov poslanec, je iz radovednosti potisnil glavo čez rob zaščitnega zidu, da bi videl, kako Petreak teče. Zračni pritisk ga je vrgnel po tleh, odnesel pa je le neznan, komaj krvavečo prasko na levem sencu. To je bila edina rana prvga maršala Sovjetske zveze v drugi svetovni vojni...

Točno ob 9.20 uri so poslali Stalinu šifriran brzojav z vsebino: »V redu, uspelo!«

Kaj se je zgodilo? Usodna pomota? Mar je elita ruske znanosti odgovorila? Na samem kraju eksplozije ni bilo mogoče najti ničesar, kar bi dajalo slutiti, zakaj se je zgodilo prezgodaj. Pozneje je pričel profesor Joffe premišljevat, če ni bila mogoče razdalja obeh poltelov enov pravilno izračunana. (Bila sta dva stožca, s konicami obrnjenoma drug proti drugemu in le dve polkrogli!). Baje so neke prezlit potenco 2. To je vredno premisleka — vendar ni noben greh. Pri takih novostih!

Ko so se znanstveniki vrnili

v Moskvo, jih je Stalin takoj poklical k sebi. Sicer je dobil tedaj že dovolj informacij, vendar jih je hotel osrediti s kratkim nagovorom.

»Nikogar od vas ne zadene niti trohica krivde,« je dejal. »Vsem pa se vam moram zahvaliti. Dosegli smo velik uspeh, toda naš vzpon se pričanja šele zdaj!«

Kapica in Joffe sta ostala nema.

»Zdi se mi, da ni potrebno izgovarjati besed o vašem tedanjem nasvetu, naj nikar tako ne hitimo s poskusom iz strahu, da bi se utegnili pripetiti kaj nepredvidnega. O tem nočem ničesar več slišati,« se je obrnil Stalin proti Kapici, ki je bil takrat še bolj zaprt vase kot sicer. »Če pa bi vas pri vaših pozidkih v bodoče motili kakšni podobni pomisleki, vam zagotavljam — in tudi vam, Abram Feodorovič — vsi ste mi priče — da vam s tem odzvamem vsako odgovornost za podobne nesreče. Ali obstaja tudi na vašem področju možnost, da se pripeti kaj podobnega?«

»Da,« je dejal Kapica. »Obstaja metoda, po kateri ne potrebujemo posebnih materialnih rezerv. Toda ta metoda je dolgotrajnejša, čeprav sem prepričan, da je dosegljiva in povsem varna. Druga metoda pa je nepreučljiva!«

»Izpeljite mi obe do konca,« je ukazal tedaj Stalin. »Pohitite pa s tisto, ki se zdi vam bolj-

ša. Toda nikar ne dovolite, da bi vas zadržali kakšni pomisleki!«

Prva vodilna bomba Sovjetske zveze, ki je eksplodirala nekaj let pozneje, je bila bomba druge vrste — nepreračunljiva — z litijhidridom...

GENIALNI PONAREJEVALEC

Ali so slike slavnega slikarja Vermeera originali ali potvorbe?

»Saj poznate Van Meegerena, slikarja, ki nima talenta, pa trguje s tarinami, prepredaja pohištvo in stara platna. Stanuje v Roquebrunu, nedaleč od tod. Našel je to platno v kleti pri nekem Holandcu, ki živijo

Van Meegeren pred sodiščem

v pariških predmestjih in so prodajali svojo staro šaro. Drago je sicer plačal to sliko, a pravi, da jo je voljan prodati naprej za 500.000 florintov, če se izkaže, da je prava!«

»Gorje,« je brundal stari kritik, saj bi bilo nepravilno, da bi namesto Nizozemske neka druga država kupila to redkost!

Z očmi je kar požiral mojstrovino. V hipu je spoznal, da je prava; s tresočo roko je napisal, da je to platno pravo delo Vermeera, pravzaprav njegova največja stvaritev. To potrdilo pa se mu je zdelo premalenkostno. Odkritje je sporočil časopisu »Burlington Magazine«, ki objavlja podatke o svetovnih umetninah. Na njegovo pobudo so »Popotnike iz Emausa« opremili z okvirjem, sliko so očistili in jo nato razstavili v Amsterdamu. Gledat so jo prihajali najslavnejši kritiki iz Pariza, Londona in New Yorka, Bruslja in nepregledna množica se je neprestano gnetla pred njo...

Rembrandtova družba je začela z javno nabiravno akcijo. Zbrali so potreben denar in platno je prišlo na Nizozemsko. V prisotnosti kraljičinega zastopnika so jo naposled obesili v muzeju Roymans.

VAN MEEGEREN PRODAJA

Van Meegeren je znal izkoristiti denar. Kupil si je dvorec Kiezergrach pri Amsterdamu, potoval je po Evropi, obiskal je francosko riviero in povsod je imel dovolj prijateljev in žensk. Kljub temu pa je bila njegova največja zabava, če je lahko z denarjem pomagal mladim in neznanim slikarjem.

Kmalu nato so iz njegovega ateljeja v Roquebrunu prišla nova Vermeerova platna. Leta 1938 je prodal »Poslednjo večerjo« in

»Kristusa med apostoli«, dve mojstrovini slavnega holandskega slikarja iz XVII. stoletja. Obe sliki je kupil milijardier Van Bunnigen z namenom, da v muzeju Boymans opremi posebno sobo z verskimi motivi Vanmeera.

Leta 1941 sta profesor Hannema in dr. Rost Van Touningen, šefa nizozemskih nacistov, kupila pri Van Meegerenu »Kristusa z Marijo Magdaleno« in to za milijon florintov. Kmalu nato je prišel sam Goering in kupil za isto ceno še »Prešestvujočo ženo«, ki jo je namenil muzeju III. Reicha.

Van Meegeren se je sarkastično nasmehnil.

»S tem se hočem maščovati nad bedastimi mogotci, nad direktorji muzejev, nad umetnostnimi kritiki in strokovnjaki. Vsi ti ljudje so istega kova kot tisti, ki so pustili Vanmeera umirati od lakote. Zaradi njih je moral Vanmeer prodajati svoja platna trgovčiču, ki mu je dajal komaj toliko, da je lahko živel. Vsi so zametavali moja osebna dela, nihče ni hotel ničesar kupiti, kar sem sam naslikal, za ponarejene slike pa so mi plačevali milijone...«

»Neumno je bilo, da sem priznal. Toda bal sem se, da bi me obsodili zaradi izdajalstva. Kljub vsemu pa bi svoje skrivnosti ne odnesei v grob. V svojem testamentu sem pripravil dokaze, iz katerih je razvidno, da sem prav jaz naslikal »Poslednjo večerjo« in »Popotnike iz Emausa!«.

Strokovnjaki so še vedno dvomili. Van Meegerena so zaprli v njegov atelje in so ga prosili, naj v njihovi prisotnosti naslika neko Vanmeerovo delo. Delo je opravil čez nekaj tednov. Uspeh je bil porazen in kritik Karel Vilink je izjavil, da je nemogoče, da bi »Popotnike iz Emausa« naslikala ista roka.

»Utrujen sem,« je ugovarjal Han, »pa tudi miren nisem. Se vedno trdim, da so »Popotniki« moji...«

Skupina strokovnjakov, med katerimi so bili tudi slavni profesor Colemans iz Bruslja, Altena in Amsterdamu, Schnelder iz Haaga in kemik Fraentzen, je nato razglasila svoje mnenje:

»Van Meegeren je uporabljal stara platna, da bi dal s tem videz starih tkanin in starih razpok, ki nastanejo pri barvanju platnih. Pri svojem delu je uporabljal mesianico za barve, ki je sintetična in ki jo poznamo šele po XIX. stoletju.«

Znanost torej soglašala s izjavami, ki jih je dal Van Meegeren. S tem je neznan slikar dobil tudi priznanje, da je največji in najspodobnejši ponarejevalec, kar jih pozna zgodovina. Trinajstega novembra 1947 ga je amsterdamsko sodišče obsodilo na leto dni zapora. »Kristus« in »Zena«, ki ju je kupil Goering, sta postala last nizozemske države. Van Meegeren pa je bil obsojen, da mora vrniti oškodovancem 11 milijonov florintov, kar je več kot pol milijarde dinarjev. Leto pozneje — 30. decembra 1948 — je v starosti 58 let umrl.

SKANDAL IZBRUHNE

Do skandala je prišlo leta 1945, ko je bil Van Meegeren prisiljen povedati, kolikšno je njegovo premoženje. Ob njegovih izjavah so bili vsi presenečeni in nihče ni mogel verjeti, da bi lahko presleplil toliko poznavalcev umetnosti in strokovnjakov.

»Ni mogoče, da bi bili vi sposobni delati tako kot so delali stari mojstri,« so mu ugovarjali. Pravite, da ste si hoteli s tem prislužiti velike vsote denarja. Čemu potem sedaj priznavate, da ste vse lo ponaredili? Zaradi tega priznanja vaš bodo zaprli...«

Angleška vljudnost

Britanski gledališki igralec Clive Brook velja za najvljudnejšega med vljudnimi Angleži. Kamnoseku je naročil, naj na njegov nagrobni kamen vklesše naslednji stavek: »Oprostite, prosim, da ne morem vstati in se vam zahvaliti za »obiski!«

Dva oglasa

V ameriškem časopisu Star-Gazette, ki izhaja v Elmiru v Združenih državah, sta bila priobčena v razdobju nekaj dni dva oglasa s podpisom iste tvrdke. Prvi se je glasil: »Brezplačno poskrbimo za odstranitev vsakovršnih pogojnih živali. Kličite številko 10 in to.« Drugi oglas: »Gospodinjice, pripravljamo vam našo izvrstno mesno omako.«

PRAVDA SE TRAJA

Pravica je bilo s tem zadoščeno. Toda s tem se ni končala pravda pred sodiščem umetnosti. Debele knjige so napisali bodisi, da bi zagovarjali bodisi, da bi oporekali Van Meegerenu. Po mnenju nekaterih je Van Meegeren spreten ponarejevalec, vendar je veliko strokovnjakov, ki še vedno trdijo, da je Van Meegeren presleplil i sodišče i strokovnjake. Po njihovem mnenju sta vsaj platni »Poslednja večerja« in »Popotniki iz Emausa« originala. Pri vsem tem je zanimivo, da vdova po Van Meegerenu, ki se je že prej od njega ločila, in tudi njegovi otroci vztrajajo, da je bil Van Meegeren ponarejevalec, čeprav je očitno, da bi imeli manj skrbi, če bi trdili nasprotno. Ne bi jih prizadela obsodba sodišča, po kateri so morali povrniti škodo, ki jo je povzročil njihov oče oziroma mož.

Tega spora so seveda veselili lastniki ponarejenih slik Johannes Vermeera, kajti na slikarski borzi imajo ta ponarejena dela skoraj isto ceno kot pravi Vermeerovi originali. Profesor Colemans pa je ob vsem tem izjavil:

»Ni dvoma, da je bil Van Meegeren ponarejevalec. Sam mi je pokazal, kako je delal. Njegova glavna želja pa je bila, preslepariti kritike in se jim s tem maščevati. In to se mu je tudi posrečilo...«

Izpitni in tablete

V Franciji se je med študenti razpala nezdrava razvada; študenti uživajo razne tablete pred izpiti. Dijska združenja so napovedala boj uživanju tablet in prikazujejo mladim ljudem nevarne posledice. V ta namen uporabljajo dijska združenja radio, časopise, predavanja in lepake. V zadnjem času se je opazilo med francoskimi študenti namreč več primerov duševnih obolenj.

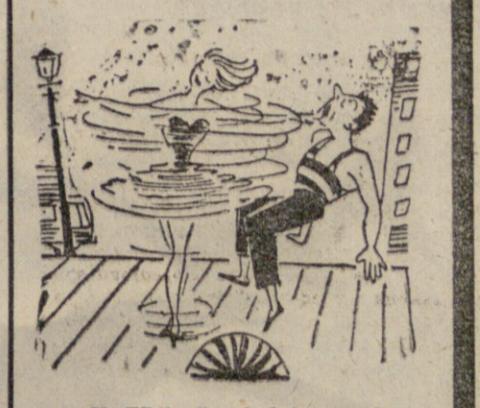
Aero MOLTIN PROTI MOLIE

VAM ZANESLJIVO UNIČUJE MOLJE!

Čo se pripeti samo...

... V LONDONU: Zdravniški svetovalec londonskih prevoznih podjetij je priporočil, naj bi avtobusne sprevovalnike opremili z varovalnimi škornji. Škornji bi imeli jeklene kapice, ki bodo sprevovalnike obvarovale poškodb, podjetje pa številnih izostankov.

... V ZDA: Pri baletni predstavi »Tramvaj poželenje« je plesalka Nora Kay »knock-outirala« svojega partnerja. Zaradi poškodbe na glavi so ga morali odnesti z odra.

... V SKOTSKI: Stanovitno slabo vreme je dvignilo povpraševanje po pohištvu.

ZRAČNI MOST ZA AVTOMOBILE

Angleška letalska družba »Silverair« bo začela z rednim prevozom avtomobilov med Klenon in otokom Lolland v Severnem morju. Potovanje z avtom po nemškem severu bo na ta način skrajšano za štiri ure.

Potemkinova kopa

Ce se je slišalo smešno, posebno še v zvezi z imenom Lomonosov, je še toliko boljše! Tako se bodo v inozemstvu še manj bali ruske konkurence in še manj resno bodo jemali napore sovjetskih znanstvenikov, ki se ukvarjajo z atomskimi zadevami. Glavno pa je bilo, da so takoj po tistem članku v »Pravdi« začeli z vso naglico graditi impozantno stvar: prvo rusko atomsko kopo. Nastajala je v moskovskem predmestju Marjina Rošča, kjer je Potemkin pred 160 leti zgradil svoj dvorec.

Jabolko ne pade daleč od drevesa, pravilo in zato tudi prva atomsko kopa ni bila nič drugega kot Potemkinova vas pred 160 leti. Kaj je bilo mar gospodarjem, če o atomskih kopah tedaj še niso kdove koliko vedeli. In vendar so jo prav zato tako naglo gradili. Sicer pa, kdo bo sploh zvedel, kaj se tam v resnici dela?

Moderna žena uporablja vedno le parfumerijo Luxol

Obiščite I. pomurski teden v Murski Soboti od 25. VI. do 10. VII. 1955 (25% popust na železnici)

POZOR! MORSKI PES!

Bliža se poletje, doba dopustov. Marsikdo nestrno pričakuje dneva, ko se bo lahko po mili volji pračil na soncu in se namakal v toplom morju. Morje! Polno lepote pa tudi nevarnosti. Si še kdaj zaplaval, dragi bralec, proti neskončni morski širjavi, ne da bi te prešinila misel: »Kaj pa, če me zagradi morski pes?« Ob tej misli si nehote zavil nazaj k varni obali in se nemirno oziral, če morda ne hiti za teboj — ona grozo vzbujajoča trikotna plavut, izdajalka strašnega gospodarja morja, morskega volka.

So te živali človeku res tako nevarne?

Preden odgovorimo na vprašanje, si oglejmo najprej značilnosti te vrste morskih rib.

Postanek morskih psov sega daleč v pravadnino. Tedaj, ko se na zemlji še ni pojavil človek, so v prazgodovinskih dobach na kopnem neomajno vladali velikanski kuščarji, v sladkih in slanah vodah pa ribe velikanke. Bile so, dasi mnogo večje, predniki današnjih morskih psov. Dosezale so namreč velikost današnjih kitov.

IZREDEN POZRESNEZ

Morski pes je zelo primitivna riba. Njegovo okostje je povsem iz hrustanca. Plavalnega mehurja nima in ker zato ne more uravnovesiti svoje teže z ozirom na globino in pritisk vode, je prisiljen, da neprestano plava, če noče obitiati na morskem dnu. Ker njegovi prebavni sokovi niso zmožni popolnoma prebaviti zaužite hrane, prebavni organi lahko prebavijo le polovico manj v primeri z normalnimi ribami. Tako je obsojen na večno gibanje, ne da bi mogel popolnoma zadovoljiti svoj izredni apetit in silno porabo energije pa le s težavo nadomesti. Tako se da razložiti, zakaj si je pridobil sloves izredno požrešne živali.

Zaradi te lakomnosti je morski pes smrtni sovražnik ribičev, trga jim mreže in krade ribe. Vendar pa ni samo škodljiva žival, vsaj z gospodarskega in industrijskega stališča ne. Ob indijski obali jih letno ulove vsaj 60 tisoč. Vse je uporabno: koža za usnje, zobje za okras, jetra za pridobivanje ribjega olja in vitaminov, posušeno meso za prehrano, kosti in ostali deli pa za umetna gnojila.

Zavoljo teh različnih lastnosti so jih drzni ribiči začeli loviti. Po temeljitih opazovanju njihovih navad so prišli do novih spoznanj, bližjih stvarnosti in številne legende so tako za vselej ob veljavo.

izkušnje. Tudi Young spada med tiste, ki trde, da so morski psi ljudozrci. Svojo zgodbo je ilustriral s fotografijami mož, ki so jih zgrabile njihove strašne celjusti, pripoveduje pa strah vzbujajoče legende s tihomorskih otokov. Zaključuje, da morski volk vedno napada in požre človeka in da je zgrešeno verjeti nasprotno.

Pustimo sedaj vsak komentar in pogledimo, kaj pravi drugi pomembni opazovalec pod-

vodnega življenja, eden pionirjev podvodnega lova, Hans Hass. Svoje prve izkušnje je dobil v Jordanu in Karibskem morju, v Centralni Ameriki in še danes nadaljuje svoja raziskovanja s fotokamero v Rdečem morju, Sredozemskem in v Avstraliji.

KRIK GA PREPLAŠI

Pri teh svojih ekspedicijah, ki so se začele leto dni pred zadnjo svetovno vojno, se je Hass neštokrat srečal z morskim psom — v njegovem okolju, sam, izročen na milost in nemilost njegovim zlovesčim napadom, brez možnosti za beg, oborožen le s fotoaparatom in dolgo harpuno. Njegove izkušnje so nedvomno sila pomembne. Res je, da Hass ni

znanstveno raziskal tega vprašanja, kar pa ne jemlje vrednosti njegovim poročilom.

Kaj se je torej zgodilo, ko se je Hassov pogled prvič ustavil na morskem psu? Nič strašnega: človek in žival sta se nekaj časa opazovala, nato pa sta odplavala in skušala odnesti zdravo kožo iz tega neobičajnega srečanja. A vedno ni šlo tako gladko: včasih so mu nevarni obrači teh zveri nagnali precej strahu v kosti.

Ko so se nekega dne znašli v podobni stiski, so Hass in njegovi tovariši opazili, da so njihovi nenadni kriki groze pod vodo pognali morske volkove v beg. In tako je nastala znana »teorija krika«, kot bi jo lahko imenovali, ki naj bi vsakega plavalca rešila pred morskim psom. Te teorije seveda ni jemati dobesedno, zakaj potapljačev krik pod vodo ne more biti presunljiv, marveč samo pridušen; bržkone le precejšnja količina zračnih mehurčkov povzroči občutek v delikatnih sprejemnih organih morskega psa, tako da obstane ves prestrašen.

VEDNO PA NI TAKO PREPROSTO

Večja je zver, teže jo je na ta način preplašiti. O tem pričajo izkušnje italijanskega študenta Franca Prosperija, ki je s tovarišema lovil ribe ob obali otoka Ceylon. Če je bil morski pes majhen, mlad, dolg največ poldrug meter in še nevarjen raznih presenečenj, je ob kriku z vsa naglico pobegnil. Če pa je bil daljši od dveh metrov, se je zgodilo drugače. Žival je seveda čutila vibracije in se je iznenada umaknila, ni pa zbežala. Edino, kar so dosegli, je bilo, da so jo vzemirili in je še hitreje krožila okoli njih.

Hass tudi zatrjuje, da se dobremu podvodnemu lovcu ni treba bati gospodarjev morja, zlasti če je v družbi in se s tovarišem drug drugega ščitita pred slučajnimi nepredvidenimi napadi.

ALI MORSKI PES NAPADE ČLOVEKA?

Ce skréimo ta problem na preprosto vprašanje: Ali morski pes človeka napade ali ne?, ni mogoče priti do zanesljivega zaključka. Različni so namreč pogoji, ki vplivajo na izid srečanja človeka z morskim psom. Odločilna je lahko na primer vrsta živali, kraj in čas.

podobnih dražljajev. Sicer pa pes prihití tudi, če ste ribo ujeli na trnek in se kri ni razlila. Priklatici ga more tudi impulz neznanega izvora, ki draži njegove izredno delikate slušne organe. Skoro gotovo jih opozore posebni valovi, ki jih povzročajo krčevito motenje zadete ribe. Ničesar točnejšega ni mogoče reči.

BELE STVARI GA PRIVLAČIJO

Vsekakor je važen rezultat teh poskusov ugotovitev, da svetle ribe bolj privlačijo morskega psa. Mar iz tega sledi, da raje napada belega človeka kot temnopoltega?

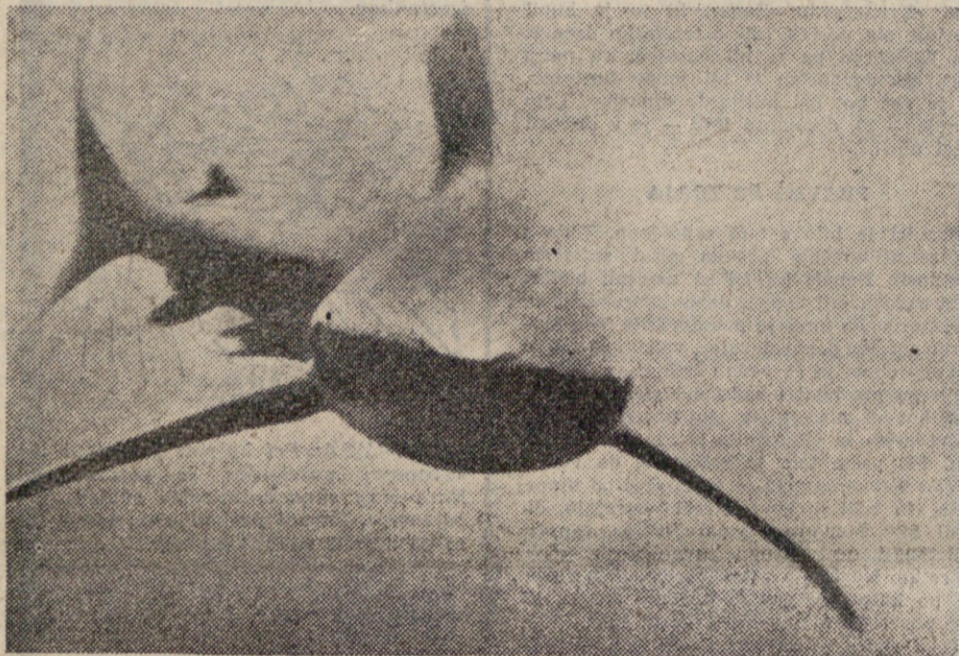
Kot skoraj večino rib tudi morskega psa močno privlačujejo beli predmeti, dočim se za temne le malo zmeni. Kapitan Young je metal v vodo liste časopisov, da bi vzbudil njihovo radovednost in jih privabil na kraj lova. Drugi zopet so privezali želvino meso na kose lesa, pobarvane z belo in črno barvo. Morski psi so se sprva dolgo obotavljali, nato so hlastno pograbilo meso z belega lesa in se, vse dokler ni tega zmanjkalo, niso zmenili za onega na črnem lesu, čeprav je plavalo v bližini.

Za plavalce torej ni pametno, povečati vidnost svojega telesa z belimi kopalnimi oblekami, kapami ali maskami, ker utegnejo vzbuditi nevarno radovednost katere izmed teh »ribic«.

Plavalec je bolj kot podvodni lovec izpostavljen napadom psov. Kaj pa s ploh vidi v človeku, ki plava na površini? Samo stvar nedoločene oblike, ki se zdi, ko da beži pred njim — prav nič drugega kot vabo na trnku! To potrjuje dejstvo, da človek v večini primerov ni bil napaden takrat, ko je plaval med valovi, pač pa v trenutku, ko se je pripravil, da stopi iz vode, kadar so od njegovega telesa ostale v vodi samo noge, svetla, tek vzbujajoča vaba, brez vsakršne podobnosti z bitjem večjega obsega.

Nasprotno pa morski pes v podvodnem lovu odkrije novo in neznano žival, ki jo vidi pred seboj in ki mu večkrat prihití nasproti, da bi ga fotografirala ali odgnala s harpuno.

Ce je torej morski pes človeku nevaren, se to gotovo zgodi zelo redko, o čemer pričajo nesheti podvodni lovci, ki so se dan za dnem potapljali v morjih, polnih morskih psov. Človek, ki je vedno nagnjen k pretiravanju, kadar gre za strašne dogodke, je morskim psom pripisal slabši sloves, kot bi ga zaslužili, piše profesor Brehm, eden naj- večjih naravoslovcov.

Tako lahko vidi pogumni podvodni lovec morskega psa.

JE ČLOVEKU NEVAREN?

Pojdimo po vrsti in si oglejmo, kaj trdijo razni avtorji, ki so se ukvarjali s tem vprašanjem.

Pričnimo pri Dixonu, strastnem popotniku, ki je prebil precej časa na nekaterih otokih Oceanije in na Tihem oceanu. Dixon zagotavlja, da se v tem območju morskega volka ne boje bogve kaj in da je opazoval boj med domačini otoka Sandwich in morskim psi za nekaj kosčkov svinjskega mesa, ki so jih mornarji z njegove ladje vrgli v morje. To dokazuje, da včasih niso samo morski somi tako strašno sestradani...

Slab sloves morskih psov popravlja tudi avanturistični pripovedovalec Pehuel-Loesche, ki je često potoval s kitolovkami po južnem Atlantiku. Ne boji se zagotavljati, da so te živali povsem neškodljive. Večkrat se je v vodi srečal z morskim psi, a ne on ne njegovi tovariši niso nikdar utrpeli škode zaradi te nevarne soseščine. Pripoveduje tudi, da love otroci na otoku Mocha ob čilski obali morske pse s harpunami, stoječ na peščini skoro do vratu v vodi. Ujeti primerki seveda niso veliki, včasih pa le dosežejo dva do tri metre.

In tako bi lahko še in še naštevali mnenja mnogih pomembnih opazovalcev, s čimer pa si seveda ne bi mogli ustvariti resnične podobe o obnašanju teh živali v človekovi bližini.

Resnica je, da je le malo znanega o navadah teh rib. Toda proti začetku tega stoletja, ko se je pričel organiziran lov na morske some, so mnogi ribiči temeljite spoznali te živali.

Klasični predstavnik te nove vrste lovcov je gotovo kapitan W. E. Young, ki je v svoji knjigi »Morski pes! Morski pes!« opisal svoje

Češnja dolgega življenja

ozdravi več kot štirideset bolezni — C bomba medicine

Mathen, bleščoče rdeči divji sad, podoben češnji, bo bržkone povzročil revolucijo v človekovi prehrani. To je malpighia punifolia — portoriška češnja. Sok njenega sadu vsebuje 80-krat več vitamina C kot sok pomaranče ali limone. Dosej gojijo to drevo le na otoku Portorico, toda zakaj ga ne bi poizkusili aklimatizirati tudi drugod? Znanstveniki, zdravniki in ekonomisti ne bodo smeli zanemariti in prezreti tega bogatega zdravja in ekonomskega razcvita, ki nam ga je narava s svojo darežljivo roko podarila!

SREČNO NAKLJUČJE

Nekega septembrskega popoldneva 1945. l. si je dr. Corrado F. Asenjo, profesor biokemije na kliniki tropske medicine v S. Juanu na Portoricu, s svojimi pomočniki privoščil urico počitka na vrtu. Tiste čase se je ukvarjal z merjenjem količin vitamina C v nekaterih domačih pridelkih. Tedaj je prišla na vrt tudi mlada asistentka, z veliko portoriške češnje v roki. Večica je imela polno rdečih sadežev, ki so močno in osvežujoče dehteli. Ta vonj je profesorja spomnil njegovih otroških let. Na baličnem vrtu je raslo drevo, ki je rodilo sadove s takšnim vonjem. Babica je iz njih pripravljala čudovito sladole in malice trpkio, toda slastno marmelado. Ko je z njo gostila svoje vnuke, jim je pripovedovala staro legendo o zdravilni moči teh sadov.

V šali je profesor Asenjo zaprosil asistentko za nekaj sadov, češ da bi se rad prepričal, koliko resnice je bilo v baličnem pripovedovanju. Rezultat njegove preiskave pa je preselil vsa pričakovanja. Ze prvi poizkus je ugotovil 1400 miligramov vitamina C in 10 kubičnih centimetrov soka, to je okrog 28-krat več kot ga vsebuje pomarančni sok. V nadaljnjih poizkusih pa so ugotovili v 10 kubičnih cm že 4000 miligramov, to je 80-krat več. To je bila prava »C bomba« medicine! V znanstvenih krogih je odkritje vzbudilo veliko zanimanje. Leta 1949 so na plantaži Se-bana Seca že začeli gojiti portoriško češnjo na veliko, tako da bodo mogli iz nje v kratkem pridobivati koncentrirani izvleček vitamina C.

NEKAJ IZ ZGODOVINE VITAMINOV

V zgodovini se je pogosto pripetilo, da so se mnoga odkrila, ki se imamo danes zahvaliti slučajju, morala večkrat ponovljati, preden jih je človek razumel in jih znal prav ceniti. To velja predvsem za vpliv hrane na človekovo zdravje. Prastara mongolska plemena v puščavi Gobi so se hranila z listjem kopriv; ameriški Indijanci in nekatera stirska ljudstva so pili sokove različnih stizelenih rastlin. Tudi stari Egipci in Babiljani so se hranili s surovim zeljenjavo in svežim sad-

jem in pogosto črpali telesno moč in čilost duha iz sokov raznih zdravilnih trav. Srednjeveška Evropa pa je menda pozabila na te stare izkušnje. Posledica so bile številne bolezni, ki jih danes prištevamo k avitaminozam. Skorbut je bil zvest spremljevalec volkove križarske vojske; znano je tudi, da je ta bolezen leta 1498 pomorila 35 mornarjev Vasca da Gama. Čeprav so nekateri zdravniki XVII. stoletja — med njimi je bil tudi Rousseau — spoznali vrednost surovega sadja in

Laboratoriji so odkrili čudovito skrivnost male češnje

zelenjave, ljudje njihovih ugotovitev niso upoštevali vse do 1753. leta, ko je angleški zdravnik James Lind v svojih slovesnih raziskovanjih skorbuta ugotovil, da bo to bolezen preprečilo le redno uživanje pomarančnega, limonovega in drugih sadnih sokov. Šele 42 let po objavi Lindove »Razprave o skorbutu« in leto po avtorjevi smrti je angleška admiraliteta odredila za mornarje bojne mornarice po en obroček sadnega soka na dan. Po tej odredbi je skorbut v vrstah angleških mornarjev kaj kmalu izgini! »Volkovom angleškega morja« pa so ljudje dali ime »limejučers«, kar bi po naše pomenilo »konservirniki«. Kasneje so tako imenovali vse Angličje. Dr. Lind pa še ni vedel, zakaj

prav limonin in drugi sadni sokovi zdravijo skorbut. V tej nevednosti je svet ostal vse do 20. stoletja, ko so ameriški in evropski znanstveniki odkrili vitamine in njihov ogromen pomen v prehrani človeštva. Vitamin C je dobil ime po vrstnem redu odkritih vitaminov. Leta 1932 sta zdravnika W. A. Waugh in Charles Glen King že pridobila čisti vitamin C.

DIVA RASTLINA JE POSTALA DOMACA

Danes se ne vedo povsem gotovo, kako je prišla portoriška češnja iz svoje prvotne domovine — tropskih in subtropskih predelov zahodne poloble — na Portorico. Najbrž so jo prenesli tje s seboj iz otoka na otok preko Karibskega morja. Po drugi teoriji pa so semena ali mladike prepeljali čez morje domačini na svojih kanujih. Kakorkoli, dejstvo je, da je portoriška češnja že bila na Portorico, ko so tja v 15. stoletju prišli Španci. Ze »conquistadores« so jo zaradi prijetnega vonja in osvežujočega okusa cenili, niso pa je smotrno gojili.

Šele dr. Asenjevo odkritje je dalo povod za smotrno gojenje portoriške češnje po vsem otoku. Naleteli pa so na nepričakovane težave prav zaradi svojeglavosti te divje rastline. Samoraslo drevo mora biti namreč silno odpornno, če se hoče ohraniti; le takrat postane neobčutljivo za vse vrste bolezi, žuželke se ga ne lotijo, kljubuje mrazu in vročini, suši in vihju. Bž ko pa drevo presade in ga priložilo rasti, obdane s stotinami drugih dreves, njegova žilavost izgine. Najprej izgubi listje, ne rodi več in naposled postane lahek plen žuželk in bolezi. Zato je bilo potrebno mnogo truda in vztrajnosti, da so končno uspeli, gojiti portoriško češnjo tudi na velikih plantažah.

Portoriška češnja je 3 do 4 metre visoka, ima tanko debljo z gostimi vejami, ki dajejo drevesu videz grma. Majhni cvetovi so belo-rožnati ali temnordeči. Sad je prijetno grenkega okusa, pomarančno rumen ali rdeč. Drevo dočaka tudi 50 let, ljubi pa toploto in vlažno podnebje in je zelo odporno proti vetru.

DVE PORTORIŠKI ČESNJI NA DAN ZAGOTOVITA ZDRAVJE

To so glavne značilnosti skromnega drevesa, ki ima v svojih sadovih najbogatejši vir vitamina C. Portoriška vlada je razdelila stotine dreves, ki so jih ljudje posadili vespovsod — okrog javnih poslopj, v privatnih vrtovih in parkih. V portoriških solah delijo učitelje učencem vsak dan po dva sadova portoriške češnje, kar zadostuje za en dnevni obrok vitamina C, s čimer je zdravje zagotovljeno. Morda bodo tudi naši agronomi nekoč udomacili češnjo, ki podaljšuje življenje? Bo tudi pri nas espiodirala »C bomba«? To je vprašanje, ki bi ga bilo vredno razmisлити...

Ali je nevaren ali ne?

UMETNO OKO, KI SE GIBLJE

Strokovnjaki očesne klinike v Bostonu so skonstruirali nov tip umetnega očesa, ki se premika v očesni jamici istočasno z zdravim očesom. Narejeno je iz plastične mase, drobne nylonске nitke pa dajejo videz krvnih žilic, tako da se od zdravega očesa prav nič ne razlikuje.

Umetno oko premika majhen magnet, pritrjen s preprostimi kirurjskim posegom na očesno mišico, ki so prej gibale oko in ki še vedno delujejo, saj so splojene z mišicami, ki premikajo drugo, zdravo oko.

Josip Kraš - Zagreb

Tovarna čokolade, bonbonov in keksov

PRI NAKUPU ZADOSTUJEJO LE 3 BESEDE

Albus domate milo

POZOR PRED IMITACIJAMI

USPEH SLOVENSKE

FILHARMONIJE V ITALIJI

Sprva je orkester Slovenske filharmonije nameraval gostovati samo v abruški Aquili in v Sassariju, drugem največjem mestu na otoku Sardiniji; toda čim bolj se je bližal dan odhoda, tem bolj so se kopčila vabila drugih znanih italijanskih glasbenih središč. Število dokončno določenih nastopov je tako naraslo na 12. Celotna »odprava« je šla 78 udeležencev, ki so se 20. maja iz Trsta napotili po Italiji.

Vozili smo se s Simplonom in motornimi vlaki, ki nam jih je italijanska železniška uprava gostoljubno ponudila. Čeprav je bila pot naporna, so vtisi vendar nepozabni.

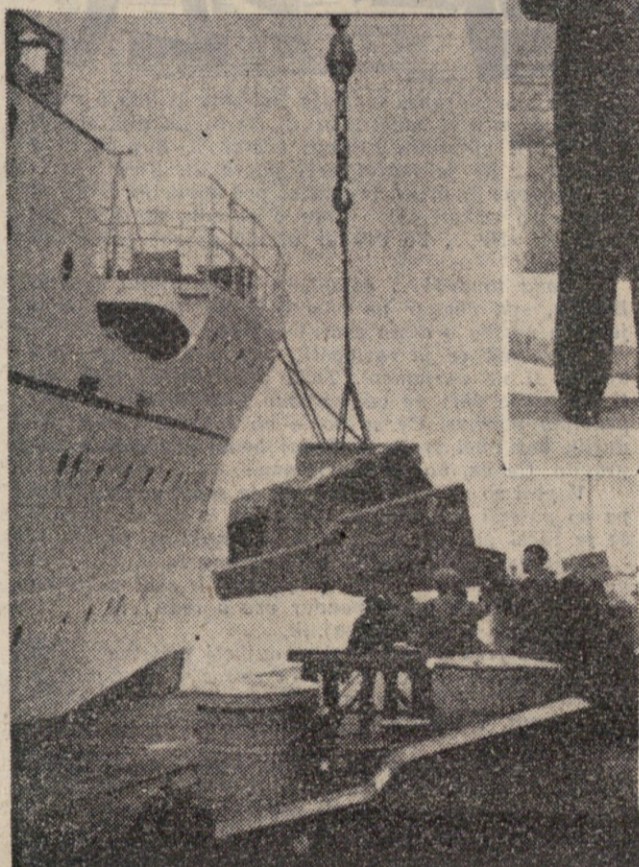
Naša prva dva koncerta — v znamenju cikla Beethovnovih petih koncertov za klavir in orkester — sta bila v Aquili, zanimivem in lepem mestu, ki je vedno polno tujcev, zaradi katerih domača koncertna poslovalnica leto za letom prireja razne glasbene cikle. Oba večera je dirigiral Jakob Cipci, solisti pa so bili: Rosanna Corradini, mlada simpatična domačinka; Ornella Santoliquido, v italijanskem glasbenem svetu priznana pianistka; drugi večer pa odlični švicarski pianist Adrian Aeschbacher. Obakrat je bil »Teatro Comunale« nabito poln in navdušenje publiki je raslo od točke do točke. Bojazen, ali bomo uspeli ali ne, je bila kmalu premagana. Uspeh je potrdilo spontano ploskanje pa tudi mnoga laskava priznanja prijateljev glasbe, ki so se po koncertu pome-

»Maestro Cipci nam je interpretiral IV. simfonijo Čajkovskega s polnim koloritom in tehtno silo... O orkestru lahko rečemo, da gre za prvovrstni ansambel, ki takoj in z občutkom reagira na dirigetove geste. Prav posebno moramo pohvaliti godala, ki razpolagajo z najlepšo muzikalno linijo ter toplo zvočnostjo. Bil je odličan uspeh...«

Ali: »Ta simfonični ciklus lahko štejejo med najbolj briljantne uspehe našega Maggia Sassarese... Ansambel filhar-

Olbia na Sardiniji: izkrcavanje instrumentov z ladje. Pianist Aeschbacher in dirigent Cipci pred gledališčem v Aquili. (Foto Srečko Zalokar)

šali med nas in nam vzhiceni čestitali. Največji aplavz je želo Gotovčevu »Simfonično kolo«, ki ga je poznani entuziast pohvalil kot »čudo simfonične folklorne glasbe«.

Tudi v Sassariju je bilo navdušenje tolikšno, da se je spored z dodajanjem redno zavlekel preko določenega programa. Ze elegantne programske knjžice s slikami obeh dirigentov — Cipcija in Lovra Matačića — solista in vsega orkestra so dale slutiti, da smo v mestu, kjer glasbo resno gojijo. Kritike v obeh domačih dnevnikih so presegle naše pričakovanje:

njčnega orkestra iz Ljubljane lahko smatramo za enega najboljših, ki jih je naša publika spoznala, saj razpolaga s takimi značilnostmi, da mu moramo dati prednost pred drugimi inozemskimi ansambli. Dirigiral je stalni dirigent orkestra maestro Cipci, ki je s srečno roko vodil fakturo Beethovna in v pravi meri doziral obéudovanja vredno zvočnost Čajkovskega... Z vso pravico zapišemo, da smo prisiljeni priznati temu orkestru prednost pred drugimi inozemskimi ansambli... Nepozabna izvedba! Če bi orkester hoteli primerjati z onim iz Hannovra, ki je go-

stoval preteklo zimo, mu moramo na vsak način priznati prednost...«

Pohvale se v nezmanjšani meri nadaljujejo tudi za naslednja, Matačićeva večera:

»Matačić sodi med one dirigente, ki interpretirajo z gesto. Matačić in njegov orkester sta doživela prav entuziastičen uspeh. Po blešči izvedbi Šostakovičeve I. simfonije je bilo občinstvo kakor elektrizirano in ovacije so nastopajoče naravnost priklenile na oder. Po močnem in vsestranskem aplavzu je Matačić moral dodati še Gotovčevu »Simfonično kolo«, ki smo ga slišali že tretjič in ki nam zelo ugaja. Koncertna sezija v našem mestu je zaključena z nespornim in vzpodbudnim uspehom...«

Naš naslednji cilj je bil Bari ob Jadranskem morju. Med potjo smo se seveda ustavili v Rimu, pa tudi v Napoliju in si ogledali vse znamenitosti obeh mest. Tudi Bari ima dosti kulturnih spomenikov, vrednih ogleda. Predvsem pa je zanimivo življenje tega važnega trgovskega središča, stari del mesta s tipičnimi ozkimi in vijugastimi uličicami, pa tudi novi del, bogate izlozbe in nepozabna nočna razsvetljava. Zvečer nas je na koncertu v »Teatro Piccinini« pozdravila navdušena publika, za katero niso zaostajali glasbeni kritiki. »La Gazzetta del Mezzogiorno« je zapisala, da je »ljubljanski ansambel eden najboljših orkestrrov, ki smo mu letos ploskali; uspeh, ki ga je potrdila publika, je bil povsem zaslužen. Prav posebno zaslužen pri tem pa ima Lovro Matačić, dinamičen in občutljiv dirigent, ki je vse skladbe dirigiral v odlični in solidni zaokroženosti... Koncert je bil odigran z vso jasnostjo in točnostjo, kar sta najboljši lastnosti orkestra in njegovega dirigenta...«

Tudi v Bariju — kot že v Rimu — smo doživeli prijetno presenečenje: srečanje z našimi rojaki. Neka nameščenska hotela, kjer je prenočeval del orkestra, je bila vsa v solzah, ko je po dolgem času spet zaslišala slovensko govorico...

Brescia. Lepo mesto z bogato trgovino in močno razvito industrijo v okolici. Več starinskih in zgodovinsko pomembnih zgradb, sredi med trgovskimi hišami pa prostora »Teatro Grande«, kjer smo odigrali naš osmi turnejski koncert. Kljub utrujenosti in slabo prespani noči je orkester pokazal tolikšno disciplino in vigranost, da je žel gromovit aplavz. »Giornale di Brescia« je naslednjega dne med drugim zapisal:

»Zelo številna publika je vedno močnejše aplavdirala, dirigent Matačić je bil večkrat poklican na oder... Bil je najpopolnejši uspeh...«

Če sem za »Teatro Grande« v Bresci zapisal, da je prostora, potem velja za bolonjski »Teatro Comunale«, da je ogromen. Od odrske rampe do zadnjega zidu gledališča je toliko prostora, da bi vanj z lahkoto spravili ljubljansko Opero. Naš uspeh — prav tak kot na vsej turneji — je kritika takole označila:

»Precizno igranje, polno življenja, vendar brez kakšne vojaške discipline — vse to kaže kulturo, šolo in metode ter način

Triumf Mariane Anderson

Ko se je Marian Anderson v začetku letošnje sezone prvič pojavila na odru Metropolitananske opere v New Yorku, je bila pozdravljena s tolikšnim aplavzom, da je moral dirigent ustaviti orkester. Slavna pevka — altistka, ki je nastopila kot Ulrika v »Plesu v maskah«, je prva umetnica črne rase, ki so jo po dolgem obotavljanju sprejeli v Metropolitanansko opero.

Tisk je bil v svojih ocenah enodušen. »Edina barva, ki je bila važna«, je zapisal glasbeni kritik Assosiation Pressa, »je bila barva njenega glasu, enega najbogaterejših in najbolj vznemirljivih glasov naše dobe.«

Domače anekdote

ENA Z MINSKIH POLJ

Ko je prišel Tine Zeleznik-Sušteršič z Gorjancev k Podlipoglavu pri Ljubljani, je hodil na nemško mejo po mine za bombaže in minerje. Meja je bila namreč zapletena z bodečo žico in zavarovana z minskimi polji. Za žico so se sprehajale nemške straže.

Nevarni posel je opravljal Tine takole: Ko je bil Nemec mimo, je pustil Tine za drevesno za svojim hrbtom izrujenega strelca, ki bi mu moral varovati umik, če bi Tina prenetila in napadla nemška straža. Sam pa se je po trebuhu splazil k meji, previdno grebel po ruši, pritrjeval pražice in z rokami izkopaval iz zemlje draženi plen. Z enim ušesom je napeto prisluškoval, kdaj se mu bo pod rokami vnela smrtonosna »sifonarića«, druga pa je obračala za sovražnikom onkraj žice. Končati je moral, preden se je vrnila nemška straža, ko pa je le-ta bila mimo, ji je bil Tine v peto zopet na minskih gredah.

Za zdravljenje slabih živcev to delo ni bilo primerno. Clovek utegne, kajpada, marsikaj razburljivo doživeti. Nekdo se je Zelezniku pod rokami vnela mina. Bila je zgrajena tako, da jo je prvi naboj vrgel le meter visoko od tal in je nato šele v zraku prav eksplodirala. Tega pa Tine ni čakal, ampak se je bliskovito vrgel za skalo in — si rešil glavo.

Nekoč drugič je Tine zopet marljivo vlačil z minskih polj »sifonarića« za »sifonarića«. Komaj je bil Nemec zgini, je bil Tine že zopet nad minami. Četrtič ali petič pa ni ni ni hotelo iti urno od rok. Kakor da bi ga vrag prinesel, se pokaže za žico sovražnik v čeladi in s puško. Sedaj bo hudič!

Izza žice pa zagrmí: »Kaj jih še nimaš dosti!«

Moral je biti kak mobiliziran Korošec ali Stajerc, kakor so pozneje ugbali.

TUDI KAMUFLAŽA...

To je bilo pred veliko roko ofenzivo 12. avgusta 1942 v Novem Bregu pri Starrem Logu na Kočevskem — ali na Triglavu, kot smo po partizansko imenovali taborišče glavnega štaba, CK KPS in Izvršnega odbora OF. Natovarjali smo na kornje zaboje z najrazličnejšo opremo, arhivom in podobnim, kot da se seli prava red-

na vojska, ki so ji pota povsod odprta. Vrhovno poveljstvo nad premikom je imel tovariš Jaka Avšič — že sam pogled na njegove mogočne sive brke nas je navdajal z zaupanjem. Bila je že trda tema, ko je komandir Luka iz Podlipoglavu postrojaval zaščitno četo in urejal kolono. Ko je bilo že skoraj vse pripravljeno, odrejeni deseterji in določene naloge, je zavpil ob koloni:

»Fopatrola napreji!«

Predhodnica je odrinila, medtem pa je tovariš Jaka dejal:

»Aha, to pa najbrž zato, da Nemci ne bodo takoj spoznali, s kom imajo opravka, če slučajno namerimo nanje!«

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

ape

Ob razstavi otroških risb

v Mariboru

Od 16. do 26. junija bodo na IV. gimnaziji v Mariboru razstavljene risbe otrok od 3. do 12. leta starosti. To ni zbirka najlepših risb najboljših učencev, temveč predvsem pedagoška razstava, ki bo poka-

ob raznih pobudah rišejo po svojih otroških predstavah. Učitelj mora biti pri risanju njihov pravi tovariš, ki se z njimi igra, jim svetuje in jih vodi, tako da mu

Maribor, šola VII. Sotler Tanja 4. razred »Doma so cvetice nujni.«

zala resnično, masovno delo otrok v vrsticah in vseh štirih razredih osnovne šole.

Tovariš Ivo Jančič, ki je organiziral razstavo, nam je povedal nekaj svojih ugotovitev, ki bodo zanimale učitelje, vzgojitelje pa tudi širšo javnost: »Otroci so najsrečnejši, kadar se lahko sproščeno udejstvujejo, kot bi se igrali, pri tem pa

Romain Rolland in Švica

V Bernu so letošnjo pomlad odprli razstavo, posvečeno Romainu Rollandu in njegovim zvezam s Švico. Slavni francoski romanopisec, dramatik, biograf in muzikolog je preživel več kot dve desetletji v Švici, kamor je prišel med prvo svetovno vojno kot prostovoljni preganec. Njegov humanizem je temeljil na bratstvu med ljudmi in na pacifistični življenjski filozofiji, ki jo je hrabro branil tudi med vojno. V švicarskem listu »Journal de Geneve« je objavil vrsto člankov, ki so takrat izzbvali veliko zgražnanje v Franciji. Ti članki so bili kasneje objavljeni v knjigi pod naslovom »Nad mečem«.

Na razstavi v Bernu je bilo zbranih mnogo dokumentov iz življenja in dela slavnega pisatelja, njegova korespondenca, ilustracije, fotografije in švicarske izdaje njegovih del. Povezanost s Švico je našla največji izraz v njegovem najpomembnejšem delu »Jean Christophe«.

otroci zaupajo. Prav tako mora učitelj otroka razumeti, se približevati njegovemu otroškemu svetu in upoštevati njegove zamisli in želje. Otrokovsko gledanje na svet, njegovi pojmi in predstave so bistveno različni od gledanja odraslih ljudi; vse to pa izražajo otroci v svojem risarskem jeziku, vsak po svoje. Vsak otrok je več ali manj svojsko bitje, zato najdete v razredu veliko pestrost v risbah, med katerimi je mnogo takih, ki jih lahko imenujemo kar otroške umetnine. Pestrih otroških individualnosti pa seveda ne gre pretiravati, ves razred naj vodi vzgojitelj v vsebinsko bogato celoto. Poudariti želimo, da je risanje najmočnejše sredstvo za izobrazbo otroka, za prebujanje in oblikovanje njegovih psihičnih sil. Ko otrok riše, se pogloblja v svoje okolje, izraža svoja doživlja in svoje čutne zaznave, igra se s svojo domišljijo, se uveljavlja, si krepi pogum, spretnost itd., ter uživa ob tem, kar je sam napravil. To je neprecenljiva prednost in vrednost risanja.

Tu, v prvih razredih, se razvijajo korenine ljudske kulture. Družba se mora zato zanimati za pravilno rast in vsebinski razvoj otrok, razvoj bodočih ustvarjalcev, tehnikov, umetnikov in ljubiteljev lepote. Zato je važno, da posvečamo risanju mnogo več pozornosti in da se ob tej pedagoški razstavi otroških risb zamislimo in jo skrbno preštudiramo.»

PRAZNIK Srednje baletne šole

K slikama: najmlajši plesalci: učence in učenci Srednje baletne šole, ki nam že nekaj let vzgaja in skrbi za novi kader solistov in plesnega zbora. Letos obiskuje šolo 210 učenk in učencev. Našim gledališčem je baletna šola skoraj edini vir, od koder pri-

23. junija bodo v Operi pokazali svoje znanje naši najmlajši plesalci: učence in učenci Srednje baletne šole, ki nam že nekaj let vzgaja in skrbi za novi kader solistov in plesnega zbora. Letos obiskuje šolo 210 učenk in učencev. Našim gledališčem je baletna šola skoraj edini vir, od koder pri-

teka naraščaj, ki dopolnjuje ali izpopolnjuje vrzeli v plesnem ansamblu. Plesna umetnost sodi med najtežje in najzahtevnejše poklice, zato le redki učenci držijo do konca. Plesalčevu telo je namreč instrument, ki ga mora po ritmu glasbe popolnoma obvladati. Ljubljansko baletno šolo je ustanovil l. 1948 Pino Miakar in jo vodil do odhoda v inozemstvo. Po njem je prevzela vodstvo šole prof. Gizela Bravničarjeva, ki zdaj s profesorji Lidjo Wisiakovo, M. Murašovo, Suštarjevo, Mnom Miakarjem in C. Erženom vzgaja naše bodoče poklicne plesalke in plesalce. V četrtek bomo imeli torej priložnost, videti njihove napore in uspehe, morda pa tudi kakšno novo vznemirajočo zvezdo na plesnem nebu

Zmerom sem hotel z bratom. To je bila želja vseh mojih želja. Z njim bi šel kamorkoli in ob vsakem času. Toda brat je bil starejši od mene, ime mu je bilo Leander, kar mu je ostalo do danes, hodil je okoli in ni me hotel vzeti s seboj. Doma ga ni bilo nikoli. Najčeteje sem ga videval tam, kjer sem najmanj pričakoval.

ZA NOSOM

MOJEGA BRATA

Na primer: šel sem v mesto, da si ogledam novoletni semenj. Brat je čepel pod Trimoštem in gledal v vodo. »Kaj pa delaš tod, Landi?« sem ga vprašal. »Drva žagam,« je rekel in gledal za rtoami. Često se mi je zazdel nenavaden človek.

Na primer: spomladi je stregel zidarjem v poljanski vojašnici. Prinašal sem mu kosilo, toda nikoli ni bil lačen. Jaz pa zmeraj. Vsakokrat sem sedel pod gručo in pojedel tudi njegovo kosilo. Nekoč je sedel pod gručem tudi vojak, ki si je bil sezul čevlje in zaspal. Takrat je brat vzel vojakove čevlje in jih vtaknil v moj cečkar. »Zdaj pojdi in ne postajaj,« je rekel. »Posodo že prinesem.«

Poleti brata sploh ni bilo. In sploh nisem vedel, kje hodi. Vedel sem samo to, da je pod večer v Baronovem parku. Pod večer sta bila tam tudi Mandi in Mac. Tam je bil tudi Eko, ki je bil nekaj mesecev mlajši od mene. »Vzemi me vendar s seboj,« sem rekel bratu. »Bodi doma. Nekoč mora biti doma,« je rekel brat. »Mama te ima rada.«

»Nima me rada,« sem rekel. »Tepe me. Tepe tistega, ki je doma. Tistega, ki je pri roki.«

»Pa pojdi od roke,« je rekel brat.

Popoldne se je kopal. Za Baronovim parkom je kanal in tam se je popoldne kopal veliko ljudi. Moral se je kopati tudi on. Kopal so se vsi štirje: Mandi, Eko, Mac in moj brat. Stali so v vodi in lovili paglavce. Zvečer so jih peli in nihče ni bil lačen.

»Vzemi me s seboj vsaj zvečer,« sem mu rekel. »Zvečer?« se je začudil. »Zvečer se ljudje vračajo s kovanja. Med njimi so fantje in dekleta.«

»Seveda. Veliko fantov in deklet,« sem vzkliznil. »A jutri pridem tudi jaz.«

»Z nami ne moreš,« je mirno rekel brat. »Saj ne znaš zalezovati.«

»Zalezovati? Koga?«

»No, vidiš. Koga neki? Fante in dekleta.«

»Fante in dekleta znam zalezovati.«

»Rad verjamem. Toda če bi videl vse, bi padel z drevesa,« je rekel brat in se zasmeljal. »Tako kot Eko.«

»Ne bi padel z drevesa. Nikoli ne bi padel.«

»Četudi bi videl prav vse?«

»Taktat ne vem,« sem rekel. »Toda prav vse se redkokdaj vidi.«

»Zmerom se vidi prav vse,« je rekel brat.

»Mar je tudi Eko videl prav vse?«

»Prav vse je videl in padel. Tudi ti bi padel,« je rekel brat in čez čas dodal: »To je naša začava. Kaj šele popoldne! Popoldne delamo in sploh ne moreš z menoj.«

Po vsem tem sem se malo zamislil. »Pa me vzemi na delo. Za zabavo mi tako in tako ni,« sem mu rekel prihodnjega dne. Tedaj se je zamislil tudi brat. »Mar bi mogel zamotiti trgovko?« je vprašal. »Trgovko misliš?« sem rekel. »Pred očmi ji speljem karkoli hočeš. Trgovca ne, ker je škilast in nikoli ne vem, kam gleda. Toda trgovko! Mar ji nisem zadnjič speljal fige?«

»Ni res. Zasačila te je.«

»Zasačila me je, toda samo zato, ker nisem vedel, da so to fige v kolobarju. Tri sem kar mimogrede vtaknil v žep. Stopil sem k vratom, taktat se je začel kolobar odvijati in vlecji za menoj. Če bi vedel, da so to fige v kolobarju, bi me trgovka nikoli ne dobila.«

To se je zgodilo Cinetu, ki je bil moj sošolec, brat tega ni mogel vedeti. To ni bilo res. Samo trgovec pred mostom je bil zares škilast.

Toda nekaj od tega je brat le vedel. »Saj verjamem,« je rekel. »Toda z nami le ne moreš. To je zate pretežko.«

»Pretežko, praviš? Zame ni nič pretežko.«

»Ni pretežko?« je rekel brat. »Mar bi si upal pri belem dnevu dvigniti železen predpražnik? Predpražnik pred trgovino?«

»Upal bi si.«

»Mar bi se upal spustiti v klet?«

»Tudi v klet bi se spustil.«

»In vzel bi dvajset jajc in kolikor je potrebno masti?«

»Vzel bi trideset jajc in kolikor je potrebno masti.«

»In vsa ta jajca bi pojedel?«

»Ne, prav vseh jajc ne bi mogel pojesti,« sem rekel. »No, vidiš! Ne moreš z nami,« je rekel brat. »Mi jajca tudi pojedem.«

Bilo je decela brezupno. To sem uvidel šele prihodnji večer in tedaj sem jo mahnil v Baronov park na lastno pest.

Srečal sem jih v drevoredu pred parkom, ko so se že vračali.

»Ali grem lahko z vami?« sem vprašal brata. »Kdo ti brani?« je rekel brat in se zasmeljal. Zasmeljal se je celo stražnik, ki je stopal za njimi. Sam sem si mislil: vendar.

Na Zaloški cesti smo zavili v poslopje, kjer je bilo polno uradov.

Cez noč smo očistili vsa policijska koleša.

»Tudi v klet bi se spustil.«

»In vzel bi dvajset jajc in kolikor je potrebno masti?«

»Vzel bi trideset jajc in kolikor je potrebno masti.«

»In vsa ta jajca bi pojedel?«

»Ne, prav vseh jajc ne bi mogel pojesti,« sem rekel. »No, vidiš! Ne moreš z nami,« je rekel brat. »Mi jajca tudi pojedem.«

Bilo je decela brezupno. To sem uvidel šele prihodnji večer in tedaj sem jo mahnil v Baronov park na lastno pest.

Srečal sem jih v drevoredu pred parkom, ko so se že vračali.

»Ali grem lahko z vami?« sem vprašal brata. »Kdo ti brani?« je rekel brat in se zasmeljal. Zasmeljal se je celo stražnik, ki je stopal za njimi. Sam sem si mislil: vendar.

Na Zaloški cesti smo zavili v poslopje, kjer je bilo polno uradov.

Cez noč smo očistili vsa policijska koleša.

»Tudi v klet bi se spustil.«

»In vzel bi dvajset jajc in kolikor je potrebno masti?«

»Vzel bi trideset jajc in kolikor je potrebno masti.«

»In vsa ta jajca bi pojedel?«

»Ne, prav vseh jajc ne bi mogel pojesti,« sem rekel. »No, vidiš! Ne moreš z nami,« je rekel brat. »Mi jajca tudi pojedem.«

Bilo je decela brezupno. To sem uvidel šele prihodnji večer in tedaj sem jo mahnil v Baronov park na lastno pest.

Srečal sem jih v drevoredu pred parkom, ko so se že vračali.

»Ali grem lahko z vami?« sem vprašal brata. »Kdo ti brani?« je rekel brat in se zasmeljal. Zasmeljal se je celo stražnik, ki je stopal za njimi. Sam sem si mislil: vendar.

Na Zaloški cesti smo zavili v poslopje, kjer je bilo polno uradov.

Cez noč smo očistili vsa policijska koleša.

»Tudi v klet bi se spustil.«

»In vzel bi dvajset jajc in kolikor je potrebno masti?«

»Vzel bi trideset jajc in kolikor je potrebno masti.«

»In vsa ta jajca bi pojedel?«

»Ne, prav vseh jajc ne bi mogel pojesti,« sem rekel. »No, vidiš! Ne moreš z nami,« je rekel brat. »Mi jajca tudi pojedem.«

Bilo je decela brezupno. To sem uvidel šele prihodnji večer in tedaj sem jo mahnil v Baronov park na lastno pest.

Srečal sem jih v drevoredu pred parkom, ko so se že vračali.

»Ali grem lahko z vami?« sem vprašal brata. »Kdo ti brani?« je rekel brat in se zasmeljal. Zasmeljal se je celo stražnik, ki je stopal za njimi. Sam sem si mislil: vendar.

Na Zaloški cesti smo zavili v poslopje, kjer je bilo polno uradov.

Cez noč smo očistili vsa policijska koleša.

»Tudi v klet bi se spustil.«

»In vzel bi dvajset jajc in kolikor je potrebno masti?«

»Vzel bi trideset jajc in kolikor je potrebno masti.«

»In vsa ta jajca bi pojedel?«

»Ne, prav vseh jajc ne bi mogel pojesti,« sem rekel. »No, vidiš! Ne moreš z nami,« je rekel brat. »Mi jajca tudi pojedem.«

Bilo je decela brezupno. To sem uvidel šele prihodnji večer in tedaj sem jo mahnil v Baronov park na lastno pest.

Srečal sem jih v drevoredu pred parkom, ko so se že vračali.

»Ali grem lahko z vami?« sem vprašal brata. »Kdo ti brani?« je rekel brat in se zasmeljal. Zasmeljal se je celo stražnik, ki je stopal za njimi. Sam sem si mislil: vendar.

Na Zaloški cesti smo zavili v poslopje, kjer je bilo polno uradov.

Cez noč smo očistili vsa policijska koleša.

DOMISLICE

Čudno! Malokdo je zadovoljen s svojim stanjem, a s svojo pametjo vsaki!

Ni hujšega kakor besede, ki so poročene iz zla, pa sladko zvenijo.

Največja korist, ki jo človek lahko pridobi, če spoznava in spozna slabosti in napake drugih, je v tem, da obvaruje samega sebe pred temi slabostmi in napakami.

Resnica ne more biti resnica, če je v njej primešana še tako majhna laž. Ali je popolna resnica, ali je pa laž.

Kdor nima niti prijatelja niti sovražnika, ta nima v sebi ničesar vrednega.

Ljudem resnica največkrat ni ljuba. Če nam ni prijeto poslušati, kakšni smo, se jezimo nase, ker smo takšni, in ne na tistega, ki nam govori resnico.

Mnogo bolj je, da je nekdo na enem samem področju dovršen, kakor da je na mnogih področjih nepopoln.

PLAČUJEMO ZDRAVO SUHO SMREKOVNO LUBJE

KOTEKS

1945-1955 NAJVIŠJI CENI

Spravite in posušite skrbno vse lubje, tudi ono od drobnega lesa!

VI DENAR-INDUSTRIJA SUROVINO

KALMAN MIKSZAT: Stara vratararka

»Pogrebni zavod« je častivredno podjetje. Njegovo delo ni ravno najbolj prijetno, toda kljub temu, kot pravim, častivredno: spravljati ljudi za določeno voznično na oni svet. Le-ta ni ravno majhna, toda pot je dolga in danes je prevoz drag. Poleg tega se človek lahko tolaži, da se ne bo nikoli več vrnil.

V starih časih, ko so to opravljala še nosila, je bila zadeva veliko bolj preprosta. Na vasi še danes vozijo kandidate za nebasa ali pekel kar v navadnih vozovih. Toda meščani, ki so vse življenje bili prijatelji udobja, se kljub temu, da se morajo ločiti od prijetelega, ne morejo odpovedati razkošju niti po svoji smrti in jih »Pogrebni zavod« izvaža, kot pristaja njih častem.

Imenoval sem ta opravke častivredne, toda so ljudje, ki se jim zdi lep in v njem uživajo. Tako so na primer stari Prikljerjevki, ki je častno osveta kot vratarica neke hiše v Kőröpeski ulici, bili pogrebi največje veselje.

V petdesetih letih, ki jih preživi človek v tej ulici, se privadi na pogrebno pesem, kot na tiktakanje domače ure. Tudi stara vratarica se je navadila in se sprizajnila z mislijo na smrt. Nič več jo ni vezalo na življenje. Znanci so ji že zdavnaj pomrli; ljudje pa, ki so še živeli, niso bili za njo. Eno samo željo je imela. V stari, iznošeni nogavici je hranila svoje premoženje: 95 forintov in 40 vinarjev. Nič več, nič manj. Vse življenje si je prizadevala, da bi to vsoto zvišala na 100 forintov, kajti 100 forintov je veljal pogreb, ki si ga je stara Prikljerjevka tako goreče želela.

Z vrat svojega stanovanja je vsak dan gledala sprevo. Večkrat se je tudi pridružila, pa najsaj je rajnega poznala ali ne, in je od srca jokala. Pri tem je primerjala to, kar je videla, s svojim pogrebom, kajti ves cenik je znala na pamet.

»Tak bo moj!« ali: »Moj bo za petdeset forintov boljši in nekaj sveč več!« si je ponosno govorila.

Večkrat se je vračala v svoje kletno stanovanje tudi slabe volje, če je videla razkošen pogreb kakega velikega gospoda.

»To je veljalo celo premoženje! So le srečni ti bogataši!« je vzdihovala žalostno in pri tem nehote pomislila na Karla Vörösa.

Torej je bil nekdo, ki je zanimal stari Prikljerjevko! Kdo je bil to? Sorodnik? O ne, ti so že zdavnaj pomrli. Karel Vörös je bil ubog dijak, ki je pred dvajsetimi leti stanoval pri njej v mračnem kletnem stanovanju. Bil je grd mladenič, rdečih las, ki ni imel na svetu nič in nikogar, razen svoje pameti in marljivosti. To je bilo dosti za začetek. Ko je rdečelasi mladenič začel razpenjati krila, da bi zletel v svet, ga je starica dolgo in pozorno gledala iz svojega kletnega stanovanja.

On pa je rasel iz dneva v dan. Sprva je starica zasledila njegovo ime le tu in tam v dnevnem časopisu. Toda prišel je čas, ko ga je lahko našla vsak dan, kajti Karel je bil izvoljen za poslanca v državni zbor ter je postal velik in slaven mož. Povsod so ga hvalili kot prijatelja ljudstva in človeka, ki je ostro napadal bogataše. Sprav gotovo bi ga več ne spoznala. Sicer pa se je za usodo svojega podnajemnika zanimala le toliko, kot za junaka povesli, ki jo človek prebere le do polovice. Premišljevala je starica, kaj neki vse je dosegel, kam neki se je vzpel in — kakšen pogreb bo imel, ko bo umrl. Kakovost pogreba je bilo zanjo najboljšje merilo za človekovo veličino. Kajti, mislila je, kolikor je »kdo bil vreden v življenju, se najbolje vidi na pogrebu. In kar prav je imela stara Prikljerjevka.

Leta so minevala. In tistih petindevdeset forintov je naraslo na sedemdesetdeset. Umazana nogavica se je počasi polnila, kajti le malokdaj je lahko starica spravila kak groš.

In kaj je bilo s Karlom ta čas? Njegovo ime je nekega dne izginilo iz časopisja. Ljudje so ljubili in sovražili dalje. Dnevno časopisje je prinašalo vsak dan nove dogodke. Toda nikjer ni bilo več imena Karel Vörös. Kaj se je zgodilo z njim? Je šel v inozemstvo ali je postal plemič in si spremenil ime?

Starica je skoraj pozabila na preteklost. Spominjala se je je le ob pogrebu kakega velikega gospoda in to je bilo zelo redko. Leta so hitro minevala. Mnogo, mnogo krst so nesli po Kőröpeski ulici. Cele generacije so šle. Stara Prikljerjevka pa je še vedno hodila na pogrebe.

Nekega večera, ravno ko se je vračala s pokopališča in si pred neko trgovino ogledovala pogrebne vence, je stopil mimo nje zanikr razcapanec. Starica je pogledala za njim. Zdel se ji je znan. Ustavil se je pred pekarijo — lahko si ga bo ogledala. Plašč je imel strgan in prsti so mu moleli iz čevljev; poln poželenja je gledal pecivo. Tedaj je plinska svetilka osvetlila njegov obraz in starica ga je spoznala.

»Karel!« ga je poklicala tiho.

Razcapanec se je prestrašeno ozrl.

»Ste to vi? Me ne poznate? Vdova Prikljerjeva, ki ste pri njej stanovali. Nikar me ne gledajte začudeno.«

Nesrečniku so se noge zašibile in prijeti se je moral za svetilko, da bi ne padel.

»Bolni ste dragi Karel. Pojdite z menoj. Kako se je to zgodilo? Saj sem si mislila. Kaj neki ste drežali tiste bogataše!«

Revež ni mogel reči niti besede. Molče se je žai voditi in čez pol ure je bil prav v tisti sobi, kjer je pred leti začel svoj boj. Svetli dnevi sreče so šli, vsi, vsi do enega. Kot bi ne bilo nič med tisto preteklostjo in to sedanjostjo. Spet leži, kjer je ležal nekoč, morda celo na isti postelji.

Starica je poskrbela zanj. Skuhala mu je čaj. Toda zjutraj je bilo bolniku slabše. Ko je stara Prikljerjevka tretjega dne vstala, je bil mrtev.

Zadržala je solze. Vzela je iz omare staro nogavico, stresla denar na mizo in ga razdelila na dva kupčka.

»Za ženo, kot sem jaz, bo tudi devetintrideset forintov dosti za pogreb. Sveč ravno ne bo. In samo star pokrov bom imela. Toda tudi tako bo dobro.«

Za ostalih devetintrideset forintov so pokopali njene nekdanjega podnajemnika in starica je lahko natančno videla, kakšen bo njen pogreb.

»Peč v stanovanju tovariša Babkina ni bila v redu. Komaj so v njej zanetili ogenj, že bi jih dim skoraj zadušil. In upravnik hišnega sveta? Naj ga vrag vzame?... Ni je maral dati popraviti. Stedil je...«

Nedavno je prišla pregledat peč komisija. Drug za drugim so vtikali glavo prav v dimnik, upravnik pa je dejal: »Ne... To vendar ni nič posebnega! Boste že zdržali!«

»Toda tovariš... golobčki,« se je branil tovariš Babkin, »pa vendar ne mislite resno. Nedavno nam je naša mačka v dimu skoraj poginila.«

Upravnik se je raztogotil: »Da veš, Babkin, niti besede ti ne verjamem. Toda prepračil te bom, da ti popravilo peči ne odklanjamo brez vzroka... Npravimo poizkus. Če se bomo ob zakurjeni peči zadušili, boš imel srečo... Tedaj bomo peč dali v popravilo. Če ne, bo pa vse zaman...«

V peči so zakurili. Upravnik je sedel nanjo, drugi pa so posedli po postelji. Sedeli so in čakali. Kmalu se je začel po sobi širiti strašen smrad po premoju.

Upravnik je nekoliko zavihal nos in dejal: »Nič ne opažam. Zdi se mi le, da je zrak v sobi nekoliko toplejši... Sicer pa je vendar vse v redu...«

»Res je,« je dejal blagajnik.

»Atmosfera v sobi je kar najbolj prijetna... Ne morem reči, da bi kaj čutil. In smrad?« blagajnik je Babkina potrepljal po ramenu. »O smradu ne more biti govora. V moji sobi — tam smrdi. Tu pa je vse v redu.«

Babkin je dvignil in sklenil roke: »Vse v redu, batjuška? Bodite s človekom usmiljeni... Poglejte vendar, kako prihaja dim iz peči!«

Res. Črni klobčiči dima so se valili iz peči v pravilnih presledkih. Člani komisije pa, kakor da se ni nič dogajalo.

Predsednik je dejal: »Tovariš Babkin, najbolje bo, če prinesete v sobo vašo mačko. Zivali imajo najbolje razvit vonj. Če bo mačka sedela mirno, potem v sobi gotovo ni dima.«

Prinesli so torej mačko. Sedela je kolikor toliko mirno. Razumljivo, ker je bila dima že vajena.

Iznenada pa se je blagajnik zvalil po postelji. S pridruženim glasom je zašepetal: »Moram iti... Ve... veste... tovariš... imam še važne opravke.«

Predsednik je bil blede in je kašljal: »Ehm... tudi jaz grem... Vsi gremo... in da veš, golobček... Ehm... meni se zdi, da zrak v sobi ni pokvarjen. S popravilom ne bo nič.«

Komisija se je opotekala. Vsi so bili videti kot slabotne muhe. Dušili so se in kašljali, toda načelno so odločili:

»Peči ne moremo dati popraviti, ker je v redu...«

Ko so čez pol ure nesli upravnika v reševalno postajo, je tovariš Babkin poizkusil še enkrat: »Torej, kaj bo, batjuška? — Kaj bo s popravilom? — Bo?«

Upravnik pa je zmigal z nosilnice: »Ne, ne... Saj smo vzdržali...«

»Tudi v klet bi se spustil.«

»In vzel bi dvajset jajc in kolikor je potrebno masti?«

»Vzel bi trideset jajc in kolikor je potrebno masti.«

»In vsa ta jajca bi pojedel?«

»Ne, prav vseh jajc ne bi mogel pojesti,« sem rekel. »No, vidiš! Ne moreš z nami,« je rekel brat. »Mi jajca tudi pojedem.«

Bilo je decela brezupno. To sem uvidel šele prihodnji večer in tedaj sem jo mahnil v Baronov park na lastno pest.

Srečal sem jih v drevoredu pred parkom, ko so se že vračali.

»Ali grem lahko z vami?« sem vprašal brata. »Kdo ti brani?« je rekel brat in se zasmeljal. Zasmeljal se je celo stražnik, ki je stopal za njimi. Sam sem si mislil: vendar.

Na Zaloški cesti smo zavili v poslopje, kjer je bilo polno uradov.

Cez noč smo očistili vsa policijska koleša.

njeja tolpo cowboyev. Prijahal je do voza in vplil svoj bojni kilec, lev je zatulil in klopotača je zaklopotala. Ko je prišel do ognja, je zgrabil starega leva za uho, ga ustavil, razjahal, mu vrzel kačo okrog vratu in si ogledal tolpo. Cowboyi pa so sedeli in niso črhali ne bele ne črne.

druščino, padal je vse niže in niže in končno je postal cowboy.

Kmalu se je proslavil med lopovi ob meji. Iznasel je revolver na šest strelov, ropanje vlakov in sploh večino zločinov, priljubljenih na Zahodu v starih dneh. Samo kralje goved ni on iznašel. To je iznašel kralj David iz biblije, a Bill je izboljšal metodo.

Ne moremo za gotovo povedati, koliko ljudi je Bill ubil. Globoko v srcu pa je bil mehak človek in nikoli ni moril žensk ali otrok, v lovopustu pa niti turistov ne. Skalpiral svojih žrtev ni nikoli, za to je bil preciviliziran. Samo nežno jih je deval iz kože in kožo ustrojil.

Ni trajalo dolgo, pa je Bill pobil vse druge lopove v zapadnem Texasu, poklal vse Indijance in pojedel vse bivole. Tedaj je sklenil, da se preseli v kako drugo deželo, kjer bo še kaj trdih ljudi in se ne bo treba dolgočastiti.

Osedlal je konja in se odpravil na zahod. Nekega dne je srečal starega traperja in mu povedal, kaj išče.

»Rad bi dobil najhujšo bando cowboyev na svetu,« je rekel. »Ne take navadne amaterje, ki krajejo govedo in streljajo Mehikance, temveč prava hudičeva tolpa izbranih vršnih slahov, ki jim je umor lepa umetnost in ki so ponosni na svoje klanje.«

»Tulec, v pravo smer si zavil,« je odgovoril traper. »Kar jahaj še kakih dvesto milj po tej strugi, pa boš našel prav take ljudi. Tako trdi so, da z bosimi nogami krešejo iskre iz kremenja.«

Bill je še tisto popoldne prejahal kakih sto milj, potem pa se mu je zgodila majhna nezgoda. Konj se mu je spotaknil ob goro in si zlomil nogo. Bill je moral dalje peš.

Vrgel si je sedlo na ramo in šel. Pri tem je klet in šental, da so se iskre kresale. Za preklinjanje je imel Bill poseben dar.

Nenadno se je velika, deset čevljev dolga klopotača dvignila pred njim. Zaklopotala je in ga izzvala na boj. Bill je odložil sedlo in da bi bil bolj pošten, je dovolil kači prve tri ugrize. Potem pa se je lotil plazilke in jo pretepel, da je ves strup šel iz nje.

Končno je stara klopotača prosila milosti in priznala, da je Bill močnejši od nje. Bill je pobral sedlo in se odpravil dalje, kačo pa je nesel v roki s sabo.

Nekako petdeset milj dalje na poti je star gorski lev skočil s skale in pristal na Billovem tliniku. To ni bil običajen lev. Tehtal je več kakor trije tili in še junec povrhu in bil je prav tisti lev, po katerem so doli v stari Mehiki imenovali državo Nuevo León.

Bill se je na tihem smejal, ko je odložil sedlo in kačo in se lotil leva. Čez hip je že dlaka letela po kanjonu, tako da je zatemnila sonce. Naravnost sramotno je bilo, kako je Bill temu levu izbil vso sovražnost. Čez kake tri minute je lev zatulil:

»Vdam se, Bill. Ali ne razumeš šale?«

Bill ga je izpustil, ga osedal in jahal dalje po kanjonu, po sto čevljev v enem skoku, opetel s kačo levu po bokih in tulil, da je odmevalo.

Ni trajalo dolgo, pa je zagledal cowboyški ves in okrog

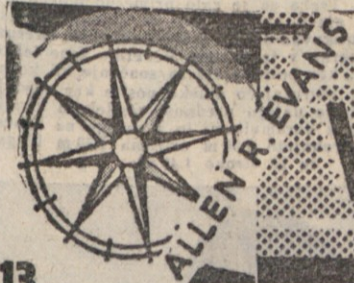

Bill je bil lačen in ker se je žilil kuhal na ognju, ga je pojedel nekaj prgišč, poplaknil z vrelo kavo iz lonca, si obrisal usta s kaktusovim listjem in vprašal:

»Kdo za vraga je vaš vodja?«

Velik, kakih osem čevljev visok fant, ki je nosil sedem pištol in devet nožev za pasom, je vstal, se odkril in rekel: »Tulec, dostoj sem bil jaz, odslej si pa ti.«

S to tolpo je Bill doživel marsikatero dogodivščino. To je bilo taktat, ko je zakoličil Novo Mehiko in uporabljal Arizona kot pašnik za svoja teleta. Takaj je našel svojega

VETER NAD BELO CESTO

ROMAN DEJSTEV

13

DOSEDANJA VSEBINA

Scud je ničvrednaž. Postopa in goljufa uboge žrtve, ne da bi se lotil kakega poštenega dela. Zadržal se je pri tem postu ustrašil da bi ga prijeli in je zbežal na kolodvor kjer se je znašel med možmi, ki so odhajali v Dawson Creek gradit važno vojaško cesto. Ne da bi vedel kam, se je odpeljal z njimi.

Tu je bilo življenje pretrdo za Scuda. Lenoba kakršna je bil, je sklenil, da se bo vrnil domov. Pot je bila dolga in potreboval je denar. Tega je ukradel tonarišu, vendar so ga na begu ujeli, ga pretepli in ga poslali z zemljemerici v najbolj pusta področja. Kolono je zafel strahovit snežni metež in Scud je pričel omahovati.

Poslali so ga na novo službeno mesto. Ko se je nehote izvekel iz strahovitega snežnega meteža, so ga vsi obudovali in ga določili za spremeljvalca na vlačilcu...

Vlačilec se je začel premikati. Spet so mlete mogočne verige sneg. Iskalni žaromet na strehi kabine je razsvetljeval pot daleč naprej.

Bilo je še veliko globokih in težavnih mest, ki jih je bilo treba premagati. Velikokrat se je morala napadajoča »mačka« ustavititi z drhtečimi boki in navidez šibka in brezmočna napraviti skok nazaj. Nakopičen sneg so morali rahljati z lopatami, da je izpuštil stroj iz objema. Nato pa je zavozil nazaj in zbral moči za nov napad. Velika avtostrada je bila svet v miniaturni; vsebovala je vse. Griče in ravnine, močvirja in gore, reke, jezera in barja si utegnili najti na tej dva tisoč milj dolgi poti.

Med Watson Lakeom in Whitehorseom je prekoračila avtostrada mejo obsežnega gukonskega ozemlja. Tu je bilo spet hribovje in izurjeni ljudje so napadali granitne trdnjave. Vrtali so si pot skozi ozke skalne tesnobe in z različnim hrumenjem v zrak.

Ko je Helmer zaslišal svarilni klic razstreljevalca, je naglo zapeljal »mačko« v varno špranjo. Cakali so na hrumeče pokanje, s katerim raztrga dinamit skalo. Detonacija je bilo slišati kakor brezkončno grmenje. Hribi so odmevali mogočni zvok, ga slišali, pa ga spet vrnilo, da je bilo, kakor bi pognali vsako globel in tesen posebej in z različnim hrumenjem v zrak.

Ko so prišli bliže, je videl Scud močvirje trnjskih delavcev, ki se je prerivalo nazaj na svoja delovna mesta. »To mora biti trdo za te reveže,« je pripomnil Jake. »Veliko jih prihaja naravnost iz luizijskih mečvar.«

»Pa so kljub temu kar nasmehljani,« je dopolnil Helmer. »Crnci ne poznajo slabe volje. Kadar je njihov šilt opraviljen, jih lahko slišiš, kako veselo pojo.«

»Najbrž na ta način izražajo, da radi delajo za strica Sama,« se je nasmehnil Jake. »Upam, da jim bo Veliki stric to kdaj poplačal.«

Brž ko je bila razstreljena skala deloma pospravljena s ceste, je Helmer zmaneviral vlačilec mimo nje in peljal so se naprej, v Whitehorse. Tam naj bi traktor skrbno pregledali, preden se bo odpravil na pot nazaj skozi hribovje. Nevarni ovinki na gorski stezi in nagla vožnja po strminah v debele snežne pregrade ne dopuščajo slabo delujočih zavor ali izrabljenih menjalnikov. Potrebna je previdnost.

Whitehorse leži v ravnini reke Yukon, pritisnjen ob njene visoke, skalnate bregove. Onkraj teh črt in gričev pa se v daljavi dvigujejo beli vrhovi gor. Whitehorse je razmeroma staro mesto, še iz časov prvih zlatokopov. Zdaj pa se je mesto spet zbudilo k novemu življenju, zdaj, ko so obljubila ceste cela krdela najrazličnejših človeških plemen. Celotni rečni parniki, ki so se že leta in leta brezdelno gugal ob obali, so zdaj so do roba napolnjeni z materialom za avtostrado.

Ameriški oficirji in kanadski podjetniki, kitajski kuharji in črni cestni delavci, možje iz Švedske, Norveške in Rusije, so se združili v mogočno skupnost v obrambo svobode, ki je bila v nevarnosti, da bo uničena.

Scud se je spet in spet čudil tej mešanici jezikov. Režki vojaški glasovi in zategnjeni južnjaški način govora, orientalski enolični spev in raskavo skandinavsko narečje — vsi ti zvoki so se zllili v nenavaden piano ali forte, kakor glasovi nemirno prihajajočega vetra.

Ko se je spet sešel z Jakom in Helmerjem, so Crnci pravkar začeli peti. Nastanjeni so bili v dolgih, nizkih barakah onkraj ceste.

»No, pa imamo,« se je smejal Jake. »Fantje ne morejo zaspati brez svojega popevanja.«

Znamenitega konja Ubijalca. Vzredil ga je od malega z nitroglicerinom in dinamitom. Ničče razen Billa ga ni mogel zajahati.

Ni je bilo stvari, ki bi je Bill ne znal jahati. O enem primeru sem pa le slišal, ko mu je spodletelo. To je bilo takrat, ko je stavil, da bo brez sedla in ostrog jahal na oklahomskem ciklonu.

To vam je bil najhujši ciklon, kar ga ljudje poznajo. Bill mu je šel naproti tja do meje Kansasa. Prijel ga je za ušesa in mu zlezal na hrbet. Ne bi verjeli, kako je skakal ta ciklon, če bi ne bilo toliko zanesljivih prič. Po celim Texasu ga je Bill jahal, ciklon pa je podiral gore, pihal luknje iz zemlje in zavoziljaval reke. Llano Estacado je bil poprej gosto porasel z drevjem, a ta ciklon je odpilnil vsa drevesa in ostala je gola prerija. Bill pa je suval ciklon v hrbet, ga s klobukom tepel za ušesih in si z levico zviljal cigareto. Skozi tri države ga je jahal, v Arizoni pa ga je ciklon je vrgel.

Ko je videl, da se ga drugače ne znebi, se je razbilnil v dež pod njim. Dokaz za to je Grand Canyon, ki je takrat nastal. Bill je pristal nekje v Kaliforniji in tisto mesto se zdaj imenuje Dolina smrti; to vam je luknja v zemlji, nekako sto čevljev pod morsko gladino. Še sedaj se pozna odtis Billovega žepa v granitu.

Nekateri zgodovinarji pripovedujejo drugače. Pravijo, da ga ciklon ni vrgel, temveč da je zdrsil Bill z njegova ob strani, ne da bi stresel pepel s cigarete. Pravijo tudi, da je Bill izkopal Grand Canyon nekega dne, ko je iskal zlato. Toda najzanesljivišji viri pripovedujejo tako, kakor sem jaz povedal. Tisto o streli, pravijo, pripovedujejo ljudje zato, ker je imel Bill navado, da si prižiga cigarete ob streli.

Bill je sijajno metal laso. Saj je on iznašel to umetnost. Stari ljudje, ki so Billa poznali, pravijo, da je imel laso dolgo kakor ekvator, bolj skromni pa pravijo, da je bil na enem koncu dva čevlja krajši. Navadno je ujel celo čredo, če je enkrat vrgel zanko.

Kadar ni imel drugega dela, se je Bill zabaval s tem, da je natikal trnje na drevesa in rogove na krastače. Tam na svojem ranu v Novi Mehiki je izkopal Rio Grande in iznašel stonoge in tarantule, da bi se pošalil s prijatelji.

Kadar ni bilo dosti dela z govedom, se je Bill lotil tedi kakoga drugega posla. Tako je nekoč sklenil pogodbo z Južno pacifiško železnico, da ji bo dobavljal les. Najel je nekaj sto Mehikanec, da so nasekali les in ga privlekli do proge. Kot plačilo je dal Bill vsakemu Mehikanecu četrtino litrega lesa, ki ga je dobavljal. Pa so ti Mehikanci čudni ljudje. Ko so dobili svoj delež lesa, niso vedeli, kaj bi z njim. Tedaj jim ga je Bill odvzel in niti centa jim ni vračunal za to.

Ob neki drugi priložnosti je Bill prevzel gradnjo žične ograje, ki tvori mejo od El Pasa do Pacifika. Zbral je čredo perijskih hrčkov, da so kopali luknje, kar perijski hrčki po svoji naravi radi delajo. In ko je kak perijski

»Mogoče nimajo tako močnega domotožja, če pojejo,« je menil Helmer. »Delajo sicer precejšen hrup, ampak meni je njihov način všeč.«

Iz črnjskih poslopj so se v rezko mrzlo noč razlegale stare plantažne pesmi. Tu na Severu so zvenele otožne kitlice o žetvi na bombažnih poljih in o puku nadzornikovega biča nekoliko tuje.

»Malo žalostno je, kar pojo,« je pripomnil Jake. »Slišati je, kot bi še vedno mislili na sužnost.«

»In medtem delajo za svobodo,« je dopolnil Helmer. »Mislim, da bo svoboda zmerom njihov končni cilj.«

Po pregledu snežnega pluga in »mačke« so se Helmer, Jake in Scud naslednje jutro odpravili na povratek preko gorovja. Morebiti je novi sneg spet delno napolnil ali celo popolnoma zametil stare predore. Ničče ni mogel predvidevati zimskih muh ozemlja Yukon. Toda nove pošiljke gradiva se niso smele zakasnit zaradi tega, ker si samo domneval, da je vse v najlepšem redu.

Vzhodno od Whitehorse je neki možak zaprl pot s signalno zastavico. Helmer je zavozil tik do globoke, navpične zaseke, ki so jo delavci vsekali v vzhodje kakor stolp visoke gore. Medtem ko so čakali, da bo mi-

močnejše in se nenadoma zgrnilo preko njih. Za trenutek je Scud še videl prestrašene bele lučke v temnih obrazih črncev, potem pa je bilo, kot bi jih pogasil. Vse je utegnulo. Nenadna in popolna tema jih je odrezala od zunanjega sveta. Ozračje se je s hrupom raztreščilo in Scudu, ki se je plosko pritisnil ob steno, se je zdela, da čuti nekako trzanje v skalovju. Brez dvoma je bil to konec, vsak trenutek bo sledil škripajoči udarec, ko bo velik in nogo zatolkel v zemljo vsiljivi mrčes. Ja, to je konec!

Nekaj ga je vlekel za roke, čutil je, kako ga je suvalo, butalo in stresalo. Veliko pozneje je zaznal razburjen, tenak glas. Nato so postale besede glasnejše in so začele dobivati smisel in pomen.

»Scud! He, Scud! Scud! He! Pridi vendar! Scud! Scud!« Prigovarjajoči glas mu ni dal miru in ko je slednjé odprl oči, je videl Helmerja in Jaka, ki sta se sklanjala nad njim in se mu zdela bleda in čudno zamegljena.

Mežikal je in mežikal in polagoma je videl jasneje. Vse okoli je bilo tiho, blede zimsko sonce mu je sijalo v obraz.

»Minilo je,« Jake ga je božal po roki, kot bi miril psička. »Vse je minilo. Si že spet čista v redu. Ne bo se

ner razstrelil skale, je Jake strmel kvišku v divje oblitje gore, ki je neznanu kje skrivnostno izginjalo v oblakih.

»Tukaj je nujna varnostna streha in sicer kmalu.« Zmajal je z glavo. »No ja, vsega pač ni mogoče napraviti naenkrat.«

Črni delavci so pravkar tekli po cesti nazaj. Nekaj se jih je pritisnilo ob steno, drugi pa so niti okoli cestnega ovinka. Za silo zavarovani so zdaj vsi čakali. »Približno tako je kot pri letalskem alarmu,« je rekel Helmer, medtem ko so prisluškovali.

Potem so zaslišali prvi zamolki zvok, ki je postal počasi jačji in jačji, ko je bil s trdim prijemom iztrgan gori kos življenja. Ko je detonacija potihnila, so vsi prihiteli bliže, da pogledajo cesto. Oblak prahu in dima je še zakrival novo zvežalo rano. Medtem ko so tako stali in skušali ugotoviti izmero eksplozije, se je nenadno oglašilo vošlo, grozljivo grmenje.

»Menda razstreljujejo še nekatere druge,« je menil Helmer. »Čudno.«

»Prepočasno zveni. To ni od smodnika.« Jake je postal nemiren. Izenada je zakričal: »Drčal! Plaz! Nazaj! Nazaj! Brž!«

Scud je obstal kot prikovan. Helmer in Jake sta ga zgrabila in ga vlekla do skalne stene zaseke. Crnci so kriče bežali vzdolj ceste. Drugi so se zrinili k njim in se plosko pritisnili ob pečine.

Cakali so, medtem ko je grozljivo bobnenje postajalo vrnilo. Bilo je precej hudo. Slo je za las, ampak zdaj je minilo.

Ko je tako hlastno govoril predse, je pomagal Scudu na precej negotove noge. Vse okoli si videl samo črnce. Nekateri so stali negibno, s sklenjenimi rokami. Drugi spet so strmeli kvišku k vrhovom gora, kakor da se ne morejo odtrgati od tega pogleda. Do kamor je segal pogled, prav tja do stene oblakov, ki se je zapirala nadaljnji razgled, je zevala široka razpoka, ki se je zarezala v strmo pobočje. Brččas je pretres ob eksploziji zrušil občutljivo ravnotežje gori nad streho oblakov. Visoko v vrhu se je sprožil plaz, ki je dobil nato vsako sekundo večjo hitrost in moč in navsezadnje treščil z divjostjo katarakta čez skalno steno. Lavina zemlje je skoraj popolnoma napolnila bližnjo globel. Pokopala je njeno dno stotine metrov globoko pod peskom in krčjem.

Crnci so stali nekaj časa kakor omamjeni, ne gantiti se niso mogli ne spregovoriti. Nato je začel bel nadzornik sklicevati možstvo k apelu. Večkrat je poklical vsa imena in dal preštet vse može in vsakokrat so mu javili enega pogrešanca — Washingtona Jonesa, mladega minerja. Težko je bilo ugotoviti, kaj se je zgodilo v tistem obupnem trenutku, preden je zgrmel plaz.

»Captain, jaz se spominjam na Washington,« je pravil eden izmed delavcev. »On biti zunaj pri cestni ovinek. Mogoče je narobe razumeti in teči naprej, namesto nazaj, k steni.«

Več minut je gledal nadzornik v globel, ki jo je napolnila lavina. Nekje globoko pod snegom, drevesi in skalovjem je ležal pokopan mož. Ni bilo mogoče, da bi bil še živ. Nadzornik je svojim ljudem dovolil, da ga iščejo, če hočejo; pa so vsi namignili, da se jim zdaj tako početje brezupno. Niti če bi marljivo kopali tedne in tedne, ne bi mogli popolnoma prodreti v ta kaos. Nadzornik je rekel: »Washington Jones je bil pokumen tovariš. Dal je svoje življenje kot vojak na bojnem polju. Ampak vojaki se ne smejo ustaviti, če eden izmed njih pade. On sam ne bi hotel tega.«

In možje so se s povešenimi glavami vrnili na delo, namenjeno avtostradi.

Ko je šel Helmer pregledat svoj vlačilec, je ugotovil, da je snežni pluz raztreščel. Kamniti plaz ga je zadel v prednji del, kakor topovska krogla. Nič drugega ni bilo mogoče ukreniti, kot vrniti se v mehanično delavnico v Whitehorse.

Ko se je začelo mračiti, so se črnci potirli in tihi vračali s svoje izmene. Ta večer ni bilo ne kockanja ne šal. Nekje v tej temi je bil odšel njihov tovariš sam na dolgo pot.

Iz črnjskih bivaljšč se je dvignilo zamolklo petje. Prtajeno in tožeče so prodirali odlomki pesmi k možem, ki so poslušali onkraj ceste.

»Spusti se niže, nebeško kolo, da me poneseš gori v nebo...«

Ritmični, tarnajoči napev, nemara nezaveden spomin na prejšnje življenje v divjini, primitivni, toda vroč iz srca, je podkrepil žalujejoče besede.

»Zares verjamejo v to,« je prepričano rekel Jake. »Jaz pa sem mislil, da je to samo pesem.«

»Na vsak način jim je v tolažbo,« je pripomnil Helmer. V njegovem glasu je zvenelo začudenje nad to ugotovitvijo.

Kolikorkrat so se beli možje v tej noči prebudili, so slišali naraščanje in pojemanje žalostinke temnopoltini.

Se enkrat se je vlačilec s snežnim plugom odpravil na dolgo pot preko gorovja. Dnevi so bili viharni, veter je divjal čez visoka slemenja, v dolinah pa je ležal globok sneg. Scud še ni prestal udarca, ki mu ga je zadal zemeljski plaz. Blizina gorskih velikanov mu je vzbujala občutek nemočne slabosti, ki je ni mogel premagati. Skušal je o sicer ostalima dvema prikriti, toda Jake je nenadoma rekel:

»Ti ni dobro? Zakaj zmerom zapiraš oči?«

Scud je obotavljaje priznal, kakšen učinek mu povzroča pogled na gore.

»Saj je neumno, pa si ne morem pomagati.«

»No, to je pač podobno mrzlici streljskih jarkov,« je resno rekel Jake. »Nekaj fantov sem poznal, ki so bili v zadnji vojni in so jo imeli. Običajno čez nekaj časa mine. Pri tebi bo prav tako.«

Viharji so Scudu pomagali. Odtegnili so vrhove gore očem in tako ni bil več prečesto prisiljen, opazovati te tihe sovražnike, ki so menda tako obsedeno hlepleli po njegovem poginu.

Ko mu je neke noči Helmer povedal, da so hribi že za njimi, se je Scudu zdela, da ga je vsa pobitost začela ne-

ljubljski festival

- od 11. junija do 14. julija 1955
- Príčetek vseh prireditev ob 20.30
- 22. VI. Slovenski oktet. Umetniški vodja J. Bole. Sedelujejo: G. Dermota, J. Lipušček, M. Kogoj, B. Groselj, T. Kozlevčar, R. Petrovič, A. Sulc in T. Petrovič (koncert bo v dvorani Slov. Filharmonije)
  - 27. VI. Simfonični koncert Slovenske filharmonije, Ljubljana. Dirigent: B. Leskovic. Solisti: A. Trost (Duna), (v dvorani Slovenske filharmonije)
  - 28. VI. Sonatni večer. I. von Alphenheim (Švica) in I. Ozim (koncert bo v na Rotovškem dvorišču)
  - 30. VI. Večer partizanskih pesmi. Invalidski pevski zbor in Kosovelovci. Dirigenta: R. Gobec in R. Simoniti (novo letno gledališče v Križankah)

nadoma zapuščati. Videti sicer preko sija žarometov ni mogel, toda že sama predstava, da ostajajo njegovi sovražniki vsak trenutek bolj in bolj zadaj, ga je navdajala z neskončnim zadoščanjem.

Jutro je prineslo jasen sončni vzhod. Na vse strani se je širila široka, odprta ravnina. Tu si lahko spet dihal. Zdaj so se obrnili proti vzhodu. To je pomenilo svetlobo in razsežno prostornost, ki je zabrisala pretjne temnih prepadov in ruševin se vrhov.

Bilo je jasno, da se Scud ne more odpraviti ponovno na pot z Jakom in Helmerjem, vsaj toliko časa ne, da ga ne minu strah pred gorami. Jake je obljubil, da bo v Fort Nelsonu poročal, kaj se je zgodilo.

Iz Dawson Creeka je bila prispela pošta. Ljudje so segali po pismih, kakor da bi bili voda za žejne v puščavi. Scud jih je prejel dvoje — eno od doma, drugo pa je prišlo iz Edmontona. Najprej je odprl pismo od doma.

Mamo je seveda nekoliko skrbelo, kako se ima. Upala je, da ne zmruže v tej divji deželi, in ga je vzpodbujala, naj bo priden in ostaja zvečer lepo doma. Scud se je moral smehljati. Tu se ni ničče brigal za to, ali je dan ali noč, če je moralo biti delo končano. Na koncu pisma je pripisala Nelly: »Ne delaj pretežko!« Ja, taka je bila njegova sestra. Nobene priložnosti ni izpuštila za svoje zbadljivke.

Nato je Scud odprl pismo iz Edmontona.

Seveda je pisala Myrtle Stevens. Bilo je čedno, kratko, prijazno, pa ne pretirano. Sporočala mu je, da imajo vse njene dobre znanke prijatelje pri vojaki, nekateri celo na fronti. Zdaj ima občutek, da se je njej pravzaprav zgodilo isto. Gotovo, vsak ne more služiti z orožjem, saj je še toliko drugega dela, ki mora biti tudi opravljeno. Na vsak način pa je prepričana, da je delo, ki ga opravlja on, važno za narod. V ostalem, lepa hvala za denar, toda ponovno mu ga ni treba pošiljati. Mnenja je, da je ista malenkost, ki jo je bila dala, še več kot poravnana. Lepo pa bi bilo, če bi še kaj pisal. Dekleta, s katerimi se včasih snide v mestu, imajo navado, da zmerom prebirajo odlomke iz pisem svojim prijateljev. Zato bi bilo zelo prijazno, če bi hotel v pismih z nekaj besedami omeniti, da se že delj časa poznata. Skratka karkoli, kar bi mogla prebrati dekletom, če bi se spet začela bahati s svojimi pismi. Seveda je domenjeno, da storita to samo zaradi drugih.

»Prosim, pošljite sem kakšnega slabotnejšega natakarka — moj mož bi se rad pritožil.«

»Jakob, kam pa gledaš!«

Brez besed

KUPUJEMO STARO SREBRO
IN VSAKOVRSNE SREBRNE PREDMETE PO NAVJISJI CENI!
VRA LJUBLJANA POSLOVALNICA ZLATAR ÉPOVA 26 (VNESE PREGLEDNIŠČI)

Prepiri v zakonu

O preprih in nesoglasjih v zakonu je Goethe nekoč dejal, da so včasih prav koristni, ker ob takih priložnostih zakonca vsaj nekaj zvesta drug o drugem. Nekateri psihologi so danes prepričani, da je prepriček od časa do časa bolj se nobenih medsebojnih ca jezo skrivata in jo na tihem prebavita. To skoduje želodcu, srcu in tudi drugim organom. Neka angleška psihologinja je pred kratkim dejala: »Ljudje, ki so poročeni že dvajset let in nimajo za seboj še nobenih medsebojnih sporov, trpijo navadno na želodcu in srcu.« Tudi otrokom baje neškoduje, če doživijo kdaj manjši prepri med staršema. Tako se razvijajo v realni at-

mosferi in nimajo pozneje nobenih utvar o zakonu. Kako pogosti so lahko takšni prepri med zakonci, da ne puščajo resnih posledic? No, v Ameriki so tudi v tem vprašanju izvedli anketo. Ugotovili so, da pride do preprirov povprečno 11 do 12 krat na leto in 1 ali 2 krat na leto do resnejših medsebojnih nesoglasij. Od sto poročenih žena jih je 13 priznalo, da so med trajanjem zakona najmanj 1 krat pospravile svoje stvari in se vrnile k svojim staršem. 97% teh žena se je vrnilo k možu in mu odpustilo, ko je priznal svojo krivdo. In kdaj je največ preprirov? Odgovori dokazujejo, da v urah pred glavnimi obroki

jedi. 50% izbruhov jeze se pojavi pred kosilom in večerjo. Iz tega se lahko izvaja naslednji zaključek: žena, ki misli, ne bo nikoli svojega moža pred kosilom ali večerjo bremenila s svojimi gospodinjskimi skrbmi. Najprej ga bo nahranila. Če že mora brati časopis med jedjo, potem je najbolje, da ga bereta oba.

Možje so večkrat jezni kakor žene in razjeze se navadno nad življenjsko malopomembnimi stvarmi: če ne najdejo časopisa, če so se spotaknili ob preprogo. Žene se nasprotno raje razjeze nad svojimi soljudmi: mož preveč pije, ni pozoren do nje in jo zanemarlja. Najbolj pogosti so prepri zaradi denarja, na drugem mestu je ljubosumnost, na tretjem pa nesoglasje v vprašanih vzgoje otrok. Največ žena je izjavilo, da so možje raztreseni, da so egoistični, svoji ženi imajo vedno kaj očitati, medtem ko so do drugih žensk ljubezni in polni hvale. Razen tega trdijo žene, da se možje začno rediti in da radi zapravljajo denar. Možje pa trdijo, da so žene dolgočasne in neprijazne, da zapravljajo, slabo gospodinji-jo in so spogledljive tako, da morajo biti ljubosumni.

Mnogi resni ljudje so mnenja, da so malenkostne razlike mnenj začimba življenja, lahko pa postanejo vir velikih konfliktov in napetosti, če so preveč pogoste. Stalni prepri lahko privedejo do zagnjenosti, sovraštva in celo maščevalnosti. Posebno resne posledice lahko imajo prepri med zakonci, ki telesno ne harmonirajo več. Jasno je, da v atmosferi duševnega odtujenja ne more uspevati fizična harmonija. Lahko pa so prepriljivost in razdražljivost posledica fizične neuravnovesenosti in tako nastane krog, ki nima konca.

Nekateri sociologi imajo vpludnost pod domačo streho za enega najvažnejših činitelev pri vzdrževanju harmonije v zakonu. Pogosto namreč niso bistveni problemi tisti, ki privedejo do nesoglasij, temveč drobne, nepomembne stvari. In zakon je veriga drobnih in neznatnih doživljajev ter dogodkov, od katerih je odvisno, ali bo srečen ali neznosen. Možje, naj se več-

krat spomnijo in prinesejo ženi cvetje ali kakšno drugo malenkost, naj ji napravijo veselje, kadar se jim ponudi priložnost. Tudi pametna žena ne bo zamudila priložnosti, ko lahko razveseli moža.

Premalo spanja je mnogokrat vzrok za večje spore v sodobnem zakonu. Zakonca, ki delata pozno v noč, ali pa se zabavata in vstaneta naslednje jutro v zadnjem trenutku, hitro pogoltneta nekaj grizljajev ter odhitita v službo, sta razdražljiva in najmanjša iskra lahko povzroči požar.

Kako torej lahko preprečijo prepri in slabo voljo? Vstajaj dovolj zgodaj. Dan naj se prične prijetno in v miru.

Ne imej prevelikega načrta za en dan. Ne hlastaj za časom in ne prisili k temu svojega tovariša.

»Molk je zlato«, posebno ko se pripravlja nevihta. Ostani miren, če se tvoj tovariš razjezi nad kakšno malenkostjo in verjetno mu bo že čez kakšno minuto žal.

Če je treba govoriti o kakšni neprijetni stvari, ne navali z njo na svojega tovariša, ko pride utrujen iz službe.

Ostani vedno stvaren in izogibaj se osebnih napadov med preprirom. To ni samo nekoristno, temveč tudi škodljivo.

Pomislí, da morata biti za prepri vedno dva, da pa je eden v stanju, da ga prepreči.

Naj bo še tako vroče, dela v hiši in okoli nje nikoli ne zmanjka. Treba se je zato primerno obleči. Da ostane vsaj glava hladna, naj bo oblika čim bolj zračna. Brezrokova oblika s četverkotnim izrezom je zelo primerna v ta namen. V velike žepne lahko spravite vse, kar potrebujete za sončenje ali kopanje po delu. Ustrezajočo obleko nosite kar spodaj. Letosnje poletje dajejo prednost enodelnim kopalnim oblekam z naramnicami in z zadrgo na hrbtu. Za oboje potrebujete 3,50 m oziroma 1,50 m blaga, če je široko 1,48 m.

„Zlato srce“

»Zlato srce« je postalo vsaj dozdevno splošna last. O njem ljudje mnogo govore in tudi javno ga radi kažejo. Zal gre le prepogosto za lastno hvalo in napuh. Pravega »zlatega srca« ne spoznaš tako lahko. Zanj je potrebno marsikaj, česar omikan in plemenit človek ne razkazuje javno. Ali se hočete preizkusiti? Odgovorite pošteno in možato na naslednja vprašanja:

1. Ali imate enako zadovoljstvo, če izberete kaj za darilo komurkoli, kakor če je darilo namenjeno vam?
  2. Ali se znate prisrčno zahvaliti?
  3. Ali znate prijateljici (prijatelju) ponuditi posojilo, ki si ga ni upala zaprositi, čeprav ne veste, kdaj vam ga bo vrnila?
  4. Ali znate svojega bližnjega odkritorsko pohvaliti na področju, na katerem tekmuje z vami?
  5. Ali radi napravite, če sedite za volanom svojega avtomobila, ovinek, da povabite v avto pešca?
  6. Ali vam je neprijetno hoditi s stisnjenimi ustnicami?
  7. Ali lahko trdite, da nimate nobenega, prav nobenega predsodka?
  8. Ali vam je ob pisanju pisma samo ob sebi nmevno, da pišete čez vso stran z velikimi presledki?
  9. Če v vaši navzočnosti koga strogo obsodite, ali ste prepričani, da ne »stulite z volkovice«?
  10. Ali lahko brez razdraženosti prenesete misel, da ste nekomu za nekaj moralno zavezani?
  11. Ali vam je v zadovoljstvo, če vam sredstva dopuščajo, da ste gostiteljica?
  12. Ali lahko pomeni za vas »odpustiti« tudi »pozabiti«?
- Denimo, da ste odgovorili odkritorsko. Če pa ste »zapadli v izkušnjo«, da bi odgovorili samo z »da«, »ne« ali nekaterimi bahavi. Če lahko odgovorite na 8. do 10. vprašanje z »da«, ste dober prijatelj in tovariš z »zlato srcom«. Pri vprašanih 5 do 7 je potrebna »da« previdnost, da svoje prvo čustvo večkrat zaдушite v sebi, čeprav bi bilo pravilno. Saj ničesar ne tvegate, če pustite svoje srce govoriti. Če odgovorite manj kot na pet vprašanj z »da«, ostane samo vprašanje, zakaj ste odgovorili na vseh dvanajst vprašanj. Saj si morate biti tako in tako na jasnem da vam je vseeno.

Norme in številke v konfekciji

S tehtajočim pogledom vas bo prodajalka v modni konfekciji vprašala:

»No, mislim, da potrebujete številko 42.«

Takoj bi tudi privlekla nekaj modelov, ki nosijo na notranji strani številko 42. Velikosti za ženske so oštevilčene s številkami od 38 do 56. Če smo sami doma ocenili, da potrebujemo številko 44, se veselimo kakor prerjone, da nam pristaja tudi oblika številke 42. Nikar pa ne postanite zaradi tega prevzetne: vpludni izdelovalec konfekcijskih oblek vas je nekoliko prevaril. Prav dobro pozna prave mere ženske obleke, hkrati pa računa tudi z žensko nečimrnostjo.

Kaj torej pomenijo magična števila med 38 in 56? Izračuna-

jo jih pri ženskih oblekah, plaščih, bluzah in perilu na temelju polovice širine gornjega dela telesa. Tako ustreza torej številka 46 prsni širini 92 cm? To je za naše današnje pojme očarljivo pretiravanje. Uveljavilo se je časoma, ker ženske pač ne slišimo rade, da kdo pripoveduje naše mere v centimetrih. To je tudi razumljivo!

Pri nakupovanju čevljev se še vedno bolj spoznamo na stare velikosti od številke 35 do 43, kakor na nove od 3 in pol do morda 6 in pol. Velikost številka 38 nikakor ne pomeni, da gre za dolžino 38 centimetrov, temveč le za približno 24 centimetrov. To število namreč ne pomeni centimetre, temveč označuje velikost kopit, ki so bila uporabljena za izdelavo teh čevljev. Naše nogavice merimo

s colami. Ena cola meri približno 2,5 centimetra. Tako ustreza nogavica številka 10 dolžini približno 25 centimetrov. Preračunajte vaše številke in dolžine, če to ustreza! Nikar pa si same sebi ne laskajte!

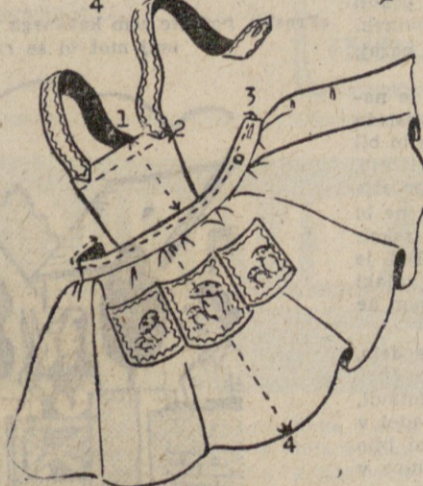
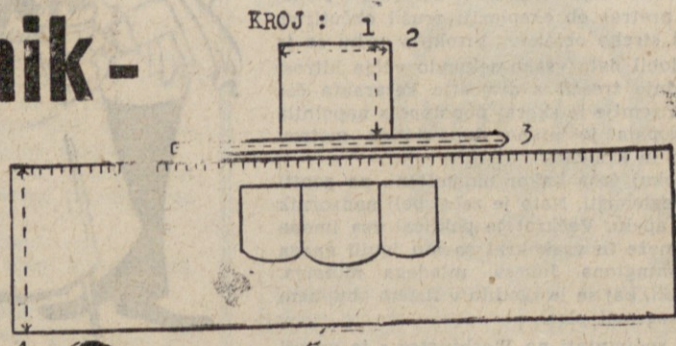
Mednarodne so tudi mere za rokavice. Po vsem svetu jih že vrsto let izdelujejo 13 različnih števil. Številka, ki jo uporabljajo največ žensk, je 6,5, kar pomeni polovico obsega roke, in to prav tako merjeno v colah.

Konfekcija ni zamudila snornirirati tudi velikosti klobukov. Tu pa je zadevo vedno postojavila. Velikost 56 na primer popolnoma ustreza obsegu glave v centimetrih. Banje na tem področju ni nobene nečimrnosti; saj veliki obseg glave prav nič ne pove o videzu in razsežnostih človeka.

Blekkisti — avtomobilisti, pazori! Mladeže od olja sigurno očistite s preparatom »FLEX«. Dobite ga samo v originalnih steklenicah.

Predpasnik - oblekca za deklico

Okrasek vezemo iz živobarvnih niti, ki pa morajo biti prav tako pralne kakor blago. V sredino žepov narišemo gobice; to ne bo težavno, četudi nimamo sposobnosti za risanje. Ta vzorec bomo vezle z veznim ali veznim vbodom, ki je lahek in hitro napreduje. Lahko pa sesijemo tak predpasnik ali poletno obleko tudi iz pisanega blaga. Kaj primerne so za to razne pralne tkanine in tobralko. Pri vzorcistem blagu odpade vezennina, vendar pa žepi in naramnice lahko okrasimo z vijugastimi trakovi, ki jih kupimo v galanterijah in s tem mnogo polepšamo naš izdelek.

D. R.

Samo nekaj uric zabavnega dela in naša deklica bo dobila lep, nov predpasnik, ki si ga bo s pomočjo mamice sama sesila in okrasila.

Na risbi vidimo, kako vzamemo mero in jo potem prenemo na blago, točno po oznaki črk. Ker je kroj zelo preprost, zato ga bomo tudi kaj hitro prilagodile vsem meram, ki jih bomo dobile tako, kakor kažejo puščice s črtkastimi črtami na modelu deklice.

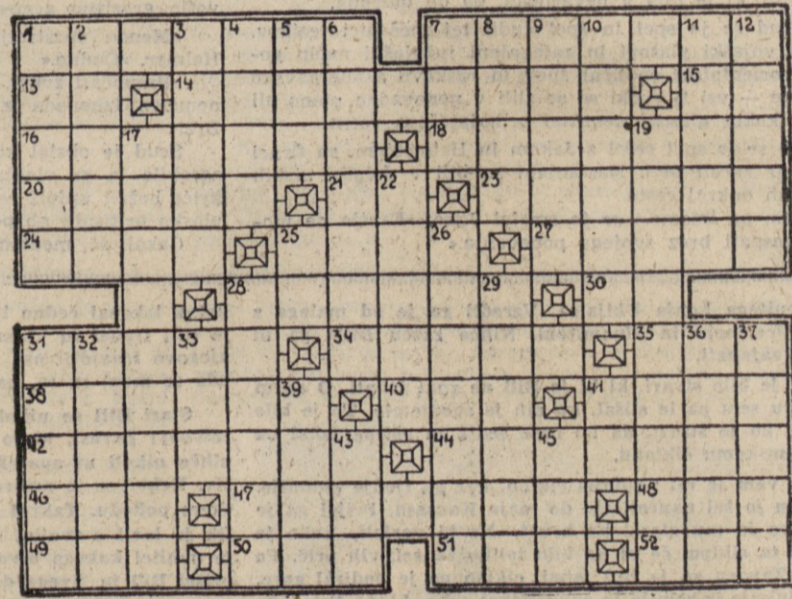
Mere pomenijo: št. 1 širina gornjega dela predpasnika ali oblekce, št. 2 dolžina istega dela, št. 3 (elipsa) je mera za pas in št. 4 je mera dolžine krila pri predpasniku. Širino krila dobimo, če podvojimo mero pasu. To nam zadostuje, da je krilo predpasnika dovolj široko in nabrano. Če izdelamo predpasnik tako, da se zapenja za- da na gumba, tedaj ga bo deklica lahko nosila kot obleko, kadar bo vroče.

Tretja nagradna križanka

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. ropar, 7. sliččen, 13. žito, 14. samogibav, brez volje, 15. začetnici primka in imena pisatelja slovenske moderne, 16. naš največji ptič, ki živi ob Donavi in Prespanskem jezeru, 18. naše obmorsko mesto, 20. pravoslovje, 21. znaka za argon in fosfor, 23. čaranje, 24. vrsta zdravilnega vina, 25. viden, jasen, 27. naš šahovski mojster, 28. potegnjen, napravljen z vlečenjem, 30. osebni zaimek, 31. moško ime, 34. pozen, 35. del kroga, 38. maham, hlastno jem, 40. vrsta razvetlja, 41. del korana, 42. prepletajoč se v obliki osmice, zapleten, 44. gmota večnega ledu, 46. prtok Donave, 47. brezbarvni gorilni plin, ki gori z gostim dimom (množ.), 48. portugalska kolonija v Indiji, 49. kratica za italijansko radio-difuzno službo, 50. svojilni zaimek, 51. kositer, 52. stara oblika veznika. Navpično: 1. okus, ki »skupaj vleče«, 2. iztisniti vodo, 3. kultura, izobrazba, 4. del očesa, 5. medmet, 6. moravski skladatelj (»Jentufa«), 7. vihar, veter, 8. materin mož iz drugega zakona, 9. mesto ob Crnem Drimu, 10. nekaj delam, kar nočem povedati, 11. mesto v južni Španiji, 12. okrepljena nikalnica, 17. zmaji, 19. germanski mitološki junaki, 22. droben, nezaten, skop, 25. star izraz za pivo, 26. prebivalec grške pokrajine, 28. rahlo moker, 29. podžigani, kurjeni, 31. loček, 32. starogrška boginja, 33. pripovedne pesmi, 41. povratno osebni zaimek, 43. 36. ozvezdje v bližini Dvojkov, 45. denarna kratica.

Tretja in zadnja

Današnja tretja nagradna križanka je hkrati tudi zadnja našega najnovejšega nagradnega razpisa. Kakor običajno je tudi tokrat razpisanih za reševalce 40 nagrad v skupni denarni vrednosti 30.000 din. Reševalci se lahko udeležijo žrebanja z eno, dvema ali vsemi tremi nagradni križankami, če jim hkrati priložijo ustrezajoče kupone. Prav tako lahko pošljejo več ENAKIH rešitev, če priložijo kupone. V tem primeru naj na naslovno stran ovitka zapišejo, koliko ENAKIH rešitev pošiljajo. Če pošljejo samo po eno rešitev vsake nagradne križanke, tega ni treba zabeležiti na naslovni strani. Rešitve pišite čitljivo, ker grede nejasnosti in pomanjkljivosti na škodo reše-

valca! Ne pozabite na svoj podpis in polni naslov!

Rešitve bomo sprejemali, do vključno ponedeljka 4. julija. Naslovite jih na: Uredništvo »TT«, Ljubljana, Tomšičeva 7 (prilije), poštni predal 159, na naslovno stran v levi spodnji kot pa zapišite tudi: Nagradni razpis. Razpisane nagrade bo žrebala posebna komisija, v katero bomo povabili tudi zastopnike iz vrst ljubljanskih reševalcev.

OPOZORILO RESEVALCEM

Zaradi tehnične napake, ki je nastala med tiskanjem, je v besedilu prve nagradne križanke (v nekaj izvodih in ne v vsej nakladi) izpadla ena vrsta v besedilu navpičnih opredeltev. Zato ponavljamo, da se glasila opredelilvi pod 30. navp.: kratica za partizanske oddelke Jugoslavije, in pod 31.: vrsta tiskarskih črk po velikosti. Očitno napako, da bi morale biti v navpičnih opredeltevah namesto 29. pravilno napisano 30. so, tako smo prepričani, popravili že vsi reševalci sami!

PREIZKUSI SVOJE ZNANJE

- Odgovori na spodnja vprašanja, ne da bi si pomagal s knjigami:
661. Katera temnopolta plesalka je pred leti bila v Evropi najbolj znana?
  662. Kako se imenuje maharadževa žena?
  663. Kdo so mormoni in kaj je njihova značilnost?
  664. Kako se je imenoval Lev Trocki s pravim priimkom?
  665. Kdaj je bilo v Turčiji z zakonom odpravljen množestvo?
  666. Kaj je morganatni zakon?
  667. Kako sta si bila Napoleon I. in Napoleon III. v sorodu?
  668. Kako se imenuje največji jastreb in kje je doma?
  669. Kdo je bil Volta?
  670. Kdo je bil avtor povesti »Tarzan med opicami«?

ODGOVORI NA VPRAŠANJA V PREJŠNJI ŠTEVILKI

651. »Suhi« šampanjec je šampanjec, ki ima trpek, »zek« in ne sladke okus.

652. Pri starih Grkih je bila zaščitnica zakona boginja Hera.
653. Odisejev in Penelopin sin se je imenoval Telemah.
654. Zdravljenje, ki ga imenujemo »knjapanje« je dobilo ime po bavarskem župniku Sebastianu Kneippu, ki je živel v prejšnjem stoletju v kraju Würshofen.
655. Ribe ne zaprejo med spanjem oči, saj nimajo vek.
656. Doba ljubezni pri divjem petelinu in fazanu se imenuje rastišev.
657. Železnica v Postojnski jami je dolga 1700 m.
658. Po najdbah iz paleolitske dobe slove razen Potočke zijalke in Olševe tudi Njivice, majhna vas pri Radečah. Tam so našli v votlini ob cestni okostje jamskega medveda, koščeno orodje in kamenite izdelke. V Njivicah obratuje sedaj tovarna papirja.
659. Koedukacija je skupna vzgoja fantov in deklet.
660. Moška je tista rima, ki se ujema samo v zadnjem zlogu, medtem ko se spozvočje pri ženski rimi ujema na obeh zadnjih.

„Sana“

TOVARNA ČOKOLADE IN BONBOŃOV HOČE PRI MARIBORU

GOSPODINJE — MAMICE!

Če hočete razveseliti moža in svoje otroke z dobrimi sladkarijami, imate najboljšo izbiro v odličnih izdelkih naše tovarne.

KUPON ZA NAGRADNI RAZPIS

Z NAKUPOM PRIZNANIH GOSADOVIH IZDELKOV BOSTE VEDNO ZADOVOLJNI, KER SE ODLIKUJEJO PO SVOJI ODLIČNI KVALITETI!

V atletiki za korak naprej

Kdo bo zastopal Jugoslavijo na olimpiadi v Melbournu?

Rezultati mednarodnega atletskega mitinga v Beogradu — v posebnem odnosu do naših tekmovalcev — so nekateri ljubitelji atletike pri nas precej navdušili. Tako »na hitro« so pri čitanju uspehov dobili občutek, da smo v tej športni panogi v Jugoslaviji v zadnjem času le spet napravili korak naprej, kljub vsem mo- gočim pesimistično pobarvanim ugotovitvam in prognozam. Ali taka ugotovitev drži, ali je morda samo »optična« prevara, kot smo morali že neštorekrat ugotovljati, ko nas je zavedel ta ali oni uspeh v pretirani optimizem?

Moramo priznati, da pomenijo beograjski rezultati naših atletov do neke mere res uspeh. Toda ne toliko uspeh do neke mere res uspeh. Osnove, iz katerih rastejo ti vrhovi. Od vseh doseženih rezultatov ima res izreden medna- rodni pomen samo Lorgerjev na 110 m čez ovire, ter kvečjemu še rezultati na 150 m, 5000 m in 800 m. Vse ostalo pomeni za naše razmere sicer v nekem pogledu tudi korak naprej, toda ne takšen, kot bi ga morali že doseči. Za tipična primera vzemimo skok ob palci in met krogle. Dejstvo, da so kar trije jugoslovanski atletci dosegli rezultat 4,00 m in več, je res razveselilo, tem manj pa smo navdušeni, da je preskočil najboljši samo 4,10 m. Podobno je pri metu krogle. Veliko imamo kandidatov za 15 m, malo pa za 16 m, ki predstavlja današnja najnižja meja rezultatov, ki na med- narodnih tekmovaljih res nekaj pomenijo. — Osnova je torej široka, vrh pa prenizek. In to je ravno tisto, kar meče senco na beograjsko tekmovaljevanje v atletiki.

POL SEKUNDE DO EVROPSKEGA REKORDA

Edina atletka, ki sta na tem tekmovalju častno zastopala slovensko atletiko, sta bila Celjana Lorger in Vipotnik. Lorger je potrdil svoje letošnje rezultate tako na 100 m, kakor tudi na 110 m z ovirami. Dve prvi mesti na tem velikem tekmovalju, posebno še zmaga nad današkom, pomenita vsekakor veliki uspeh. Toda nikdar zadovoljnim športnikom najvišjem je še ušla nevhvaležna pripomba: kdaj bo telet Lorger še bolje?

Da, pripomba je res nevhvaležna, saj Lorger danes vsa od sebe. Vendar — pred nami so olimpijske igre in taktični 14,5 sekund na naj- krajši progi tekov čez ovire prav gotovo ne bo dovolj za finale. Trije Američani bodo telet skoraj zanesljivo v boljšem času kot 14,0. Zelo verjetno bo tek rezultat dosegel tudi vsaj eden, če ne celo dva Avstrala. Tu so potem od Anglosaksovcov, ki imajo menda poseben privilegij v tej disciplini, še Južnoafričani, posa- biti pa ne smemo končno tudi na Evropejce, saj je doživel lani Lorger v Bernu grenko razo- čaranje. Kritična meja za vstop v finale v Mel- bournu bo vsekakor 14,0 sekund, to je točno evropski rekord Lidmana. Ali ga bo Lorger dosegel? Manjka mu »samo« še pol sekunde, če upoštevamo letošnje rezultate, kajti lani je že potegnil celo na 14,3. Na videz teh nekaj desetstotnih ne pomeni veliko, toda v praksi nar- avnost ogromno, pri čemer ne smemo pre- zreti, da je za zaprtekat posebno za evropske discipline Lorger zelo hiter, kakor tudi, da po- seduje precej popolno tehniko. Pri tem je treba

V dramatičnem teku na 5000 metrov je zmagal Nemec Walter Konrad v času 14:17,0. Drugi je bil Jugoslovan Drago Stritof, ki je s časom 14:18,6 postavil nov jugoslovanski rekord, slavni Zatopek pa je prišel šele peti s časom 14:49,6

upoštevati tudi to, da mora postati 14,0 njegov standardni rezultat in ne enkratni, dosežen ob izredno dobrem razpoloženju in pod izredno ugodnimi pogoji.

TIK POD VRHOM

Zakaj smo se tako »na veliko« lotili tega problema z Lorgerjem? Zato, ker menimo, da je eden naših glavnih kandidatov, ki bi lahko stopil v isto vrsto s finalistami olimpijskih iger. Naša atletika je sicer precej visoka, toda primanjkuje ji nekaj tistih vrhov, ki bi ji pri- borili pravo mesto med najboljšimi vseh v Evropi. Na dvojnih še nekoliko uspevam, če- prav smo morali prav zadnja leta požrti nekaj grenkih pilul in si izbiti iz glave tolažbo, da vsaj kot ekipa nekaj pomenimo. Koliko nam še manjka do pravega vrha, smo lahko najboljše ugotovili lani na evropskem prvenstvu, ko smo se čutili srečne, če se je kateri od naših pre- stavalnikov prebil v finale, čeprav morda samo zaradi slabe forme tekmovalca, ki je imel sicer boljše rezultate. V finalu naših tekmovalcev skoraj ni bilo, za prvo mesto pa se je boril samo Lorger.

Na osnovi sedanjih uspehov in ugotovitev beograjskih rezultatov lahko sklepamo o po- dobem doseganju tudi na olimpijskih igrah 1956. Imeli bomo sicer nekaj kandidatov za finale, toda to bo bržkone tudi vse. Dolgo smo v jugoslovanski atletiki blizu vrha, nanj pa ne moremo. Vsem našim ekspedicijam zmanjka kisika tik pod vrhom. Ali so preslabo opre- mljene ali premalo utrjene? Nekeč smo se izgo- varjali na nezadostno mednarodno rutino, po- tem na revizivite in končno na hrano. Leto so minila, napredovali smo precej, toda vedno, kadar začnemo dohajati vodilce, nam ti spet pobegnejo, da jim moramo gledati v hrbet, na- mesto da bi tečli z njimi vsaj vstrice, če jih že ravno ne moremo prehiteti. Kdaj bomo dobili toliko moči, da je bo dovolj še za oni zadnji vzpon do vrha? Kaj moramo še storiti za to? Ali nimamo morda preslabih trenerjev, zastarelih metod dela ali premalo borbenih atletov? To so vse vprašanja, na katera bi lahko bolj ali manj natančno odgovorili, popolnoma točno pa je težko zadel v črno. Ker so to več ali manj abstraktne stvari, o njih sicer lahko ne bomo vedeli, dokler ne bomo imeli v svojem se nam ravno zaradi pomanjkanja teza za- dnega »zagona« na vrh vse bolj porajajo taka vprašanja, ko iščemo vzroke za to stanje.

STIRJE DO PET KANDIDATOV

Olimpijske igre v Melbournu navsezadnje niso več tako daleč. Prihodno leto ob tem času bomo najbrž že vedeli, kdo nas bo zastop- al v znamenju petih olimpijskih krogov v daljnji Avstraliji. Izbrani menda še ni bila tako stopnja, seveda zaradi izredno velikih stroškov potovanja za vsakega tekmovalca, ki se giblje okoli milijona dinarjev. »Gledalcev«, kot smo jih še imeli v Helsinkih l. 1952, menda ne bomo več pošiljali na tako važne prireditve, čeprav je to načelo že taktično veljalo »na papirju«, pozneje pa je zmagala »sentimentalnost«.

Kratko, toda novo...

Zdaj smo pa opravih — za točke po trpljenju na nogometnih igriščih. Vse je dognano...
Novi državni prvak z žogo je splitski Hajduk, prekaljena enajstorica z mor- ja, ki bo zdaj že drugič po vojni očis- tila častna nemblem iz leta 1950. Malo se je zaguljala pred tem vzponom, po- tem pa razvila zastavo... Tako je prav; spet bo veljalo, da vse London- nima kaj postaviti ob stran »Splita gradca«. Častna, toda primerno odmak- njena spremljevalca sta mu BSK in lanski prvak Dinamo. Slovo sta vzela Vardar (ta tudi, ki je imel v makedon- skem glavnem mestu vlogo Odrada) in po Lokomotiva, obojena na takšen konec že kmalu potem, ko se je začelo. Naša velika mesta so torej razščena po nogometnem potencialu takole: Split, Beograd, Zagreb... Skoplja in Ljubljana pa sploh ni med njimi.

Konec je zdaj tudi hrvatsko-slovenskega dirandaja. V zadnjem zasuljanju smo dobili, se pravi štiri, naša mošva ali 44 nogometnešev — eno ločko, dva gola v dobro in 12 na grbo ter zasedli naslednja mesta: zadnje Kladivar (Jas- nol), predpredzadnje Marbor, četrto od spodaj Branik in precej naslednje nad njim (ali natančneje osmo od vrha) še Ljubljana. Skoda je tamaj še na- prej... Split — druga enajstorica iz dalmatinske trdnjave, je najboljši, Bo- rovo in Sibenik sta se mu še najbolj približala. Vse ostalo pa polže tako v pozabo, o čemur s tem, kar so poželi naši štirje. Na jesen se vidimo v conah: tam bo mnogo bolj domače, lažje in cenejše, zato pa tudi komaj še zani- mivo za tiste, ki ljubijo to igro zaradi nje same.

Mednarodno nič kaj posebnega: Spanci so v Zenevi odslovili Švicarje (to se v glavnem tisti ki bodo prihodnje ne- deljo igrali v Beogradu) s 3:0, Švedi na domačih tleh Romune 4:1 in Danci Fince (tudi tamkaj) 2:1.

Med atletskimi stezami je bilo minuli teden največ oči uprtih v Beograd. Mednarodni evropski miting ni ostal brez odmeva. Madžar Roszavogyi je postavil nov evropski rekord na 1500 m s časom 3:42,2, za nas posebej razvese- ljivi pa sta še dve zmagi: Lorgerja na 100 m in 110 čez ovire (10,6 in 14,5) ter drugo mesto Vipotnika na 800 m (1:51,2).

Emil Zatopek je bil tudi na startu, toda na cilju — šele peti. (5000 m: 14:49,6), toda njegova »boljša« polovica Dana prva v kopiju (40,04 m). In 20.000 gledalcev na atletski prestopi, to tudi ni kar tako. Emili ni šlo — zaradi predobnih jagod!

Pod koši v Budimpešti smo vse, kar je bilo dobrega, že zapisali. Za Čehi, ki nam edini niso bili kos, so nas dobili v precep Rumi (72:52), potem Romini (83:86), za njimi Madžari (84:84), nato Poljaki (87:59) in kot zadnji še Italijani (89:86), kar pomeni, da smo med osmi- mi zasedli osmo mesto. Evropski prvaki so za spremembo Madžari, poznavalci pa pripominjajo, da je bilo v Beogradu storilo za našo zmago nad Francijo fina- listom slabo ustogo, saj bi bil Fran- cozi poskrbeli za hušje zdiraje med njimi.

Na moskovskem mednarodnem turnirju v vaterpolu odločili Švicarje (že v spet ti neugodnji ovsvalci, ki sočrta- lovov) pred domačimi (z boljšim ko- lošnikom za 1,5) in Italijani daleč v ozadju. Naših ni bilo tam.

Na osemdnevnem Tour de Suisse je zmagal domačin Hugo Koblet s skupnim ča- som okrog 47 ur in 10 min. Brez najme- varnejših Italijanov ni bil uspeh ma- lone že prvi dan v žepu.

Na kongresu mednarodnega olimpijskega odbora so oddali obo olimpijski pre- reditvi za leto 1960: letne igre v Rim, zimske pa v Squaw Valley, nekam v Kalifornijo. Za prvi slednjega bodo mo- rali počakati do prihodnjega leta. St. Moritz in Garmisch- Razlogi pre- dateljev so bili tako prepričevalni, da so se odločili samo obilniti in — pristati!

Po avtomobilski tragediji v Le Mansu pripravljajo zdaj Francozi in vsi med- narodni avtomobilski forumi nove predpise za take dirke. Najmanj bo treba izjaviti nepopolnivo, bodo naslednje podrobnosti: zgraditev pra- znega pasu med dirkalno progo in pro- tori (tribunam) za gledalce, razširitev dirkalnih tras vobse, povežava boksov (servisnih) tonj prog, razvrtitev vozil v skupine brez prevlečnih razlik v cilindrih in hitrosti ter tudi ome- jitev njihovega števila po skupinah in pa strogo upoštevanje dirkalnih pre- datov. Kati krivice nesreče v Le Mansu je bil menda Anglež Hawthorn, ki ni dal znaka, da misli zaviti v boksa, ter poenal na kup vozil za seboj, sam ostal živ, zato pa poslal na stotine ljudi v smrt, trpljenje in žalost.

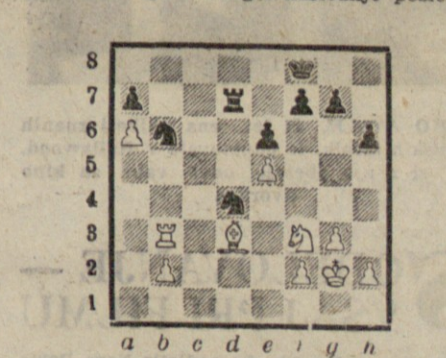
ves svet. Osvojil je tudi prve nagrade na turnirjih v Madridu, Petrogradu, Stokholmu in drugod.

Prvi srbski problemski mojster je bil Dušan Ribšić, ki je živel v Trstu. Nešteto njegovih problemov je raztresenih po vseh časopisih. Nekaj jih je zbral »Šahovski glasnik«. Leta 1884 je dosegel drugo nagrado na turnirju »Chess Monthly«. Velik ugled kot problemski komponist je užival v Osejku rojeni Djuro Sabo (1840—1892). Njegovi pro- blemi so izredno težki in pravi biseri šahov- ske umetnosti, s katerimi si je lajšal življen- ske tegobe, ko je bil zaradi ohromelosti 17 let prikovan na bolniški stol.

Mednarodni problemski mojster Izidor Gross (1866—1943) je živel v Karlovcu od svojega 26. leta starosti. Sestavil je nad 350 problemov in prejel 36 nagrad na prvofazred- nih problemskih turnirjih. Postal je žrtev fašistične krvoločnosti v Jasenovcu.

IZ KOMBINACIJ VELEMOJSTRA PIRCA

Na turnirju narodov leta 1936 v Münchenu, kjer se je borilo 21 držav na 8 deskah, je na prvi deski igral za Jugoslavijo velemojster Vasja Pirc. V dvoboju s Holandijo je proti Van Doesburghu dosegel naslednjo pozicijo:

Beli (Pirc): Kg2, Tb3, Ld3, Sf3, Pa6, b2, e5, f2, g3, h2.
Črni (Van Doesburgh): Kf8, Td7, Sb6, Sd4, Pa7, e6, f7, g7, h6.

Beli, ki si je z izvrstno igro pridobil pre- moč kmeta, je z naslednjo lepo kombinacijo izsilil odločitev: 37. Tb6! ab6. Tudi po ... Sf3, 38. Tb8+, Ke7, 39. Lb5! bi beli z lahkoto zmagal. 38. Sd4! Td4: 39. Lb5! Črni je proti grožetemu prodoru a kmeta brez obrambe, Polzkušaj je še 39... Td1 ali Td3, 40. Lc6! b3 Te1 (... Tal 41. La4! 41. a7 Tc8 42. Le6! in črni se vda.

NAŠE KOLESARSTVO NA RAKOVI POTOI

Površno gledano se zdi, da ni tako hudo; kajti, kako bi neki drugič v republikem in državnem merilu prišla imena slovenskih kole- sarjev na pomembnejših dirkah v ospredje, v

Videti v prvi ligi je kon- čana obraza 22 točke
Videti na rogi metri Parjas je zmagal Hajduk, medtem ko VAR- DAR in LOKOMOTIVA nista dosegla cilja

NA MEDNARODNI KOLESARSKI DIRKI OD LJUBLJANE DO RAZDRTEGA IN NAZAD, JE ZMAGAL OMERZEL LJUBLJANA S ČASOM 3:35:20 (1:25:40)

NA MEDNARODNEM ATLET- SKEM PRVENSTVU BEGRADA JE BILA DOSEŽENA KORICA ODLIČNIH REZULTATOV IN REKORDOV — AMS JE NAJBOJŠI RAVNEŠELI ZMA- GOVALEC NA 100M IN 110M Z OVIRAMI — LORGER JE LETOS ŽE TRETJE PRETE- KEL TO PROBO V IZKUSTNEJEM ČASU 14:15

mednarodnem pa jugoslovanski imena celo zmagala posebej in tudi ekipno, na pr. v lanski etapni dirki »Po Hrvatski in Sloveniji«. Kako neki, saj pogosto vidimo švigati posame- zne ali pa skupine dirkačev po naših cestah, najsi zavoljo treninga ali pa v dirkah?

Globlje opazovanje pa nam bo gornji naslov potrdilo. Če se spomnimo na stanje kolesar- skega športa v prvih letih, bomo videli, da smo imeli veliko večje število kolesarskih klubov, sekcijskih in društvenih z večjim številom članstva, cestnih in dirkalniških prireditev, kjer se je občinstvo navduševale nad izvaja- njem privlačnih programov: seje kolesarskih klubov, Podzvez in Zvez so bile živahnije, točnejše in polnoletno obiskovane. V Ljubljani smo leta 1936 imeli kar dve razvese- ljevalni »Ljubljana«. V prvi je bilo vklju- čenih deset klubov, v drugi pa osem. Po osvoboditvi se je živahnost v kolesarstvu kakor tudi v ostalih športnih panogah spet začela dvigati in je prva leta zanimanje kar razve- sljivo raslo. Tudi na dirkalništvu v Ljubljani smo nastopali, dokler je ono še obstajalo na stadionu Železničarja, a po letu 1946, ko se je začelo s preurejevanjem stadiona, je še to edino dirkalniško žalostno izgubilo in so s tem prenehali tudi kolesarski nastopi.

V drugi polovici desetletja po osvoboditvi pa so se začeli križi in težave, ki jih do sedaj ni konec in tudi upanja ni izboljšanje je bore malo! Zakaj tako, kje so vzroki takemu stanju? Na ta vprašanja ne bo težko odgovoriti.

Vsak bolj razgledan poznavalec kolesarskega športa bo pritrtil, da je kolesarstvo drag šport. Potrebna so dobra dirkalna kolesa, nadomestni deli, pogosta menjava gum (tubolarjev, katerih zena je precej visoka), kar vse ni domačega izvora, temveč je uvoženo iz inozemstva. Daje so potrebna denarna sredstva za potovanja na dirke izven svojih bivališč, treningi tudi zahtevajo svoje, organiziranje kolesarskih nastopov, nabava nagrad, dresov, čevljev, čelad itd. Vse to in temu podobno zavaja precejšnjo denar- ni sredstev, ki pa so kolesarski organizaci- jam nedosegljiva. Edini vir dohodkov bi bile kolesarske prireditve na dirkalnišču, do kate- rega pa žal ne pridemo. Zamisel o zgraditvi dirkalnišča v Ljubljani je s polno gotovostjo zažvela že v novemburu lanskega leta in tudi gradbeni odbor je bil že sestavljen. Polno de- narna sredstva so bila od sveta za kulturo in prosveto pri MLO že odobrena in dirkalnišče naj bi bilo dograjeno ob deseti obletnici osvob- oditve, ko bodo vse športne panoge pokazale svoje desetletno delo. Tudi veliki buldožer je bil iz Splita poslan v Ljubljano, čaka lepo čas nezrabiljen in so ga naposled uporabili v drug namen, medtem pa so vprašanje dirkalnišča premevali na naknadnih sejah MLO vse dotlej, dokler ni vse skupaj mirno zaspalo.

Ker ni dirkalnišča, si kolesarski krogi pomagajo s prirejanjem kolesarskih kriterijev po mestnih ulicah z namenom, da bi na njih zbirali širše gledalce, ki bi odprli po nekaj dinarčkov. Pa tudi tu nastajajo črna črna prometni čimtelji neradi dovoljujejo take po- lične dirke; zahtevajo veliko število redite- ljev, točno časovno izvedbo itd. K temu se je nedavno pridružil še ena zahteva prometnega odbora notranje uprave pri razdeljevanju cest- nih dirk. Start in konec cestne dirke »Hirje«, ki je bila v proslavo desete obletnice osvoboditve, je bil na omenjeno zahtevu pre- meščen z Vlač do Dolgemu mostu. Nezavrnljivo je, čemu ta ukrep, kajti promet je na koncu

Vlač prav tako »svitran«, kakor pri Dolgem mostu! Kdo od ljubiteljev kolesarstva naj bi prišel pogledat zanimivo cestno dirko, če bodo celo ve iz kakšnih motivov prelozene daleč iz mesta. Če gremo z duhom časa, je nerazum- livo, da prihajajo smučarske skakalnice s po- deželja v mesto, kolesarski starti in cilji pa iz mesta na podeželje! Šijajo pa se glasovi, da bodo cestno prometni predpisi za kolesarski šport pri nas postajali še oštriji.

Kako naj se torej kolesarski šport pri nas popravi, bi bilo vsaj nekoliko sposobno ko- rakati vstric z inozemskimi? Kakšne izgiede za razvoj našega kolesarstva naj imamo, če pomislimo na vse navedene in še nenavedene ovire? Ali ni tako stanje podobno zajemjanju vode z reštom? Medtem ko imajo vse športne panoge, od navedenih je do naših vprašanj svoje športne prostore (nogomet in lahka atletika na stadionu v Šiški celo po dva, t. j. še rezervnega), si kolesarji leta in leta bežijo glave za primeren prostor. Kamorkoli se obr- nejo, povsod zapreke — kakor zaklet! Če bo šlo kolesarstvo pri nas v tej smeri naprej, potem so zaman vsa prizadevanja za organi- ziranje večjih zveznih in mednarodnih priredite- v, kot so etapna dirka »Po Hrvatski in Slo- veniji«, »Od Triglava do Jadrana«, »Okrog Blejskega jezera« itd. — vse organizirano z edino željo, da bi se kolesarski šport pri nas še bolj razvil in se približal inozemskemu. M-r

VAŽNO OPOZORILO FRIZERJEM

Uspešno nam je zagotoviti zadostne količine uvoznih surovin za izdelavo preparata za hladno trajno ondulacijo in za mlečni preparat hladne trajne ondulacije.

Naša tovarna je prva, ki se je specializirala za izdelavo artiklov fizerske stroke in uporablja izkušnje tujih strokovnjakov.

Naši izdelki vsebujejo sredstva, ki so važna za zaščito in rast las.

Mlečni preparat preprečuje prevli- ko sušenje las, pušča lasem naravno maščobo, ki najbolj varuje lase in omogoča elastično, trdno in popolno- ma naravno kodravnost.

Naš strokovnjak-specialist vam pre- ko vaših združenj lahko predava in praktično pokaže uporabo naših pre- paratov.

Ce vam je potreben strokoven nasvet, se obrnite naravnost na nas.

Posiljke v vrednosti nad 6000 din pošiljamo franco-franco.

«NEVA» — Tvorca higijensko- kozmetičnih sredstev — Zagreb, Vrbaničeva 28 — telefon 34-743

OBVESTILO PRIJATELJEM KONJSKEGA ŠPORTA

V NEDELJO, 26. T. M. BO KLUB ZA KONJSKI ŠPORT »BEŽIGRAD« RAZVIL SVOJ PRAPOR NA JAHALISČU OB LINHARTOV CESTI V LJUBLJANI, KER BO TA SVEČANOST ZDRU- ŽENA TUDI Z NASTOPOM LJUBLJANSKIH JA- HACEV, BO ZA PRIJATELJE TEGA LEPIGA ŠPORTA GOTOVO PRIJETNO RAZVEDRILLO.

Ulla Jacobsson

Danes pa nekaj za tiste, ki so jim take reči všeč in prosijo zanje — par odlomkov iz življenja mlade švedske igralkice Ulle Jacobsson, tudi pri nas znane in nikoli pozabljene Christin iz filma »Plesala je eno samo poletje«.

Sama se brani intervjujev in nima rada, če pišejo ali govorijo o njenih osebnih zadevah. Toda kot slavna igralka, ki je na mah zaslovela po vsem svetu, se hoče — noče mora podrediti zahtevam reklamnih šefov in željam svojih obudovalcev.

Pred nekaj leti je, neznanka v svoji švedski domovini igrala na gledališkem odru. »V sobi se svetilka« se je imenovala ta mračna, realistična drama nekega mladega Šveda. »Dokler je bila ta drama na repertoarju, sem bila tudi v privatnem življenju potrta in duševno zbita.« — tako je Ulla Jacobsson sama dejala pred leti in če je vloga lahko vplivala na njeno razpoloženje, tedaj so osebni dogodivljaji prav gotovo vplivali tudi na njeno umetniško zorenje.

Odkar je plesala »Eno samo poletje«, se je zgodilo že marsikaj: zaročila se je (sicer nikoli s Folkom Sundquistom, svojim partnerjem), poročila, poslala mati in se pred nekaj meseci — ločila.

Njena hčerka Ditte, ki je zagledala luč sveta 10. oktobra 1953, je zdaj središče Ullinega življenja.

Ulla pa se je rodila leta 1929 v Mölndalu pri Göteborgu. Njen oče je bil in je še danes zavarovalni agent. Njena mati, s katero si delita malo Ditte, ima oni materinski in dobrušni nasmeh in nežne, odkritosrčne oči, ki jih je podedovala njena hči. Oče Jacobsson se ponosno imenuje: »najbolj ljubljene švedski ded.« Ullina osem let starejša sestra Gun je bila že poročena in mati krepkih fantičev, ko je »malica« čez noč postala slavna.

Se tri leta ni imela, ko je Ulla že plesala po kuhinjski mizi. Nekaj let kasneje je v šoli kazala večjo vnemo za gledališke krožke kot za učenje. Le jeziki ji niso nikoli delali težav. Na pravi oder je prvič prišla po ovinku iz advokatske pisarne. Res je, da so igralski

Videti je, da ji dobro dè, ko spet sama potuje od odra do filma, iz Švedske v Nemčijo, ko deli svoj čas s starši v Göteborgu in ko počiva v svojem lastnem »prifilmanem« domu na otoku Mallorci. Spet se smeji in prepeva španske pesmi. Pravi, da spet pleše. Upajmo — da še mnogo poletij.

Novi scenariji . . . - filmi . . .

Branko Belan, režiser »Koncerta«, v katerem mu je tako odlično uspelo obuditi »agonijo« krležanskih junakov, in avtor ideje za »Trenutke odločitve«, bo v kratkem začel režirati svoj drugi film v produkciji »Bosna filma«. Ideja je vzeta po drami Grge Gamulina »Hiša Narančič«. Dogaja se sicer 1943. leta, za časa italijanske okupacije, vendar ne obravnava vojne, marveč zasebne odnose med junaki . . .

Ante Babaja režira kratki film »Zrcalo« po scenariju Vjekoslava Kaleba in s snemalcem Nikolo Tanhoferjem. Mogoče nam spet pripravlja kakšno prijetno presenečenje kot ga je s svojim dokumentarnim filmom »En dan na Reki« . . .

Rudolf Sremec začenja s snemanjem dokumentarnega filma o Kornatih. To so otoki, na katerih žive ljudje samo čez poletje. S snemalcem Franom Vodopivcem bo gotovo ustvaril dober film, saj prakse si je s svojimi 14 dokumentarci pridobil že dovolj. Produkcija »Jadran film« . . .

Sava Popović nadaljuje s snemanjem novega omnibusa po lastnem scenariju, ki opisuje človeške strasti v trenutku, ko postanejo usodne. Za ta film si je izbral manj znane igralkice. Omnibus sestavljajo tri zgodbe . . .

Branko Čopić piše za UFUS po lastnem delu scenarij »Okameneli Cigani«, ki prikazuje življenje oiganov v novih razmerah socialistične Jugoslavije. Kot režiserja omenjajo Purišo Djordjevića.

To je prizor iz francoskega kriminalnega filma »Rififi chez les hommes«, ki je na premieri v Parizu doživel veliki uspeh. Na sliki Carl Möhner in Jeanine Darcey

Antun Nalis

Jubilej gospoda Ikla

Vatroslav Mimica nam je te dni dal našo prvo originalno filmsko komedijo, za katero je napisal tudi scenarij skupaj z nosilcem glavne vloge Antunom Nalisom. Večje vloge igrajo znani zagrebški igralci August Čilić, Borivoj Sembera, Mila Dimitrijević, Asija Djurdjević, Nela Eržišnik in Lila Andres.

Zgodba je zanimiva: Gospod Iki, industrialec in tipični zagrebški buržuj iz leta 1922, umira ob svojem jubileju. Toda umri ni — zakaj v grobu se prebudi in se vrne domov . . . Tu njegovi sorodniki že grabijo po ostalini, vdova pa se tolaži v naročju njegovega pravnega zastopnika. Nastane dirka in gospod Iki se znajde v zaporu, sorodniki ga zatajijo in revež konča v bližnici.

Toda vse to so bile le sanje in gospod Iki se zjutraj na dan svojega jubileja zdrav in čil prebudi, gosti mu čestitajo — vendar pa je prepričan, da bi se sanje gotovo uresničile, če bi zares umrl.

Kot satira na tedanje prilike je film dosegel svoj namen. Na premieri je bilo mnogo smeha in režiser Mimica je izjavil, da je to tudi pričakoval. (M. B.)

Film o Thomasu Mannu

Južnonemška televizijska postaja bo posnela dokumentarni film o življenju in delu Thomasa Manna. Pod vodstvom Heineza Huberja so napravili meseca aprila prve posnetke v pisateljevi hiši v Zürichu.

ki jih bomo Filmi gledali

»SKRIVNOST SOBE 17« — ameriški kriminalni film
Režija: Lawrence Roman
Scenarij: Lawrence Roman
Režija: Arnold Laven
V glavnih vlogah: Edward G. Robinson, Paulette Goddard

Distribucija: Morava Beograd
Ime E. G. Robinsona je tesno povezano s pojmom »gangsters«, saj smo ga vajeni že dve desetletji gledati samo v vlogah sovražnika ljudstva — to se pravi v vlogah raznih kriminalcev in gansterjev. Tudi v tem filmu ima opravka s kriminalom, samo s to razliko, da

Paulette Goddard

je tokrat na strani policije in da za spremembo sam zasleduje kriminalce. Celotna zgodba je podana tako, da doblimo nekakšen enodnevni prež skozi življenje tega detektiva. Neki podjetnik ima sestane s pivovarsko in pri tem najde ubitega policaja. Iz bojazni, da ne bi policija odkrila nekaterih njegovih »privatnih zadev«, ki jih je zagrešil v začetku svoje kariere, noče pričati o umoru. Torej, skrajni čas, da vzame zadevo v roke izkušeni detektiv.

E. G. Robinson je kot podjetni detektiv — poročnik človeško topel in Paulette Goddard je kot žena, katere dokleta pridejo navzkriž z zakonom, ustvarila zelo uspešno kreacijo. Toda k avtentičnosti filma so prispevali bolj razni drugi dogodki in stranski igralci, kot pa oba glavna. S tem v zvezi moramo predvsem omeniti vlogi v banko, razne tatice, obveščevalce, počestna dekleta, ki so vsi skupaj prikazani zelo življenjsko in s precejšnjim občutkom za humor. Prav ti drobni ljudje in dogodki tvorijo ogrode za to, sicer dobro zgrajeno filmsko zgodbo, ki se razvija v izvrstnem tempu.

Režija je spretna, precej domiselna, vendar pa kot celota ne na taki višini kot n. pr. Hustonova »Asfaltna džungla«. Ne smemo namreč pozabiti, da je film narejen s precejšnjimi umetniškimi pretenzijami, ki pa so se uresničile samo do neke mere.

NAJBOLJŠA IGRALCA

Anketa nekega angleškega filmskega lista je proglasila filmska igralka Jane Wymanovo in Marlonu Brandu za najboljša igralca v letu 1954. To priznanje sta prinesla: Wymanovi film »Velikanska obsedenost«, Brandu pa »Na obali«.

KEIKO AWA. Zi let, ena najbolj znanih japonskih igralk, je odpotovala v Hollywood, kjer si z njo obetajo novo vabo za kino dvorane

SODELOVANJE — VSAJ PRI FILMU

Zahodnonemško filmsko podjetje Neue Deutsche Filmgesellschaft je zaprosilo svojo vlado, da bi — po izrecni želji Thomasa Manna — skupno z vzhodnonemskim podjetjem DEFA posnelo film po romanu Thomasa Manna »Buddenbroockovi«.

V vzhodnem Berlinu so najboljši nemški filmski studiji, ki jih je uredila nekdanja UFA in pripadajo zdaj podjetju DEFA. Tu je tudi precej sposobnih režiserjev kot n. pr. Wolfgang Staudte, ki je takoj po vojni ustvaril velik film »Morlici so med nami«.

V Zahodni Nemčiji pa imajo dobre igralkice, vendar pa producenti, ki jih zanima samo dobiček, ne težijo za umetniškimi deli, saj do danes niso ustvarili razen treh, starih srednje kvalitetnih, nobenega pomembnega filma.

Ce bo do te koprodukcije res prišlo, bodo vzhodnonemški režiserji dobili večjo svobodo v umetniškem ustvarjanju, hkrati pa tudi dobre zahodnonemške igralkice, predvsem komike, zahodnonemški filmski delavci pa bi se tako izognili finančni kontroli svojih producentov.

NOVA SLIKANICA

PRIHODNJI TEDEN

TRIJE HRIBOLAZCI

NAPISAL IN NARISAL MIKI MUSTER